

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**5-11 YAŞ ARASI ÇOCUKLARIN ZİHİN TEORİSİ VE YARATICILIK
YETENEKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba KONTAŞ

**TRABZON
Ocak, 2015**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**5-11 YAŞ ARASI ÇOCUKLARIN ZİHİN TEORİSİ VE YARATICILIK
YETENEKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Tuğba KONTAŞ

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Danışmanı
Doç. Dr. Lale CERRAH ÖZSEVGEÇ**

**TRABZON
Ocak, 2015**

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 21 / 01 / 2015

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Lale CERRAH ÖZSEVGEÇ

Üye : Doç. Dr. Hülya DEMİRCİOĞLU

Üye : Yrd. Doç. Özlem YURT

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Nevzat YİĞİT
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Tuğba KONTAŞ

21 / 01 / 2015

ÖN SÖZ

Bu çalışma KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında temel eğitim çağındaki çocukların zihin teorisi ve yaratıcılık yetenekleri arasındaki ilişki ortaya konulmuştur.

Tez çalışmam süresince bilgi tecrübe ve güler yüzü ile gerek akademik gerekse psikolojik anlamda desteğini hiçbir zaman benden esirgemeyen Sayın Hocam Lale Cerrah ÖZSEVGİÇ'e,

Çalışmamın ilk gününden bu yana her daim beni yüreklendiren ve destek olan fedakar anneme,

Çalışmama her anlamda destek olup önümü açan ve çalışmamı sonlandırabilmem için bana her daim cesaret veren İlçe Milli Eğitim Müdürüm ve Sevgili Arkadaşım Sayın Mehmet AZAKLI'YA,

Bugünkü insan olmamda sonsuz emeği olan sevgili kardeşlerim, annem ve babama teşekkürü bir borç bilirim.

Ocak, 2015
Tuğba KONTAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Araştırmanın Amacı	3
1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	3
1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1. 4. Araştırmanın Sayıltıları	5
1. 5. Araştırmada Kullanılan Terimler ve Tanımlar.....	5
2. LİTERATÜR TARAMASI	6
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	6
2. 1. 1. Yaratıcılıkla İlgili Genel Bilgiler	6
2. 1. 1. 1. Yaratıcılık Kuramları	7
2. 1. 1. 1. 1. Psikoanalitik Kuram.....	8
2. 1. 1. 1. 2. İnsancıl Kuram	8
2. 1. 1. 1. 3. Gestalt Kuramı	8
2. 1. 1. 1. 4. Çağrışımsal Kuram	9
2. 1. 1. 1. 5. Algısal Kuram.....	9
2. 1. 1. 2. Yaratıcılık Süreçleri.....	9
2. 1. 1. 2. 1. Hazırlık	9
2. 1. 1. 2. 2. Kuluçkaya Yatma	9
2. 1. 1. 2. 3. Aydınlanma	10
2. 1. 1. 2. 4. Doğrulama.....	10
2. 1. 1. 3. Yaratıcılığın Boyutları	10
2. 1. 1. 4. Yaratıcılık Gelişiminde Rol Oynayan Etmenler	11
2. 1. 1. 4. 1. Kalıtım ve Çevre.....	11

2. 1. 1. 4. 2. Cinsiyet	12
2. 1. 1. 4. 3. Sosyoekonomik Düzey.....	12
2. 1. 1. 4. 4. Yaş	12
2. 1. 1. 4. 5. Zekâ	13
2. 1. 1. 4. 6. Aile	13
2. 1. 1. 4. 7. Okul.....	14
2. 1. 1. 4. 8. Duygusal Etmenler	14
2. 1. 2. Zihin Teorisi ile İlgili Genel Bilgiler.....	15
2. 1. 2. 1. Zihin Teorisi Teorileri	15
2. 1. 2. 1. 1. Teori Teorisi	15
2. 1. 2. 1. 2. Modüler Teori	16
2. 1. 2. 1. 3. Simülasyon Teori	16
2. 1. 2. 2. Zihin Teorisinin Gelişimi.....	17
2. 1. 2. 2. 1. Bebeklik.....	17
2. 1. 2. 2. 2. Üç-Beş Yaş	17
2. 1. 2. 2. 3. Beş-Altı Yaş	17
2. 1. 2. 2. 4. Altı Yaş ve Sonrası.....	18
2. 1. 2. 3. Zihin Teorisi Gelişiminde Bireysel Farklar	18
2. 1. 3. Zihin Teorisi ve Yaratıcı Düşünce	19
2. 1. 4. Yaratıcılıkla İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	20
2. 1. 5. Yaratıcılıkla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar.....	21
2. 1. 6. Zihin Teorisi ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar.....	29
2. 1. 7. Zihin Teorisi ile İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	29
2. 1. 8. Literatür Taramasının Sonucu	35
3. YÖNTEM	36
3. 1. Araştırmanın Modeli	36
3. 2. Araştırmanın Örneklemi	36
3. 3. Veri Toplama Araçları	38
3. 3. 1. Kişisel Bilgi Formu	38
3. 3. 2. Torrence Yaratıcı Düşünce Testi (TYDT) Şekilsel A Formu.....	38
3. 3. 3. Zihin Teorisi Görevleri	39
3. 4. Verilerin Analizi	41
4. BULGULAR.....	42
4. 1. Yaratıcılık Testi Aritmetik Ortalamaları ve Zihin Teorisi Testi Başarı Düzeyleri	42

4. 2. Yaratıcılık ve Zihin Teorisi Arasındaki İlişkileri İnceleyen Bulgular	43
4. 3. Çocukların Zihin Teorisi Yeteneklerinin Sosyo Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi	48
4. 4. Çocukların Yaratıcılık Yeteneklerinin Sosyo Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi	56
5. TARTIŞMA	60
5. 1. 5-11 Yaş Çocukların Zihin Teorisi ve Yaratıcılık Yetenekleri Arasında İlişki Var mıdır?	60
5. 2. 5-11 Yaş Çocukların Yaratıcılık Yetenekleri Bazı Demografik Özelliklere (Yaş, Cinsiyet, Ailenin Ekonomik Düzeyi, Kardeş Sayısı, Anne Baba Eğitim Seviyesi, Anne Baba Mesleği) Göre Nasıl Değişir?	60
5. 3. 5-11 Yaş Çocukların Zihin Teorisi Yetenekleri Bazı Demografik Özelliklere (Yaş, Cinsiyet, Ailenin Ekonomik Düzeyi, Kardeş Sayısı, Anne Baba Eğitim Seviyesi, Anne Baba Mesleği) Göre Nasıl Değişir?	61
5. 4. Zihin Teorisi ve Yaratıcılık Yeteneklerinin Alt Boyutları Arasında İlişki Var Mıdır?	63
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	65
7. KAYNAKLAR	67
8. EKLER	75
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ	104

ÖZET

5-11 Yaş Arası Çocukların Zihin Teorisi ve Yaratıcılık Yetenekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu çalışmanın amacı, temel eğitime devam etmekte olan 5-11 yaş arası çocukların zihin teorisi ve yaratıcılık yetenekleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve buna bağlı olarak bu yeteneklerin bazı demografik özelliklerle (yaş, cinsiyet, ailenin ekonomik düzeyi, kardeş sayısı, anne baba eğitim seviyesi, anne baba mesleği) ilişkilerinin ortaya konulmasıdır. Yapılan çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma 2012-2013 eğitim öğretim yılında Ordu İli İkizce İlçe'sinde temel eğitime (anasınıfı, 1, 2, 3 ve 4. sınıflar) devam etmekte olan 117 çocuk ile yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak çocukların yaratıcılık yeteneklerini belirleyebilmek için çocuklara Torrence Yaratıcı Düşünme Testi Şekilsel A formu uygulanmıştır. Zihin teorisi yeteneklerini belirleyebilmek için birinci derece yanlış inancı atfedebilme, ikinci derece yanlış inancı atfedebilme ve faux-pas görevleri animasyon haline getirilerek kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen verilerin analizinde 9 farklı istatistiksel analiz (Nokta Çift Serili korelasyon analizi, Basit Doğrusal Regresyon analizi, Ki-kare analizi, Fisher's Exact testi, t Testi, Kruskal Wallis H testi, Dunnet T3 Post Hoc testi) kullanılmıştır. Bu analizler bilgisayarda SPSS 18.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Yapılan çalışma sonunda; yaratıcılık ve zihin teorisi görevleri arasında anlamlı ve doğru yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaratıcılık testinin alt boyutları olan akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme puanları ile zihin teorisi görevlerinin tümü arasında anlamlı ve doğru yönde bir ilişki bulunmuştur. Ancak yaratıcılık indeksi toplam puanı ve yaratıcılığın alt boyutlarındaki puanların (akıcılık, orijinallik, zenginleştirme) zihin teorisi testleri üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu belirlenmiştir. Çocukların sınıf düzeyleri arttıkça, zihin teorisi ve yaratıcılık testlerindeki başarı oranlarının da arttığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte çocukların anne yaşı arttıkça ikinci dereceden zihin teorisi görevlerindeki başarılarının da arttığı tespit edilmiştir. Zihin teorisi ve yaratıcılık yeteneklerinin gelişimi için erken yaşlarda ev ve okul ortamında olumlu etkileşimlerin artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zihin Teorisi, Yaratıcılık, Torrence Yaratıcı Düşünce Testi, 5-11 Yaş, Çocuklarda Yetenek Gelişimi.

ABSTRACT

Examining the Correlation Between Theory of Mind and Creativity Skills of Children Aged 5-11

The purpose of this study is to determine the correlation between the theory of mind and the creativity skills of the children (aged 5-11) based on some demographic characteristics such as age, gender, family, economic status, number of siblings, parents' educational level, parental occupation. Relational survey model which is a quantitative research methods is used in this study. Study is carried out with 117 children ongoing basic education (kindergarten, 1st, 2nd, 3rd and 4th grades) in Ordu, İkizce in 2012 – 2013 academic year. Torrance Test of Creative Thinking Figural A Form is used to determine students' creativity. In order to determine the ability of theory of mind, first order false belief, second order false belief and faux-pas tasks test were used. The questions of these tasks designed as animation and were applied to children used. Different statistical analysis such as Spot Dual Serial Correlation Analysis, Simple Linear Regression Analysis, Chi-square Test, Fisher's Exact Test, were used to analyze the data obtained from the instruments of data collection. These analysis are carried out by using SPSS 18.00 statistical software. The results of study showed that there is a linear and significant correlation between the theory of mind and creativity. Significant and linear correlation between the sub-dimensions of creativity test (fluency, originality, elaboration) and all of the theory of mind tasks. However, it was determined that the creativity index and scores in sub-dimensions of creativity (fluency, originality, elaboration) are low significant predictor theory of mind tasks. It was found that as children's class level increases, the scores of the theory of mind and creativity tests were increased. The age of mother and father are also effective on the children creativity and theory of mind scores. It was suggested that the teachers should be design different activities to develop children's theory of mind and creativity and positive interaction should be conducted between persons of the family.

Key Words: Theory of Mind, Creativity, Torrance Test of Creativity Thinking, 5 – 11 Age, Talent Development in Children.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Yurt içinde ve Yurt Dışında Yaratıcılıkla İlgili Yapılan Çalışmalar	23
2.	Yurt İçinde ve Yurt Dışında Zihin Teorisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	31
3.	Araştırmaya Alınan Çocukların Tanıtıcı Özellikleri ile İlgili Sıklık ve Yüzde Değerleri (n=117)	36
4.	Çocukların Yaratıcılık İndeksi Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	42
5.	Zihin Teorisi Başarı Düzeyleri.....	43
6.	Yaratıcılık İndeksi ile Zihin Teorisi Testi Arasındaki İlişki ile İlgili Korelasyon Değerleri	43
7.	Yaratıcılık İndeksi Toplam puanlarının, Akıcılık Boyutu, Orijinallik Boyutu, Zenginleştirme Boyutu Puanlarının Zihin Teorisi Testi Puanlarını Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi sonuçları	44
8.	Çocukların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Zihin Teorisi Başarıları Açısından Farklar	49
9.	Çocukların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Yaratıcılık İndeksi Puanları Açısından Farklar	57
10.	Yaratıcılık İndeksi Ölçeğinin Cronbach Alfa Katsayısı.....	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Isacsen'e göre yaratıcılık.....	7

KISALTMALAR LİSTESİ

- KTÜ** : Karadeniz Teknik Üniversitesi
TYDT : Torrence Yaratıcı Düşünce Testi
S : Sıklık
% : Yüzde
X : Aritmetik Ortalama
N : Örneklem Sayısı
P : Anlamlılık Düzeyi
ss : Standart Sapma
t : t değeri (t testi için)
KW : Kruskal Wallis

1. GİRİŞ

İnsan gelişimi döllenme ile başlar ve ölünceye kadar devam eder. Çocukluğun başlangıcında oldukça hızlı olan gelişimsel özellikler ergenliğe doğru yavaşlayarak devam eder ama durmaz, çünkü gelişim yaşam boyudur. Ancak gelişimin kritik olduğu ve çevreden daha çok etkilendiği bazı dönemler vardır. Bu dönemlerden biri de erken çocukluk yıllardır (Santrock, 2011; Bekman, 2004).

Yapılan araştırmalar erken çocukluk dönemindeki olumlu yaşantıların çocukların fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlardaki gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Çocuğun yaşantısı ve çevre ile kurduğu olumlu etkileşim beyindeki sinapsların oluşumunu artırmaktadır. Dolayısıyla erken yaşlardaki olumlu deneyimler ve çocuğa sunulan çeşitli tecrübelerin çocuğun beyin gelişiminde farklılık yaratabildiği söylenebilmektedir (Bekman, 2004). Çocuklukta hızlı beyin gelişimi ile birlikte çocukların düşünme becerileri de gelişerek değişmektedir. Düşünme becerisi çocuğun edindiği bilgiler hakkında zihninde çeşitli tasarımlar oluşturmayı ve bunları işleme süreçlerini kapsar. Çocuğun yaşı ilerledikçe beyin gelişimi gelişimi yavaşlarsa bile bir üst seviyeye ilerleyerek devam eder ve çocuk üst düzey düşünme becerisini kazanır. Üst düzey düşünme daha karmaşık, daha etkin ve kazanımı için daha çok emek ve bilgi gerektiren bir zihinsel beceridir (Palut, 2006).

Çocukların üst düzey düşünme becerileri üst bilişsel (meta cognitive) kapasitenin kullanılmasına bağlı olarak ortaya çıkar. Başka insanların inanışları hakkında çıkarım yapma yeteneği anlamına gelen zihin teorisi de üst bilişsel kapasitelerin kullanıldığı bir üst düzey düşünme becerisidir (Baron-Cohen, Leslie and Frith, 1985). Zihin teorisi, bebeklikte sezgisel sosyal biliş ile görülür ve okul öncesi yıllarda daha üst düzey yansıtıcı sosyal biliş olarak aşamalar halinde gelişir (Perner, 1999). Astington ve Edward'a (2010) göre yaş, zihin teorisinin kazanılmasında çok önemli bir yere sahiptir. Zihin teorisi gelişimi, 4 yaş civarında birinci derece yanlış inanışın kavranmasıyla başlar, 7 yaş civarında ikinci derece yanlış inanışın kavranmasıyla devam eder ve 10 yaş civarında faux-pas görevleri (pot kırma ve gafi anlama) ile en üst noktaya ulaşır. Zorluğu giderek artan sosyal muhakeme testleri ile ölçülür (Stone, Baron-Cohen ve Knight, 1998).

Zihin teorisi kendini anlama, kontrol etme ve izlemede önemli bir araçtır. İlk kez Premack ve Woodroff tarafından kullanılmıştır. Onlar bu kavramı kendini ve başkalarının durumlarını zihinde temsil edebilme yeteneği olarak tanımlamıştır. (Suddendorf ve Fetcher Flinn, 1997).

Zihin teorisi ile aynı zamanlarda -erken çocukluk döneminde- ortaya çıkan ve üst düzey düşünme becerisi gerektiren bir diğer yetenek ise yaratıcılıktır. Üst temsil yeteneği zihin teorisinde olduğu gibi yaratıcı düşünmede de önemli bir faktör olarak görülmektedir (Suddendorf ve Fletcher Flinn, 1997). Yaratıcılığın doğuştan geldiği ve çocukların bu yeteneğe farklı düzeylerde sahip olduğu ifade edilmektedir. Yaratıcılık bir şeyleri farklı, özellikle de yeni ve alışılmadık açıdan görebilme yeteneği ya da kişinin perspektifini değiştirebilme kabiliyeti olarak görülmektedir. (Aslan, 2006).

Yaratıcılıkta da zihin teorisinde olduğu gibi bakış açısının değiştirilmesi durumu söz konusudur. Çocuğun egosantrik düşünceden uzaklaştığı yıllar yaratıcı düşüncenin oluşması için de oldukça kritik yıllar olmaya başlar. Dağlıoğlu (2011), bir insanın hayatında karşılaştığı problemlere çözüm ürettiğinde veya algılayışının derinliklerinde yeni bağlantılar kurduğunda yaratıcılığın ortaya çıkacağını belirtmiştir. Bu durum gelişim için kritik bir dönem olan erken çocukluğun önemine vurgu yapmaktadır. Çocuklara erken yaşlarda yaratıcı deneyimler sunulması çocukların gelecek gelişimlerini büyük ölçüde etkileyebilmektedir (Dağlıoğlu, 2011). Çocuklara deneyim sunarken de bireysel farklar önemlidir. Palut'a (2006) göre, çocuklar hangi yetenek ya da becerilere ne düzeyde sahip olurlarsa olsunlar; yeteneklerini sergilerken hangi tür düşünme biçimlerini tercih ettikleri ve bunlardan hangilerini uygularken daha rahat oldukları tespit edilirse, uygun ortamlar yaratmak o denli kolay olacaktır.

Bireysel anlamda yaratıcılık ne kadar önemli ve değerli olursa olsun, toplumsal gelişme söz konusu olduğunda yaratıcılığın temel eğitim felsefesinin içinde yer alması ve bir eğitim hedefi haline gelmesi zorunluluğu ön plana çıkmaktadır (Orhon, 2011). Tüm bu sebeplerden dolayı yaratıcılık günümüzde eğitimin de önemli bir gündemi haline gelmeye başlamıştır. Okul öncesi çağda gelişmeye başlayıp çocukluk çağı boyunca aşamalar halinde ilerleyen zihin teorisi ve yaratıcılık gibi zihinsel durumlar, bizlere gelişim ve eğitim için oldukça önemli ipuçları vermektedir. Çocukların kalıtsal özellikleri ve potansiyellerini anlayıp yeteneklerini en üst seviyeye taşımak için hem yaratıcılığa hem de zihin teorisinin temelinde yatan empati yeteneğine eğitimde daha fazla yer verilmelidir. Öğretmenler çocuklara yaşam boyu öğrenme ve yaşantılarından çıkarım yapma tarzında bir düşünme stili kazandırma fırsatına sahiptir. Öğretmenler öğrencilerin yaratıcı yeteneklerini keşfedebilir ve bu yetenekleri destekleyebilirler (Aslan, 2006; Orhon, 2011).

Gerek zihin teorisi gerekse yaratıcılık alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde, zihinsel durumların gelişim hızını etkileyen farklı sosyal çevre ve erken deneyimlerin etkilerinin niçin ve nasıl olduğunu hakkında araştırmaya ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Ayrıca farklı sosyoekonomik düzeylerden de çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Asington ve Edward, 2010; Dağlıoğlu, 2011). Literatürde eğitim alanında yapılan çalışmalarda

yaratıcılık ve zihin teorisi yeteneklerinin ayrı ayrı çalışmalarda çok fazla incelendiği görülürken; bu iki kavramın birlikte ele alındığı çalışma sayısı yok denecek kadar azdır. Bu nedenle Ordu ilinin kırsal bölgesinde gerçekleştirilen bu çalışma, orta ve düşük sosyo ekonomik düzeyden çocukların yaratıcılık ve zihin teorisi yetenekleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyarken aynı zamanda başka değişkenler açısından da bu yetenekleri incelemektedir.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, temel eğitime devam eden 5-11 yaş grubu çocukların yaratıcılık ve zihin teorisi yetenekleri arasındaki ilişkiyi belirlemek bu yeteneklerin bazı demografik özelliklerle (yaş, cinsiyet, ailenin ekonomik düzeyi, kardeş sayısı, anne baba eğitim seviyesi, anne baba mesleği) ilişkilerini ortaya koymaktır.

Bu amaca bağlı olarak araştırmada cevap aranacak sorular şunlardır;

1. 5-11 yaş çocukların zihin teorisi ve yaratıcılık yetenekleri arasında ilişki var mıdır?
2. 5-11 yaş çocukların yaratıcılık yetenekleri bazı demografik özelliklere (yaş, cinsiyet, ailenin ekonomik düzeyi, kardeş sayısı, anne baba eğitim seviyesi, anne baba mesleği) göre nasıl değişir?
3. 5-11 yaş çocukların zihin teorisi yetenekleri bazı demografik özelliklere (yaş, cinsiyet, ailenin ekonomik düzeyi, kardeş sayısı, anne baba eğitim seviyesi, anne baba mesleği) göre nasıl değişir?
4. Zihin teorisi ve yaratıcılık yeteneklerinin alt boyutları arasında ilişki var mıdır?

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Zihin teorisi ve yaratıcılık kavramlarının gelişimlerini anlamak, çocukların zihinlerinde görünmeyen yanlara ışık tutarak bizlere yeni fikirler verebilir. Çağımız eğitim anlayışında gittikçe önem kazanan yaratıcılık kavramının nelerle nasıl bağlantılı olduğunu bilmek, onu ne yolla geliştirebileceğimiz hakkında fikir sahibi olmamızı sağlar. Zihin teorisi ve yaratıcılık arasında bulunabilecek pozitif bir ilişki hem zihin teorisi ve hem de yaratıcı düşüncüyü geliştirebilecek ortak etkinlikler ve yollar bulunması için yeni çalışmalara da ışık tutabilir. Zihin teorisi ve yaratıcılık kavramlarının sosyal fonksiyonlar ve okul başarısında etkili olduğu bilinmektedir. Bu iki kavram arasındaki ilişkilerin keşfedilmesi çocukların okul başarıları ve sosyal fonksiyonlarını geliştirici yeni yollar keşfedilmesine ya da bu iki kavramın bir biriyle etkili olduğu bilinciyle eğitim sürecine devam edilmesine yardımcı olabilir. Ayrıca Craig ve Baron-Cohen'in (1999) araştırmasında da önerildiği gibi bu iki

kavram arasındaki ilişkiyi keşfetmek otizmlili ve asperger sendromlu çocukların hem zihin teorisi bozukluğuna hem de düşük yaratıcılığa sahip olmalarının bir tesadüf olup olmadığını anlamamızı sağlar. Hatta bu çocukların gelişimleriyle ilgili yapılabilecek yeni çalışmalara dikkat çekebilir.

Sosyoloji, psikoloji, eğitim araştırmaları, tıp araştırmaları, antropoloji gibi farklı disiplinlerde yaratıcılık ve zihin teorisi konuları üzerine ayrı ayrı yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. Her iki konu da farklı disiplinlerde sıklıkla çalışılmış olsa da iki kavramın ilişkisini inceleyen ya da birlikte çalışıldığı araştırmalar sınırlı sayıdadır. Alan yazında bu iki kavramın birlikte çalışıldığı yalnızca iki çalışmaya (aynı araştırmacılara ait) ulaşılmıştır (Suddendorf ve Fletcher Flinn 1999;1997). Oysa hem zihin teorisi hem de yaratıcılık alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde bu iki yetenek arasında ilişki olabileceğine gönderme yapan ve bu konuda çalışılması üzerine öneriler getiren çalışmalar bulunmaktadır (Dietrich, 2004; Craig ve Baron Cohen 1999).

Bu çalışmalar, incelendiğinde örnekleminin 3-4 yaş grubu ile sınırlı olduğu, zihin teorisi görevlerinden yalnızca birinci derece yanlış inanış görevinin kullanıldığı, yaratıcılık testinde de akıcılık ve özgünlük alt boyutlarının incelendiği görülmektedir.

Bu çalışmada yaş aralığı olarak 5-11 yaş grubu çocuklarla çalışılarak daha geniş bir örneklem üzerinde zihin teorisinin ve yaratıcılığın genel gelişimi değerlendirilmiştir. Yaş aralığı geniş olduğundan zihin teorisi görevleri olarak birinci derece yanlış inanış, ikinci derece yanlış inanış ve faux pas görevleri çalışmaya dâhil edilmiştir. Ayrıca Torrence'ın üç alt boyutunu barındıran (akıcılık, özgünlük ve zenginleştirme) yaratıcı düşünce testi kullanılmıştır. Bu açıardan değerlendirildiğinde çalışmanın daha detaylı ve literatürde belirlenen çalışmadan farklı olarak özgün bir çalışma olacağı görülmektedir. Öte yandan konusu ve örneklem açısından literatürde önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma 2012-2013 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Araştırma Ordu ili İkizce ilçesinde bulunan iki okulun anasınıfı, 1. sınıf, 2. sınıf, 3. sınıf ve 4. sınıftan toplam 117 çocuk ile sınırlıdır.
3. Araştırmaya katılan çocuklar düşük ve orta düzey sosyo ekonomik özelliklerle sınırlıdır.
4. TYDT'nin Şekilsel A formu akıcılık, orijinallik, zenginleştirme ve zihin teorisi testi birinci derece yanlış inanış, ikinci derece yanlış inanış ve faux pas al boyutları ile sınırlıdır.

1. 4. Araştırmanın Sayıltıları

1. Araştırmaya katılan 5-11 yaş grubu öğrencilerin sorulan sorulara samimi bir şekilde cevap verdikleri varsayılmaktadır.
2. Araştırmaya katılan 5-11 yaş grubu öğrencilerin yaratıcılık testi sırasında birbirlerinden etkilenmedikleri varsayılmaktadır.
3. Araştırmaya katılan 5-11 yaş grubu çocukların kontrol altına alınamayan dış faktörlerden eşit düzeyde etkilendikleri varsayılmaktadır.

1. 5. Araştırmada Kullanılan Terimler ve Tanımlar

Torrence Yaratıcı Düşünce Testi: Sözel ve şekilsel alanda yaratıcılığı ölçmek amacıyla kullanılan testlerden biridir (Aslan, 2003).

Zihin teorisi (Theory of Mind): İnanç, niyet, istek, bilgi gibi zihinsel durumları kendisiyle ve başkalarıyla ilintilendirme ve başkalarının farklı inanç, istek ve niyetlere sahip olabileceğini anlama becerisidir (Baron-Cohen ve diğ., 1985; Doherty, 2009).

Birinci derece yanlış inanış görevi: Bir kişinin, bir başkasının yanlış inanışa sahip olma durumunu anlamasını ölçmeyi amaçlayan zihin teorisi görevidir (Baron-Cohen ve diğ., 1985).

İkinci derece yanlış inanış görevi: Kişinin, bir hikâyedeki ya da durumdaki kişinin yanlış inanışı atfedebilmesini atfetme yeteneğini ölçmeyi amaçlayan zihin teorisi görevidir (Stone ve diğ., 1998).

Faux-pas görevi: Düz anlamlı olmayan (ima, pot kırma ve gaf gibi) bir ifadenin dinleyicide uyandırdığı durumun ifade edilmesini amaçlayan zihin teorisi görevidir (Stone ve diğ., 1998).

Yaratıcılık: Yeni, özgün ve beceriye dayalı bir ürün olarak ortaya çıkmış veya henüz ürüne dönüşmemiş, kendine özgü bir problem çözme sürecini içeren, kişinin zekâ unsurlarını da özgün ve üretime dönük kullandığı bir bilişsel yetenektir (Aslan, 2003).

Akıcılık: Verilen probleme yönelik sınırlı sürede birden çok fikir üretebilme yeteneğidir (Argun, 2011).

Özgünlük: Ortaya çıkan ürünün özgünlüğü, eşsizliği olarak nitelendirilir (Turaşlı, 2010).

Zenginleştirme: Fikri ya da ürünü ayrıntılar ekleyerek geliştirme, süsleme, güzelleştirme olarak da nitelendirilebilir (Argun, 2011).

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde öncelikle tezin konusu olan yaratıcılık ve zihin teorisiyle ilgili kavramlar ve yaklaşımlar verilerek araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmaktadır. Bu bağlamda alan yazında yürütülmüş ulusal ve uluslararası çalışmalara yer verilmiştir.

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Bu bölümde öncelikle yaratıcılıkla ilgili daha sonra zihin teorisi ile ilgili temel kavramlar belirtilerek araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Kuramsal çerçeve oluşturulurken öncelikle yaratıcılık ve zihin teorisi ile ilgili teorilere yer verilmiştir. Daha sonra ise bu yeteneklerin gelişim süreci ve nelerden etkilendiği ile ilgili bilgiler sırasıyla verilmiştir.

2. 1. 1. Yaratıcılıkla İlgili Genel Bilgiler

Yaratıcı düşüncenin oluşması farklı stillerde düşünmenin bir ürünü olarak belirtilebilir. Düşünmenin iki boyutu vardır. Bunlar yakınsak ve ıraksak düşünme olarak belirtilmektedir. *Yakınsak düşünme*; fikri bir noktaya odaklayarak daraltma davranışıdır. Yakınsak düşünme yaratıcılık ve orijinallikten uzak bir düşünmedir. *İraksak düşünme*; ise farklı düşünerek bir fikri genişletmek olarak tanımlanabilir. Guilford (1967) tek bir doğru cevap üreten ve zekâ testleri için gerekli olan düşünme tarzı olan *yakınsak düşünme* ile aynı soruya pek çok farklı yanıt üretebilme yeteneği olan *ıraksak düşünmeyi* birbirinden ayırarak zeka ve yaratıcılığın aynı şey olmadığını vurgulamıştır. İraksak düşünme aynı zamanda yaratıcı düşünmenin de bir özelliğidir (Santrock, 2012).

Çağın gereği olarak yaşamın her alanında üretkenliğin ön plana çıkması; “üreten ve yeni durumları araştırarak sorunlara yeni çözüm yolları bulan (Bakırcıoğlu, 2012)” yani yaratıcı düşünceye (creativet thinking) sahip olan insanların yetiştirilmesine dikkat çekmektedir.

Günümüzde yaratıcılık her alanda kullanılan ve oldukça kapsamlı bir şekilde tanımlanan bir kavram haline gelmiştir. Aslan (2002)' a göre yaratıcılık ya da yaratıcı düşüncenin varlığından ya da miktarından ziyade, yaratıcılık türünün incelenmesi tercih edilir hale gelmiştir. Hem yaratıcılık türünün ön plana çıkması hem de yaratıcılığı oluşturan öğelerin zenginliği nedeni ile literatürde yaratıcılık tanımları çok çeşitlilik göstermektedir.

Aslan (2001) yaratıcılığı: “Yeni, özgün ve beceriye dayalı bir ürün olarak ortaya çıkmış veya henüz ürüne dönüşmemiş, kendine özgü bir problem çözme sürecini içeren,

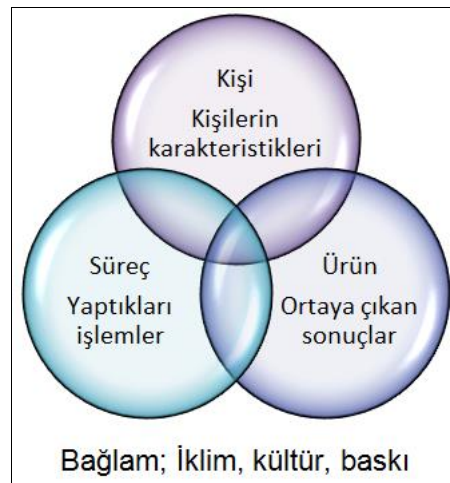
Kişinin zekâ unsurlarını da özgün ve üretime dönük kullandığı bir bilişsel yetenek” olarak tanımlarken;

Torrence (Torrence, 1974”ten aktaran: Aslan, 2001 a:16) yaratıcılığı süreç olarak ele alan bir araştırmacıdır. Yaratıcılığı; “sorunlara, yetersizliklere, bilgi eksikliğine mevcut olmayan elemanlara, uyumsuzluklara karşı duyarlı olma, güçlükleri belirleme, çözümler arama tahminler yapma ve eksikliklerle ilgili olarak hipotezler kurma ya da hipotezleri değiştirme çözüm yollarından birini seçme ve deneme, yeniden deneme, daha sonra da sonuçları ortaya koyma” şeklinde tanımlamaktadır.

Bakırcıoğlu (2012)’da yaratıcılığı; çağrışımsal düşünselleştirici anlatım düzgünlüğü, uyumlu ve doğal esneklik, özgün düşünce ve davranış gösterme olarak tanımlamaktadır.

Yaratıcılık kavramı ilk kez 1940'larda Amerikalı psikolog Alex F. Osborn tarafından ortaya atılmıştır. O yıllarda devam eden ikinci dünya savaşında bu kavram Amerika'nın yaratıcı potansiyelini en üst düzeye çıkarmayı hedeflemektedir (Orhon, 2011). Yıllar geçtikçe yaratıcılık alanında yapılan çalışmalar her disipline yayılmış ve konuyla ilgili birçok araştırma yapılmıştır (Orhon, 2011).

Isacksen (1984) tarafından yaratıcılık Şekil 1.' de görüldüğü gibi; ürün, süreç, yaratıcı kişilik ve ortam bağlamında ele alınmıştır. Yaratıcılık kavramı incelenirken bu boyutların ele alınmasının önemi belirtilmiştir (Isacsen, 1984”den aktaran: Aslan, 2002).

Şekil 1. Isacsen'e göre yaratıcılık

2. 1. 1. 1. Yaratıcılık Kuramları

Yaratıcılığa getirilen tanımlar kadar yaratıcılığı anlamak amacıyla oluşturulan kuram ve yaklaşımlar da çeşitlilik göstermektedir. Çeşitli bilim insanlarının yaratıcılık ile ilgili farklı görüşleri ve kuramları bulunmaktadır. Bir bakış açısı oluşturmak amacıyla yaratıcılıkla ilgili kuramların bazılarını kısaca yer verilmiştir.

2. 1. 1. 1. Psikoanalitik Kuram

Başta Freud olmak üzere bu kuramın savunucuları, yaratıcılığı bilinçaltının dışı vurumu olarak belirtmektedir. Özellikle Freud, yaratıcılığın nevrozlarla aynı kökenden geldiğini ancak yaratıcı kişiliklerin “ben” in kontrolünü gevşeterek bilinçaltı dürtülerini yaratıcılığa dönüştürebileceğini vurgulamıştır. Yaratıcı kişiliği nevrozlulardan ayıran bilinçaltı ile bağlantı kurabilecek kadar esnek olması olarak belirtilmiştir (Vexliard, 1996).

2. 1. 1. 1. 2. İnsancıl Kuram

Rogers ve Maslow tarafından geliştirilen insancıl kuram insanı merkeze alan bakış açısıyla yaratıcılığı çağdaş bir şekilde ele almıştır. Bu yaklaşıma göre yaratıcılık iyi ya da kötü olarak sınıflandırılmaz. İnsancıl yaklaşım varoluşçuluk felsefesinden etkilenmiştir (Tanju, 2010).

İnsancıl kuramın kurucularından Rogers, psikoanalitik kuramda Freud’u eleştirerek şöyle der: "Freud'a göre yaratıcılık, gerginliğin azalmasıdır; Freud, bununla, insan davranışlarının ereğinin, karşıt eğilimler arasında bir dengeye ve bundan çıkacak rahata erişmek olduğunu öne sürmektedir: Bu, *homeostasis* denen biyolojik dengedir. Fakat insan, yalnız rahatın peşinde değildir; o, etkenliği ve çabadan gelen gerginliği de arar. Etken olmak, keşfetmek, meydana çıkarmak, deneyim yapmaktır; insan, gerginlikleri ve çatışmaları da arar; normal insan, bunlardan kaçınmak şöyle dursun, bunların peşinde koşar ve bunlarda en iyi memnurluklarını ve en iyi teşviklerini bulur. Yaratıcı birey, çatışmalara ve yeni deneylerden meydana gelen çift anlamlılıklara, karanlıklara karşı koyabilen, bunlar tarafından devrilmeyen kişidir; yaratıcı kişi deneye, görgüye iyiden iyiye açıktır; o, yeni deneylerle kendini gerçekleştirmeye uğraşır. Yaratma, bir nevroza indirgenmek şöyle dursun, sağlıklı bir kişiliğin yapıtıdır; yahut da nevrozu aşabilen, nevrozun varlığına rağmen gerçekleşen bir yapıttır" (Vexliard, 1996).

2. 1. 1. 1. 3. Gestalt Kuramı

Bu kurama göre bütün, parçadan önce gelmektedir. Yaratıcı düşünce bir bütünde bir durumu yeniden keşfetmek, sorunu bütün içinde görerek çözüme kavuşturmak olarak belirtilmiştir (Vexliard, 1996). Gestalt kuramına göre yaratıcı düşünce sorunun yeniden yapılandırılması sürecidir. Sorunu, tamamlanması gereken bir bütün olarak görürler. Gestalt kuramı yaratıcılığı daha çok “sorun çözme” ve “üretken düşünme” şeklinde görmektedir (Tanju, 2010).

2. 1. 1. 1. 4. Çağrışımsal Kuram

Önceden kazanılmış düşüncelerin zihinde düzenlenmesi yaratma sürecini oluşturur. Çağrışımsal kuramda yaratıcılık yeni bir şey meydana getirmekle kalmayıp, bilinen bir şeye indirgenemeyen eski bir şeyle kurulamayan bir şey meydana getirir (Vexliard, 1996).

Çağrışımsal kuramda yaratıcılığa ulaşmak için bireyin dağarcığında gerekli öğeler bulunmak zorundadır. Bu öğeler aracılık eden elemanlarla yaratıcı fikirleri oluşturur. Yaratıcılık dağarcıkta yer alan bilgililerin aracılık eden elemanlarla ortaya çıkarılması sonucu oluşur (Tanju, 2010).

2. 1. 1. 1. 5. Algısal Kuram

Schactel tarafından geliştirilen bu kurama göre yaratıcılık; güdülenme ve buna bağlı olarak dış dünya ile ilişki kurma ilişkisiyle kazanılır. Bu kurama göre algısal bir açıklıkla bir obje ya da duruma farklı perspektiflerle yaklaşılması yaratıcılığı tetikleyen unsur olarak görülmektedir (Argun, 2011). Algısal kuramda bireyin kültürel özellikleri, ilgisi, dikkati, güdülenmesi, problemlere duyarlılığı önemli etkenlerdir. Buna bağlı olarak algılama kapasitesinin gelişmesi, problemlerin algılanmasını, tanımlanmasını ve yaratıcı fikirlerin ortaya çıkmasını kolaylaştırır (Tanju, 2010).

2. 1. 1. 2. Yaratıcılık Süreçleri

Yaratıcılığı problem çözme süreci olarak gören Wallas, bu süreci hazırlık, kuluçka, düşüncenin aydınlanması ve düşüncenin doğrulanması bölümlerinde incelemiştir (Aslan, 2001). Wallas'ın ortaya çıkardığı bu aşamalar Hermann (1998) tarafından beyin şemasına göre geliştirilmiştir. Yaratıcı problem çözme süreçleri pek çok kaynakta aşağıdaki gibi yer almaktadır (Ünlüer, 2010; Argun, 2011; Aslan, 2001):

2. 1. 1. 2. 1. Hazırlık

Problemin tanınmaya ve tanımlanmaya başladığı aşamadır. Bu evrede ilgilenilen konuyla ilgili pek çok bilgi toplanır. Toplanan bilginin çeşitliliği ve problemin farklı boyutlardan ele alınması kişiyi tek düze düşünceden uzaklaştırır. Böylelikle problem çözme süreci sonunda ortaya çıkan ürünün niteliği de artmış olur.

2. 1. 1. 2. 2. Kuluçkaya Yatma

Bu evrede problem bir nevi zihnin incelemesi için serbest bırakılır. Wallas kuluçka dönemini iki aşamada incelemiştir. Bunlardan ilki yaratıcı kişinin problemi bilinçli bir

şekilde düşünmemeye çalıştığı aşamadır. İkinci aşamada ise problem bilinçaltında ele alınır. Problem unutulsa ya da zihin başka düşüncelerle oyalansa bile bilinçaltı çalışmasını sürdür. Kuluçka süresi belirsiz ve değişkendir. Bilinç kontrolü olmadığından özgün ürünler ortaya çıkabilir.

2. 1. 1. 2. 3. Aydınlanma

Aydınlanma aşaması diğer aşamalardan farklı olarak anlıktır. Bir anda gelişir ve kısa sürer. Aydınlanma aşamasında fikir büyük bir iç görü zenginliği içerisinde gelişir ve sezgisel süreçlerin önemi büyüktür. Yaratıcı kişi problemi çözmeye yaklaştıkça çalışmaktan zevk duyar. Çözüm tamamlanır ve uygulamaya geçmek için doğrulanması aşamasına geçilir.

2. 1. 1. 2. 4. Doğrulama

Doğrulama aşamasına kimi kaynaklarda doğrulama ve gerçekleştirme kimi kaynaklarda ise doğrulama ve geliştirme aşaması şeklinde yer verilmiştir. Doğrulama aşamasında üzerinde durulacak iki önemli husus “sürekli ilgi” ve “uygulama, deneme” etaplarıdır. Bu aşamada birey bulduğu çözümün doğruluğunu hazırlık dönemindeki birikimi ve problemin kriterleri ile karşılaştırarak çözümü doğrulamaya çalışır. Yetersiz bulduğu noktaları geliştirmek için bir önceki aşamaya geri dönmesi gerekebilir.

2. 1. 1. 3. Yaratıcılığın Boyutları

Yaratıcı düşüncenin pek çok alt boyutu vardır. Davis (2003), Tardif ve Sternberg (1988) bunları; akıcılık, esneklik, orijinallik, süsleme, problemi bulma, probleme karşı hassasiyet, problemi tanıma, görselleştirme, analogik düşünme, değerlendirme, analiz, sentez, dönüştürme, sınırları genişletme, sezgi, çıktılarını öngörme, konsantrasyon, mantıksal düşünme, estetik düşünme, karmaşıklık içinde yapıları görme, zihinsel ve algısal eğilimlerden kaçınma, karmaşık sorunları anlama ve yeni problemlere var olan bilgilerini uydurma şeklinde sıralamıştır (Davis, 2003’ten; Tardif ve Sternberg 1988’den aktaran: Dağlıoğlu, 2010).

Özellikle akıcılık, esneklik, orijinallik ve zenginleştirme hem Guilford (1967) hem de Torrence’in (1968) yaratıcı düşünce testlerinde yer alan temel alt boyutlardır. Bu alt boyutların daha detaylı açıklamalarına aşağıda yer verilmiştir (Dağlıoğlu, 2010; Ceylan, 2008; Argun, 2011; Turaşlı, 2010).

Akıcılık: Gereksinimleri karşılayacak kadar fazla kelime sağlanması kelime akıcılığı, gereksinimi karşılayan anlamlı kelimeler bulabilmek ise çağrışım akıcılığı, olarak

belirtilmiştir. Kısaca akıcılık verilen probleme yönelik sınırlı sürede birden çok fikir üretebilme yeteneğidir.

Esneklik: Yaratıcı bireylerin yeni ve alışılmamış durumlara uyum sağlayabilmesidir. Esneklik probleme farklı perspektiflerden bakma ve çözüm için farklı yaklaşımlar benimseme yeteneğidir. Yaratıcı düşüncede esnekliğin bir diğer özelliği de bir kategoriden diğerine hızlı bir şekilde geçebilme yeteneğidir.

Orijinallik: Ortaya çıkan ürünün özgünlüğü, eşsizliği olarak nitelendirilir. Yaratıcı düşünce çalışmalarında en önemli boyutlardan biri orijinalliktir. Farklı ve özgül tepkiler şeklinde ortaya çıkan orijinallik çoğu zaman uyumsuzluk olarak da görülebilmektedir. Orijinallik Turaşlı (2010) tarafından denenmemiş yolları bulma ve yenilikleri deneme cesareti gösterme olarak ifade edilmektedir.

Zenginleştirme: Fikri ya da ürünü ayrıntılar ekleyerek geliştirme, süsleme, güzelleştirme olarak da nitelendirilebilir. Elde edilen sonuç farklı bakış açılarıyla geliştirilerek yeniden tanımlanır.

2. 1. 1. 4. Yaratıcılık Gelişiminde Rol Oynayan Etmenler

Yaratıcılığın gelişimi doğumla birlikte başlamaktadır (Çetin, 2010). Yaratıcılık diğer gelişim alanlarından farklı olarak pek çok farklı unsurun etkisiyle gelişir. Doğumdan ölüme kadar pek çok etken bireyin daha yaratıcı olmasına ya da yaratıcılığının olumsuz önde etkilenmesine sebep olabilir. Bu bölümde yaratıcılık gelişiminde rol oynayan etmenler literatürle birlikte incelenerek sunulmuştur.

2. 1. 1. 4. 1. Kalıtım ve Çevre

Bireyin içinde bulunduğu çevrede kendini rahat hissetmemesi ve koşulların uygun olmayışı yaratıcılığı olumsuz yönde etkilemektedir. Yaratıcılığın gelişiminde çevrenin hem olumsuz hem de olumlu etkileri vardır (Çetin, 2010).

Çocukların fiziksel gereksinimlerinin giderilmesi, eşitliği ve işbirliğini mümkün kılmak, orijinal düşünceleri hoşgörü ile karşılamak, yaratıcılıkta sürecin önemini bilerek zamanı iyi değerlendirmek, araştırma inceleme yapma isteğini desteklemek, çeşitli problemlere yeni yaklaşımlar aramak, güven duygusunu geliştiren bir öğrenme ortamı yaratmak, çocuklara hayal güçlerini artırıcı materyaller vermek şeklinde sıralanabilir.

Kara (2007), 5-6 yaş grubu çocuklarda yaratıcılığı geliştiren etkenlerle ilgili öğretmenlerin görüşlerini almak amacıyla gerçekleştirdiği tez çalışmasında yaratıcılığı etkileyen en önemli çevresel etkenin çocuğa oyun ortamı sağlanması olarak belirtmiştir.

2. 1. 1. 4. 2. Cinsiyet

Yaratıcılık ve cinsiyet arasında doğrudan bir ilişki olmasa da sosyal ve kültürel değişkenlerden etkilenen bir durum olarak görülmektedir (Argun, 2010). Yapılan bazı çalışmalarda çocukların yaratıcılık düzeylerini cinsiyet değişkeni bakımından incelenmiş yaratıcılık ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Gönen ve diğ., 2011; Ceylan, 2008; Sıdar, 2011).

Öncü (2003) "Torrence yaratıcı düşünme testi şekil testi aracılığıyla 12-14 yaş çocukların yaratıcılık düzeylerinin yaş ve cinsiyete göre incelenmesi" isimli çalışmasında yaratıcılığın esneklik boyutunda 13 yaş grubunda erkeklerin ortalamalarını kızlarınkine göre anlamlı ölçüde yüksek bulmuştur. Bununla birlikte Atay (2009), çocukların yaratıcılıklarında cinsiyet değişkeninin ne derece etkili olduğunu incelediği çalışması sonucunda çocukların cinsiyetleri ve yaratıcılık arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Akıcılık, esneklik ve zenginleştirme alt boyutlarında yaratıcı düşüncede kızların lehine bir fark olduğu tespit edilmiştir.

2. 1. 1. 4. 3. Sosyoekonomik Düzey

Can Yaşar ve Aral'ın (2011) 6 yaş çocukların yaratıcılık düşünme becerilerine sosyo ekonomik düzey ve anne baba eğitim düzeyinin etkisini incelemeyi amaçladıkları çalışmada en yüksek yaratıcı düşünme becerisine üst sosyo ekonomik düzeyde olanların sahip olduğu ve sosyo ekonomik düzeyin yaratıcı düşünme becerilerinde etkili bir değişken olduğu saptanmıştır.

2. 1. 1. 4. 4. Yaş

Öncü (2003) Torrence Yaratıcı Düşünme Şekil Testi aracılığıyla 12-14 yaş çocukların yaratıcılık düzeylerinin yaş ve cinsiyete göre incelemeyi amaçlayan bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma sonunda yaratıcılığın 4 boyutunda da 14 yaşındaki deneklerin yaratıcılık ortalamalarının 13 ve 12 yaşındakilerinden anlamlı ölçüde daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Atay (2009) 5-6 yaş grubu okul öncesi öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin belirlenerek çocukların yaratıcılıklarında yaş, cinsiyet ve ebeveynlerin eğitim durumlarının etkisinin ne derece olduğunu ve bunların yaratıcılığın alt boyutları ile ilgili olup olmadığını incelemeyi amaçladığı çalışmasında yaratıcılığın alt boyutlarından zenginleştirme ve orijinallik boyutlarında yaş ile anlamlı ilişki bulmuştur. Yaş arttıkça orijinallik ve zenginleştirme puanlarının arttığı belirtilmiştir. Bu bulguya benzer bir sonuç da Ceylan (2008)' in okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının bilişsel tempoya

göre yaratıcılık düzeylerini incelemeyi amaçladığı tez çalışmasında ortaya çıkmıştır. 6 yaş grubu çocuklarının 5 yaş grubu çocuklarına göre yaratıcılığın tüm alt boyutlarında daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir.

2. 1. 1. 4. 5. Zekâ

Yaratıcılık zeka gibi doğuştan getirilen bir yetenektir (Argun, 2011). Yaratılık ve zekanın aynı şey olmadığı literatürde sıkça tartışılan bir konudur. Guilford'a (1985) göre yaratıcılık için belirli bir derece zeka mutlaka gereklidir. Sternberg (1999) ise yaratıcılık için minimum düzeyde zekanın gerekli olduğunu (eşik etkisi) belirtmiştir. Sternberg, zekanın yüksek olmasının yaratıcılığın yüksekliği ile ya da tam tersi bir durumda yaratıcılığın yüksek olmasının zekanın yüksekliği ile ilişkisi olmadığını ifade etmiştir (Dağlıoğlu, 2010).

2. 1. 1. 4. 6. Aile

Aile çocuğun doğduğu andan yetişkin bir birey oluncaya değin sürekli ilişki içinde olduğu sosyal ortamdır. Aileler birbirinden farklı olduğu gibi her ailenin çocuk yetiştirme tutumları da farklılık göstermektedir. Çocuk yetiştirmede yaygın olarak benimsenen tutumlar literatürde; demokratik tutum, baskıcı tutum, aşırı hoşgörölü tutum ve aşırı koruyucu tutum olarak sıralanmıştır (AÇEV, 2012).

Ailelerin çocuklara yaklaşımları çocukların yaratıcılık düzeylerini artıran ya da olumsuz etkileyen önemli bir faktördür. Baskıcı tutumun çocuğun fikirlerine değeri verilmemesi, kendini ifade etmesine fırsat tanınmaması gibi sebeplerden ötürü çocuğun özgür düşünmesini kısıtlayarak yaratıcılık gelişimine uygun bir ortam sağlayamayacağı belirtilmiştir. Aşırı korumacı aile tutumunun da benzer sebeplerden olumsuz etki yaratacağı düşünülmektedir. Buna karşın aşırı hoş görölü aile tutumun da sınır ve kuralların olmaması çocuğun kendi düşüncelerini özgürce ifade edebilmesini sağlaması sebebiyle yaratıcılık için uygun zemin yaratabileceğı düşünülmektedir. Öte yandan ailenin yaratıcılığın gelişmesi için ortamı uygun şekilde hazırlama ve yönlendirmeler yapma konusundaki eksikleri sebebiyle bu tutumun yaratıcılığı olumsuz etkileyebileceğı üzerine tartışmalar da vardır. Yaratıcılık üzerinde en olumlu yaklaşım demokratik tutumdur. Demokratik tutumda anne babalar çocuklara uygun ortamı hazırlar, yönlendirmeler yapar ve düşüncelerini ifade edip uygulaması için fırsatlar sunarlar (Elibol, 2010).

Gönen ve arkadaşları (2011) "5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi" isimli çalışmasında çocukların yaratıcılık düzeylerinin anne babaların eğitim durumuna göre incelenmesi neticesinde; çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerinin ve babalarının eğitim düzeyleri arasında lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip anne ve

babalar lehine anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte Atay'ın (2009) yapmış olduğu tez çalışmasında annelerinin eğitim seviyesi düşük olan çocukların yaratıcılıkta akıcılık ve zenginleştirme alt boyutlarında daha yüksek bir puan aldıkları belirlenmiştir.

Can Yaşar ve Aral'ın (2011) 6 yaş çocukların yaratıcılık düşünme becerilerine sosyo ekonomik düzey ve anne baba eğitim düzeyinin etkisini incelemeyi amaçladığı çalışmasında anne babaların eğitim düzeyinin çocukların yaratıcı düşünme becerilerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

2. 1. 1. 4. 7. Okul

Yaratıcılık gelişiminde çevre ve deneyimlerin etkisinin ne denli önemli olduğu düşünüldüğünde, okul eğitimi ile oluşturulabilecek yaratıcılık aşamalar halinde mükemmelleştirilebilir (Öztürk Aynal, 2010). Yaratıcılık gelişiminde okulun fiziksel ortamının, kullanılan materyallerin ve iç ve dış dizaynın etkisi kadar (Öztürk Aynal, 2010), öğretmen davranış ve tutumlarının da etkisi oldukça önemlidir (Orhon, 2011). Öğretmenlerin genel bir çoğunluğunun sınıf içinde yaratıcı çocukları uyumsuz ve disiplinsiz olarak görmeleri ve yeniliğe kapalı bir tutum sergilemeleri yaratıcılığı olumsuz etkileyen bir faktör olarak görülmektedir. Oysa öğretmenin rolü toplumda yaratıcı bireylere dönüşürken öğrencilerine davranış modeli yapmak olarak görülmektedir (Orhon, 2011).

Gönen ve diğerleri (2011), "5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi" isimli çalışmasında çocukların yaratıcılık düzeylerinin okul türüne göre incelenmesi neticesinde özel okulların anasınıflarına giden çocukların lehine sonuçlar elde edilmiştir. Sıdar 'ın (2011) yaptığı tez çalışmasında da benzer bir sonuç bulunarak özel okula giden öğrencilerin lehine anlamlı bir ilişki bulgulanmıştır.

Kara (2007), "5-6 yaş grubu çocuklarda yaratıcılığı geliştiren etkenlerle ilgili öğretmenlerin görüşlerini almak amacıyla gerçekleştirdiği tez çalışmasında yaratıcılığı etkileyen okul ile ilgili en önemli etkenin okulda yapılan etkinliklerde çeşitli malzemenin kullanılması olarak belirtmiştir.

2. 1. 1. 4. 8. Duygusal Etmenler

Çocuklar yaratıcılıkları ve hayal güçlerinin gelişmiş olması nedeniyle anne, baba, öğretmen ve çevrelerindeki kişilere devamlı sorular sorarlar. Eğer çocuk anne, baba, öğretmen ve diğer kişilerin olumsuz etkisiyle duygusal açıdan örselenirse, hayal kurmayı bırakmakta, bu da yaratıcılıklarının olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (Çetin, 2010).

Son yıllarda yaratıcılığın insan beyninin önemli bir işlevi olduğu ileri sürülmektedir. Hatta yaratıcılık kavramının beynimizin hangi bölgeleri ile ilişkili olduğu birtakım yaratıcılık kuramlarına ışık tutarak eğitimin önünü açmaktadır. Uygun eğitim ortamlarıyla yaratıcılığın geliştirilebileceği konusunda bulgular benzerlik göstermektedir (Orhon, 2011).

2. 1. 2. Zihin Teorisi ile İlgili Genel Bilgiler

Diğer insanların zihinsel durumları hakkında çıkarım yapma yeteneği “Diğerleri ne bilir?” sorusuyla ilgilidir. Zihin teorisi başkalarının inançlarını, arzularını, isteklerini affederek onların davranışlarını tahmin etmede önemli bir bileşendir (APA, 2014). Zihin teorisi yalnızca diğerlerinin zihinsel durumları hakkında çıkarım yapma yeteneği ile ilgili değil aynı zamanda kişinin kendi zihinsel durumlarının nasıl çalıştığını anlamlandırması ile de alakalıdır. Çocukların kendi zihinleriyle ilgili 4-5 yaşına kadar bu tür bir teori geliştirdikleri düşünülmektedir (Bakırcıoğlu, 2012).

Zihin teorisi kavramı ilk kez primatolog olan Premack ve Woodroff tarafından “Şempanzeler zihin teorisine sahip midir?” sorusuyla ortaya atılmıştır. Yanlış inanış görevi bir filozof tarafından ileri sürülmüş ve Wimmer ve Perner adlı iki gelişim psikoloğu tarafından uygulamaya konulmuştur. Geçen süre içerisinde zihin teorisi primatologlara, filozoflara, gelişim psikologlarına, nörologlara ve birçok alanda çalışan bilim insanlarına açık bir çalışma alanı haline gelmiştir (Doherty, 2009).

2. 1. 2. 1. Zihin Teorisi Teorileri

Zihin teorisinin nasıl edinildiği ile ilgili tartışmalar zihin teorisi ile ilgili teorilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kimi teorisyenlere göre zihin teorisi edinim düzeneği doğuştan getirilirken kimi teorisyenlere göre ise çevrenin etkisi ile kazanılmaktadır. Bu bölümde bahsi geçen zihin teorisi teorilerine yer verilmiştir.

2. 1. 2. 1. 1. Teori Teorisi

Teori teorisi alana en hakim kuramlardan biridir. Araştırmacılar bu teoride zihin teorisi yeteneğinin doğuştan var olduğunu ancak deneyimin zihin teorisi gelişimi için çok önemli olduğunu belirtmişlerdir (Dönmez, 2009; Değirmencioğlu, 2008).

Teori teorisi; çocukların dünyayla ilgili şemalar oluştururken yetişkinlerin kullandığı bilimsel süreçlerdeki gibi kuram geliştirdiklerini iddia eder. Bu kuram geliştirme işi 18. aydan itibaren aşamalar halinde gelişir. Çocuklar 18. aydan itibaren aynada kendilerini tanıma ve aynanın karşısındaki kişi ve karşısındaki kişinin aynı kişi olduğu düşüncesine sahip olabilirler. Çocukların dünya ile ilgili kurdukları temsiller 2 yıl içinde gelişir ve 4 yaş

yaş çocukları ise şemaları ve onların temsil ettiklerini ayırt edebilir. Bu nokta da çocuklar olay ya da durumların gerçekliklerinin kendileri ve başkaları tarafından tarafsız olarak değerlendirilebileceğini anlar ve bu da yanlış inanışın temelini oluşturan düşüncedir (Doherty, 2009).

2. 1. 2. 1. 2. Modüler Teori

Leslie (1987) beyinde zihin teorisinin edinilebilmesi için gerekli olan yetenekleri içeren özel bir alanın var olduğunu ve bu alanda yer alan nöral mekanizmaların doğuştan getirildiğini vurgulamaktadır (Doherty, 2009).

Bu teori, beyinde zihin teorisine adanmış bir bölüm olduğunu savunuyla soyut bir teori olmaktan çıkar. Nöral yapıların beyinde oluşturduğu yapı teoriyi somutlaştırır. Zihin teorisi yetenekleri uygun nöral olgunlaşma ve doğru çevresel tetikleyicilerin etkisiyle donanımla bütünleşik olarak ortaya çıkar. Modüler teoriye göre deneyim (çevreyle etkileşim) zihin teorisi için tetikleyici rol olarak görülebilir (Doherty, 2009).

Zihin teorisinde otizme odaklanan çalışmaların birçoğu modüler teoriyi temel alarak hipotezlerini açıklamışlardır. Otizmde beyindeki zihin teorisi modülünün hasara uğradığı ve bununla zihin açıklığına sebep olduğu literatürde tartışılmıştır (Baron Cohen ve diğ., 1985; Doherty, 2009).

2. 1. 2. 1. 3. Simülasyon Teori

Simülasyon kuramı 1986'da Gordon ve Heal tarafından ortaya atılarak zihin teorisi literatürüne girmiştir. Modüler kuramın aksine zihin kuramı yeteneğinin doğuştan getirilmediğini ve tamamen çevreden kazanıldığını savunur. Simülasyon teorisine göre zihin, teori üretmek yerine diğer insanların zihinlerini model alarak çalışabilir (Doherty, 2009)

Bireylerin dünyaya ilişkin yorumları, zihinsel olarak kendilerini yerine koydukları insanın bakış açısı yoluyla gerçekliğin bu diğer insana nasıl gözüktüğünü benzetim yaparak ve sonra diğer insanın yerinde olsa ne yapacaklarını yordayarak yönlendirilir (Youmans 2004'ten aktaran: Değirmencioğlu, 2008).

Simülasyon teorisi, modüler teori gibi beyinde özel bir bölgeye işaret etmez. Bunun yerine diğerlerinin zihinsel durumlarından çıkarım yapma yeteneğini beynin dış çevredeki etkileşimleri ve ihtimalleri içselleştirmesi ve yansıtması olarak görür.

2. 1. 2. 2. Zihin Teorisinin Gelişimi

2. 1. 2. 2. 1. Bebeklik

18. aydan 3 yaşına kadar geçen sürede bebekler algılar, duygu ve isteklerle ilgili zihinsel durumları kavramaya başlarlar. 2 yaşına geldiklerinde bir nesnenin başkalarının bakış açısının kendi bakış açısından farklı olabileceğini kavrarlar. Bu yaşlarda çocuklar mutluluk, üzüntü, kızgınlık gibi duyguları ayırt edebilirler (Santrock, 2012). İki yaşında çocuklar kendilerinin ve diğerlerinin istedikleri, hoşlandıkları ve hissettikleri hakkında konuşurlar. Üç yaşına geldiklerinde ise insanların düşünceleri ve bildikleri hakkında konuşurlar (Astington ve Edward, 2010).

2. 1. 2. 2. 2. Üç-Beş Yaş

Zihin teorisi araştırmalarının çoğunda 3 yaşında önemli bir gelişimin olduğu ve asıl dönüm noktasının başkalarının kendilerinden farklı bir isteğe sahip olabileceklerini anladıkları anda gerçekleştiği belirtilmiştir (Doherty, 2009). Zihin teorisi gelişiminin bebeklikten erken çocukluğa doğru istek ve duyguları anlamaktan inanç ve duyguları anlamaya doğru geliştiği ifade edilmiştir (Keçeli Kaysılı ve Acarlar, 2011).

Literatürde 3 yaşın zihin teorisi kazanımı için önemli bir dönüm noktası olduğu belirtilirken bu yaştaki başarının şans başarısı olup olmadığı da sıklıkla tartışılmıştır. Asıl kazanımın tam olarak 4 yaşında olduğu görüşleri belirtilmiştir (Granti, 2004; Keçeli Kaysılı ve Acarlar, 2011). Lewis ve Osborne (1990) zihin teorisi görevlerindeki dil bilimsel işlemler kolaylaştırıldığında 3 yaştaki başarının artabileceğini belirtmişlerdir (Lewis ve Osborne, 1990'dan aktaran Keçeli Kaysılı ve Acarlar, 2011). 3 yaşındaki başarı aynı zamanda "örtük anlayış" (implicit understanding) olarak da adlandırılmıştır (Perner, 1999). 4 yaşından itibaren çocukların başkalarının bir konu hakkında yanlış bir inanca ya da düşünceye sahip olabileceğini kavradıkları belirtilmiştir (Santrock 2012, Perner, 1999).

2. 1. 2. 2. 3. Beş-Altı Yaş

Okul öncesi dönemin sonuna doğru çocuklar insanların davranışlarının onların düşünce ve duygularını yansıtmak zorunda olmadığını kavramaya başlarlar. Bu yaşta çocuklar başkalarının inanış ve düşüncelerinin yanlış olabileceği düşüncesinden, aynı inanış ve düşüncelerin başka yorumlamalara da açık olabileceği düşüncesine doğru ilerlerler (Santrock, 2012). Bu ilerleyen zihin teorisi gelişimi ile birlikte çocukların 5 yaşındaki büyük çoğunluğunun, 6 yaşında ise tamamının ikinci derece zihin teorisini kavrayabildikleri belirlenmiştir. İkinci derece zihin teorisi, bir kişinin bir başka kişi

hakkındaki düşüncelerini atfedebilme yeteneği göstermesi olarak belirtilebilir (Baron Cohen ve diğ., 1985).

2. 1. 2. 2. 4. Altı Yaş ve Sonrası

Alanda yapılan çalışmalar her ne kadar erken çocukluk dönemine odaklanmış olsa da 6 yaş ve sonrası ile ilgili çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin bu yaşlarda başkalarının düşündükleri hakkında düşünebilir ya da bir olaya karşı birbiriyle çelişen duygular hissedebileceğini kavrar hale geldikleri belirtilir (Santrock, 2012). Metefor, ironiyi ve faux-pas (pot kırma-gaf yapma) kavrar hale gelmeleri de birinci derece ve ikinci derece zihin teorisi görevlerinin kazanılmasından sonra gerçekleşmektedir. Bu görevler diğerlerine göre daha karmaşık olup, özellikle faux-pas'ın kızlarda 9 erkeklerde 11 yaş dolaylarında kazanıldığı yapılan çalışmalarda belirlenmiştir (Baron-Cohen ve diğ., 1999).

2. 1. 2. 3. Zihin Teorisi Gelişiminde Bireysel Farklar

Zihin teorisinin gelişimi sosyal biliş yeteneğinin de temelinde yer alır. Sosyal çevredeki bazı faktörler beyin gelişiminde olduğu gibi zihin teorisinin de tipik gelişim hızını etkilemektedir. Ebeveynlerin çocukların davranışları hakkında istedikleri, hissettikleri ve düşündükleri hakkında konuşmaları ve tepki vermeleri, çocukların zihinlerinde erken farkındalık oluşmasını sağlar. Bununla birlikte zihin teorisinin gelişim hızı çocukların birden fazla kardeş olma, sembolik oyuna katılma, geçmiş deneyimlerinden bahsetme ve hikâye kitabı okuma durumlarına karşın pozitif bir farkındalık gösterdiği belirlenmiştir (Astington ve Edward, 2010).

Slade ve Crowe araştırmalarında ana-babalarıyla duyguları hakkında konuşan 2 yaşındaki çocukların zihin teorisi görevlerinde daha başarılı olduklarını tespit etmişlerdir. Ayrıca Harris çalışmasında “-miş gibi” oyununu oynayan çocukların zihin teorisi görevindeki başarılarının arttığını belirtmiştir (Slade ve Crowe, 2002; Harris 2000”den aktaran: Santrock, 2012).

Zekanın zihin teorisi gelişiminde bir etkisi olup olmadığı henüz belirlenememiştir (Astington ve Barriault, 2001).

Zihin teorisi literatüründe üzerinde en çok çalışılan bireysel farklardan biri de otizmdir. Özellikle sosyal etkileşimde bozukluklara sebep olan otizm, yaygın olarak görülen gelişimsel bozukluklardan biridir. Baron Cohen ve diğerlerinin (1985) yaptığı “otistik çocuklar zihin teorisine sahip midir?” adlı çalışmada otizmliler çocukların başkalarının inançlarını atfetme ve yordama yeteneğinin hasara uğradığı belirlenmiştir. Bu çalışma otizm ve zihin teorisi için önemli bir çalışma alanı oluşturmuştur.

2. 1. 3. Zihin Teorisi ve Yaratıcı Düşünce

Yurt içinde ve yurt dışında yapılan pek çok çalışmada zihin teorisi ve yönetici işlevler arasındaki ilişki incelenmiştir. Müllera ve diğerlerinin (2012) yaptıkları çalışmada yönetim işlevlerinin zihin teorisi gelişimini yordayacak anlamlı bir ilişkileri olduğunu tespit etmişlerdir.

Yapılan çalışmalarda zihin teorisi ve beyindeki yönetim işlevleri arasında güçlü ilişkiler tespit edilmiştir. Zihin teorisi ve yönetim işlevlerinin gelişiminin birbirine bağlı olduğu ve beyin aynı bölgesini (ön frontal lob) tarafından temsil edildiği belirtilmiştir (Perner ve Lang, 1999).

Yönetim işlevleri beyindeki ön frontal lobun sorumluluğunda çalışmaktadır. Ön frontal lob zihin teorisi, kaynak bellek, amaçlı davranış, planlama, bilişsel esneklik, soyut düşünme gibi daha yüksek bilişsel fonksiyonları etkinleştirmek için işlev görür (Dietrich, 2004).

Zihin kuramı da yönetim işlevleri de otizmlili bireylerde bozuktur (Baron Cohen vd., 1985). Başka bir çalışmada Craig ve Baron Cohen'in (1999) bulgularına göre otizmlili çocukların yaratıcılık testlerinde oldukça başarısız oldukları bunun da hayal gücü açıklığı ile ilgili olduğu hatta bunun zihin teorisi ile de bağlantılı olabileceği belirtilmiştir. Yaratıcı düşüncenin de zihin teorisi gibi yönetimsel işlevler ile beyin ön frontal lobu tarafından yürütüldüğü belirtilmiştir (Dietrich, 2004; Ayçiçeği, Dinn ve Harris 2003).

Dietrich (2004) zihin teorisini kullanma yeteneğinin de ön frontal lob ile bağlantılı olduğunu, yaratıcılık çalışmalarında zihin teorisi yeteneklerini kullanmanın "yaratıcı olmak ne anlama gelir" kavramını genişletmemizi sağlayacağını belirtmiştir.

Ayçiçeği, Dinn ve Harris (2003), çalışmalarında sağlıklı bir grubun frontal loba duyarlı yedi nöropsikolojik test ve bir frontal lob kişilik skalası testi olmak üzere toplam sekiz testten elde ettiği veriler ve bu testler arasında ilişki üzerinde durmuşlardır. Genel olarak, elde edilen sonuçlar bilinen ön frontal alt sistemlerin işlevleriyle paralellik göstermiştir. Bu çalışmada kullanılan frontal loba duyarlı alt testlerden biri de yaratıcı düşünme testidir.

Zihin teorisi alanında yapılan çalışmaların birçoğu özellikle gelişimsel bozukluklar ve erken çocukluk dönemine odaklanmıştır. Özellikle yaratıcı düşünce ve zihin teorisi arasındaki ilişkiyi inceleyen nadir sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Literatüre bakıldığında zihin teorisi ve yaratıcı düşünce arasındaki muhtemel ilişkinin araştırılmasını öneren (Dietrich, 2004; Craig ve Baron Cohen, 1999) çalışmalar bulunsa da doğrudan bu ilişkiyi inceleyen nadir çalışmaya rastlanmıştır. Özellikle bu alanda frontal lob hasarı (otizm ve asperger sendromu) üzerine odaklanan nöroloji ve psikoloji disiplinlerindeki çalışmalar olduğu görülmüştür. Erken çocukluk döneminde sağlıklı grupla yapılan yaratıcılık ve zihin

teorisinin ilişkisini inceleyen bir çalışma bulunmuştur. Suddendorf ve Fletcher-Flinn (1997) zihin teorisi ve iraksak düşünmenin (yaratıcı düşünme) kökeni adlı çalışmalarında zihin teorisi ve yaratıcılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma 3-4 yaş arası 40 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Çocuklara yaratıcılık testi, zihin teorisi görevleri ve sözel zeka testi uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda yaratıcılık testindeki orijinallik puanları zihin teorisindeki performanslarla pozitif ilişkili bulunmuştur. Yaş ve sözel zeka dışarıda bırakıldığında bile bu ilişkinin güçlü bir şekilde devam ettiği görülmüştür.

2. 1. 4. Yaratıcılıkla İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Literatür incelendiğinde yaratıcılıkla ilgili çalışmaların fen bilimleri alanlarında, eğitim bilimleri, yöneticilik, davranış bilimleri ve psikoloji gibi çeşitli disiplinlere yayıldığı görülmektedir. Bu bölümde özellikle eğitim, davranış bilimleri ve tezin ana konusu olan zihin teorisi ile ilgili olan yaratıcılık çalışmalarının incelemesi yapılmıştır.

Yurtiçinde yapılan çalışmaların daha çok, çocukların sosyo demografik durumlarının yaratıcı düşünme becerilerine etkilerinin incelendiği görülmektedir. Çocukların yaratıcı düşünme becerilerine yaş, cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, okul öncesi eğitim almış olma, özel okula devam etme, öğrenme stiline göre değişip değişmediğine yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Can Yaşar ve Aral, 2011; Gönen ve diğ., 2011; Can Yaşar ve Aral, 2010; Demirtaş ve Baltaoğlu, 2010; Atay, 2009; Kara, 2007; Yıldırım, 2006; Akçum, 2005; Öncü, 2003). Literatürde ayrıca, yaratıcılığı engelleyen ve geliştiren etkenler konusunda öğretmenlerin görüşlerini alan çalışmalar da bulunmaktadır (Dursun ve Ünüvar, 2011; Kara, 2007).

Yaratıcılıkla ilgili literatür incelemesi yapan (Dağlıoğlu, 2011; Summak ve Aydın 2011; Aslan 2003) çalışmalar da bulunmaktadır. Bununla birlikte literatürde yaratıcılığın başka değişkenlerle ilişkilerini inceleyen çalışmalar da yer almaktadır. Yaratıcılık ve problem çözme becerileri (Sıdar, 2011; Zeytun, 2010; Çoban 2014), yaratıcılık ve demokratik tutumlar (Kurnaz, 2011), yaratıcılık ve bilişsel düzenleme becerileri (Peker, 2013) öğrenme stillerine göre yaratıcılık düzeyi (Demirtaş ve Baltaoğlu, 2010), yaratıcılık ve bilişsel tempo (Ceylan, 2008) arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır.

Yurt içinde yapılan çalışmalar incelendiğinde zihin teorisi ya da yanlış inancı atfedebilme yeteneği ile yaratıcılık arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak zihin teorisi yeteneğinin bağlı olduğu prefrontal lobun hasarını tespit etmek amacıyla, yaratıcılık testinin yer verildiği nöropsikolojik bir çalışma bulunmuştur. Ayçiçeği, Dinn ve Harris (2004) prefrontal lobu hasarlı olan hastaların bilişsel yeteneklerinin prefrontal lobunda hasar olmayan hastaların performansı ile karşılaştırıldığı

çalışmasında 7 psikolojik test kullanmıştır. Bu çalışmada kullanılan 7 psikolojik testten biri de yaratıcılık testidir. Çalışma sonunda prefrontal lobun yürütücü işlevleri idare ettiği ve bu testlerin prefrontal lob hasarını tespit etmede kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde prefrontal lob ve yürütücü işlevler çalışmalarında zihin teorisi testinin de kullanıldığı bilinmektedir (Stone, Baron Cohen ve Knight, 1998).

2. 1. 5. Yaratıcılıkla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Yurt dışındaki literatür tarandığında tıpkı yurt içinde olduğu gibi çalışmaların çeşitli disiplin alanlarına yayıldığı görülmektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalarda ülkemizdeki çalışmalardan farklı olarak yaratıcılığın nörobilimsel boyutuna odaklanıldığı görülmektedir. Bu bölümde yaratıcılık alanında yurt dışında yapılan ve tezin ana konusu olan zihin teorisi ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Yapılan taramalar sonucu doğrudan zihin teorisi ve yaratıcılık arasındaki ilişkiyi inceleyen yalnızca iki adet çalışmaya rastlanmıştır. İki çalışma da Suddendorf ve Fletcher-Flinn (1997;1999) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Suddendorf ve Fletcher-Flinn (1997) zihin teorisi ve iraksak düşünmenin (yaratıcı düşünme) kökeni adlı çalışmalarında zihin teorisi ve yaratıcılık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma 3-4 yaş arası 40 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Çocuklara yaratıcılık testi, zihin teorisi görevleri ve sözel zeka testi uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda yaratıcılık testindeki orijinallik puanları zihin teorisindeki performanslarla pozitif ilişkili bulunmuştur. Yaş ve sözel zeka dışarıda bırakıldığında bile bu ilişkinin güçlü bir şekilde devam ettiği görülmüştür.

Suddendorf ve Fletcher-Flinn (1999) iraksak düşünmenin (yaratıcı düşünmenin) çocukların yanlış inancı anladıkları zaman geliştiği hipotezini ispatlamak için gerçekleştirdikleri çalışmada, iki farklı deneye yer verilmiştir. İlk deneyde 59 okul öncesi çocuk, ikinci deneyde ise ilk deneydeki yanlış inanış görevinden başarısız olan 20 çocuk yer almıştır. Veriler Wallach ve Kogan'ın yaratıcılık testi, zihin teorisi görevi (beklenmedik yer değişikliği), sözel zeka testi ve zeka testi kullanılarak toplanmıştır. Çalışma sonunda; ilk deneyde yanlış inanış görevlerini geçen çocukların yaratıcı düşünme testinde başarısız olan çocuklardan çok daha fazla anlamlı orijinal cevaplar verdiği belirlenmiştir. 2. deneyde ilk deneyde yanlış inanış görevinde başarısız olan çocuklar 3 ay sonra tekrar test edilmiştir. Tekrarda yanlış inanış görevini geçenler iraksak düşünme görevinde başarısızlığı devam edenlerden çok daha iyi puanlar aldıkları belirlenmiştir. Iraksak düşünme ve yanlış inanış arasındaki ilişki değişkenler kontrol edildiğinde bile önemini sürdürdüğü vurgulanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları iraksak düşünmenin çocukların yanlış inancı anladıkları zaman geliştiği hipotezini desteklemektedir.

Bunların dışında Craig ve Baron-Cohen (1999) otizmde yaratıcılık yoksunluğunun tanımlanması amacıyla yaptıkları çalışmada otizmliler, asperger sendromlu ve kontrol grubu çocuklarla çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sonunda Otizm ve asperger sendromlu çocuklarda yaratıcılık bozukluğu olduğu ve bunun hayal gücü açıklığından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Otizm ve AS'li çocuklardan elde edilen bulgulara göre bu çocukların bir nesne için yeni değişimler üretebildikleri (orijinallik gibi) ancak bu değişimlerin hayal gücünden yoksun gerçeğe dayalı olma eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Otizm ve AS'li çocukların tüm akıcılık performanslarının en düşüklerini gösterdikleri belirlenmiştir. Otizmliler çocukların yaratıcılıktaki bu başarısızlıklarının; Baron Cohen'in (1985) daha önceki çalışmalarında vurguladığı gibi otizmliler çocukların zihin teorisindeki başarısızlıkları ile ilişkili olabileceği bir kez daha belirtilmiştir. Bu ilişkinin yeni araştırmalarda incelenmesi önerilmiştir.

Dietrich (2004), çalışmasında yaratıcı düşünce ve biliş arasındaki etkileşimi nöroanatomik olarak sistematize eden teorik bir çerçeve oluşturmuştur. Çalışmada nörobilişsel alanda yapılan son gelişmeler derlenerek yaratıcılık alanı için yeni bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çalışmadan elde edilen bulgular yaratıcılık alanında yapılan çalışmalarda henüz kullanılmamıştır. Çalışmada her biri farklı bir sinir devresine aracılık eden 4 çeşit yaratıcı anlayış önerilmiştir. Bu 4 çeşit nöral yolun prefrontal kortekste sonlandığı belirtilmiştir. Dietrich (2004), çalışmasının sonunda özellikle prefrontal kortekse bağlı olan yeteneklerden birinin de zihin teorisi yeteneği olduğunu ve bu yeteneğin yaratıcılık testlerinde ve çalışmalarında eleman olarak hiç kullanılmamış olduğunu belirtmiştir. Bu konuyla ilgili Dietrich (2004):

“...Zihin kuramı için mevcut testlerin doğası bilişseldir. Ancak Zihin teorisi literatürde açıkça belirtildiği üzere duygusal bir bileşeni olan karmaşık sosyal durumların tahmini için geliştirilmiş bir modüldür. Bu empati ya da başka birinin gözünden bakabilme yeteneği belki bilimsel işler için daha az ama sanatsal ve sosyal işler için kritik bir durumdur. Yaratıcılık testlerinde zihin teorisi yeteneklerini kullanmak yaratıcı olmak ne anlama gelir kavramını geliştirmemizi sağlar. Özellikle sanatta ve karmaşık sosyal durumlarda oluşturulan çerçeve zihin teorisi, yaratıcılık ve prefrontal korteks arasındaki bağlantıyı açık bir şekilde ortaya koyuyor.”

Dietrich (2004) elde ettiği nöral çerçeve ile tıpkı zihin teorisi gibi farklı alt yapılardan gelen araştırmacıların hipotezlerini teşvik edeceğini düşünmektedir. Yaratıcılıkla ilgili yapılan çalışmaların konu dağılımları burada da belirtildiği şekildedir.

Aşağıdaki tabloda bu tezin çalışma konusuyla ilgili olan diğer çalışmalara yer verilmiştir.

Tablo 1. Yurt içinde ve Yurt Dışında Yaratıcılıkla İlgili Yapılan Çalışmalar

Araştırmacı	Amaç	Örneklem	Veri toplama araçları	Sonuçlar
Can Yaşar ve Aral (2011)	Çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerine sosyo-ekonomik düzey ve anne-baba öğrenim düzeyinin etkisini belirlemek	6 yaş grubu 3000 çocuk	Anket Formu, Yaratıcı düşünme resim oluşturma testi	-Çalışma sonunda çocukların yaratıcı düşünme becerilerinde sosyo-ekonomik düzeyin ve anne baba öğrenim düzeylerinin anlamlı farklılık yarattığı bulunmuştur.
Dağlıoğlu (2011)	Erken çocukluk döneminde yaratıcılığın gelişimi ve desteklenmesi için gerekli yolları vurgulamak	Erken çocuklukta yaratıcılıkla ilgili yapılan çalışmalar	Literatür taraması	-Yaratıcılığın gelişimi ve desteklenmesi için bu dönemde ebeveyn ve ailelerin önemli rollerinin olduğu, -Erken çocukluk döneminin gelişimsel özellikleri dikkate alınarak oyun yoluyla yaratıcılık eğitimi verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
Dursun ve Ünüvar (2011)	Okul öncesi eğitim döneminde yaratıcılığı engelleyen faktörlere ilişkin ebeveyn ve öğretmen görüşlerini belirlemek	272 okul öncesi öğretmen, 493 okul öncesi ebeveyni	Kişisel Bilgiler Formu Yaratıcı Engeller Ölçeği	-Çalışma sonuçlarına göre; öğretmenlerin ortalama puanları ebeveynlerin ortalama puanlarından anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. -Öğretmenler ebeveynlere oranla yaratıcılığın çocuktan, aileden, öğretmen ve okuldan kaynaklanan sebepler nedeniyle daha fazla engellendiği belirlenmiştir.
Gönen, Yıldız Çiçekler, Akyüz, Arslan, Baydemir (2011)	MEB'e bağlı resmi ve özel okullardaki 5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeylerini incelemek	5 yaş grubu 165 çocuk	Torrence Yaratıcı Düşünme Testi	-Çalışma sonunda özel okullar lehinde anlamlı farklılık bulunmuştur. -Lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip ebeveynler lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir.
Kurnaz (2011)	İlköğretim öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ile demokratik tutumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi	500 ilköğretim okulu öğretmeni	Ne Kadar Yaratıcısınız Ölçeği Demokratik Tutum Ölçeği Kişisel Bilgiler Formu	-Çalışma sonunda; öğretmenlerin yaratıcılık düzeylerinin düşük, demokratik tutumlarının ise orta düzeyden yüksek olduğu ve demokratik tutumları yüksek olan öğretmenlerin yaratıcılık düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1'in devamı

Sıdar (2011)	Üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılıkları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi	4. ve 5. Sınıf öğrencisi 376 kişi	Ne Kadar Yaratıcısınız Ölçeği Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri	-Okul türlerine göre Problem Çözme Beceresi ve yaratıcılık puanları arasında okul türüne göre özel okul lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. -Yaratıcılık puanları açısından ise sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır. -Yaratıcılık puanları açısından farklılık 4. sınıflar lehinedir. -Yaratıcılığa ilişkin değişimin %5'ini Özdenetim alt boyutu, %11,29'unu ise Kaçınma alt boyutunun sağladığı söylenebilir
Summak ve Aydın (2011)	Türkiye'deki 1999-2009 yılları arasında yaratıcılık ve eğitim alanında yapılan çalışmalarını inceleyerek bu alandaki araştırmaların genel durumunu belirlemek	Yaratıcılık alanında yapılmış 49 çalışma	Veri toplama aracı olarak internet kullanılmıştır.	-Yöntemler açısından bakıldığında araştırmaların çoğunun nitel araştırma olduğu, -Yapılan 20 nicel araştırmanın 15'inde yaratıcılığı belirlemek amacı ile TYDT kullanıldığı, -Örnekleme açısından okulöncesi öğrencileri, ilköğretim ikinci kademe öğrencileri ve öğretmenler olduğu bunlar arasında da en az öğretmenlerle çalışma gerçekleştirildiği belirlenmiştir. -Alanda yapılan araştırmalar son yıllarda artmış olsa da istenilen düzeye ulaşamadığı belirtilmiştir.
Can Yaşar ve Aral (2010)	Okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocukların yaratıcı düşünme becerilerini incelemek	6 yaş grubu 210 çocuk	Genel Bilgi Formu Yaratıcı düşünme resim oluşturma testi	-Okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların yaratıcı düşünme becerilerini incelemek amacıyla planlanan araştırma sonucunda, okul öncesi eğitimi alan çocukların yaratıcı düşünme puanlarının okul öncesi eğitimi almamış çocukların puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.
Demirtaş ve Baltaoğlu (2010)	Öğrencilerin öğrenme stillerine göre yaratıcılık düzeylerini belirlemek	7. sınıfa devam eden 46 çocuk	TYDT Öğrenme Stilleri Ölçeği	-Çalışma sonucunda; görsel öğrenen öğrencilerin acııcılık ve esneklik puanlarının işitsel ve hareketse öğrenen öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 1'in devamı

<p>Karataş ve Özcan (2010)</p>	<p>Değişen bilişim teknolojileri dersinde uygulanan yaratıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine, bilişsel başarı düzeylerine ve yaratıcı proje geliştirmelerine etkisini belirlemektedir</p>	<p>6. Sınıf öğrencisi 41 kişi</p>	<p>TYDT Bilişsel Başarı Testi Proje Değerlendirme Ölçeği</p>	<p>-Farklı iki öğrenme ortamında öğrenim gören öğrencilerin öntest puanlarına göre düzeltilmiş sontest yaratıcılık ortalaması puanları arasında yaratıcı ders etkinliklerinin kullandığı eğitim lehine anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. -Bilişsel başarı puanları, deney grubu lehine anlamlı bir farklılık göstermiştir.</p>
<p>Zeytin (2010)</p>	<p>Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkinin ve bu düzeylerle öğretmen adaylarının bazı özellikleri açısından aradaki ilişkilerin incelenmesi</p>	<p>232 okulöncesi öğretmen adayı</p>	<p>Kişisel bilgiler formu Problem çözme envanteri Yaratıcılık açısından bireyin kendini değerlendirmesi ölçeği</p>	<p>-Çalışma sonunda öğretmen adaylarının cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne mesleği, baba mesleği ve sosyo-ekonomik durumlarına göre yaratıcılık açısından kendilerini değerlendirmelerinde anlamlı fark bulunmazken, 2. sınıf öğrencilerinin 1. sınıf ve 3. sınıf öğrencilerine göre kendilerini daha fazla yaratıcı kişiler olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. --Öğretmen adaylarının kendilerini yaratıcılık açısından değerlendirmeleri ile problem çözme açısından değerlendirilmeleri arasında ise pozitif yönlü orta derece bir ilişki tespit edilmiştir.</p>

Tablo 1'in devamı

<p>5-6 yaş grubu çocukların yaratıcılık düzeylerinin belirlenmesi ve çocukların yaratıcılığında yaş, cinsiyet ve ebeveyn eğitim durumlarının etkisinin ne derece olduğu ve bunların yaratıcılığın boyutları olan akıcılık, esneklik, orijinallik ve zenginleştirme ile arasında bir ilişki bulunup bulunmadığının incelenmesi</p>	<p>5-6 yaş grubu 76 çocuk</p> <p>TYDT Kişisel Bilgiler Formu</p>	<p>-Çalışma sonunda;orijinallik ve zenginleştirme boyutlarında yaş arttıkça orijinallik ve zenginleştirme puanlarının arttığı, -Sadece orijinallik boyutunda cinsiyeti etkilerken diğer boyutlarda etki etmediği, akıcılık, esneklik ve zenginleştirme alt boyutlarında yaratıcı düşüncede kızların lehine bir fark bulunduğu, -Annelerinin eğitim seviyesi düşük olan çocukların yaratıcılıkta akıcılık ve zenginleştirme alt boyutlarında daha yüksek bir puan aldıkları belirlenmiştir.</p>
<p>Okul öncesi çocukların bilişsel tempoları ile yaratıcılık gelişimleri arasında bir ilişki olup olmadığını saptamak</p>	<p>5-6 yaş grubu 208 çocuk</p> <p>TYDT Kişisel Bilgiler Formu Kansas okulöncesi dönemdeki çocuklar için düşüncelilik ölçeği (KRISP)</p>	<p>-Çalışma sonunda; okulöncesi eğitime devam eden çocukların KRISP Testinde süre ve hata sonuçlarına göre bilişsel tempolarının yüksek olduğu, -Bilişsel tempoların hata sayısı ile yaratıcılık alt boyutları arasında anlamlı ilişki bulunamazken, bilişsel tempoda geçen süre ile akıcılık, esneklik ve detaylandırma arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. -Anne baba eğitim durumu ve yaratıcılık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.</p>
<p>Öğrencilere bilimsel süreç becerileri eğitimi verilmesinin öğrencilerin; bilimsel yaratıcılıklarına, fen tutumlarına, fen başarılarına, bilimsel süreç becerilerini kullanabilmelerine etkilerinin incelenmesi</p>	<p>7. sınıfa devam eden 40 öğrenci</p> <p>Başarı Ölçeği Fen'e Yönelik Tutum Ölçeği Bilimsel Yaratıcılık Ölçeği, Bilimsel Süreç Becerileri Ölçeği</p>	<p>-Çalışma sonunda; öğrencilerin bilimsel süreç becerileri ile bilimsel yaratıcılıkları arasında ilişki olduğu; -Bilimsel süreç becerileri eğitiminin öğrencilerin başarılarını, bilimsel yaratıcılıklarını, bilimsel süreç becerilerini kullanabilme düzeylerini arttırdığı, fen'e yönelik tutumlarında ise geleneksel yöntemlere göre anlamlı bir gelişme olmadığı saptanmıştır.</p>

Tablo 1'in devamı

Kara (2007)	5-6 yaş grubu çocuklarda yaratıcılığı geliştiren etkenler konusunda öğretmen görüşlerini belirlemek	121 okul öncesi öğretmeni	Anket formu	-Çalışma sonunda çocuğun yaratıcılığını geliştiren en önemli çevresel etkenin 'çocuğa oyun ortamı sağlanması', okul ile ilgili etkenin 'etkinliklerde çeşitli malzemelerin kullanılması', aile ile ilgili etkenin 'ailenin çocuğa karşı ilgili olması', çocuğun kendisi ile ilgili etkenin 'çocuğun kendisine güvenmesi', görsel sanatlarla ilgili etkenin 'renkleri kullanarak etkinlikler yapması' dır. -Genel değerlendirmede, çocuğun yaratıcılığını en az etkileyenin 'boyama kitapları' olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
Aslan (2003)	Yaratıcılığın kavram boyutunda incelenmesi	1913'den 2000 yılına kadar yapılan yaratıcılık çalışmaları	İlgili literatür	-Çalışma sonunda; yaratıcılığın 1900'lerin başlarında yaratıcı ürünle sonuçlanan düşünce olarak kabul edilirken, günümüzde ise (1) Yaratıcı süreç (2) Yaratıcı ürün (3) Yaratıcı birey (4) Yaratıcı ortam şeklinde ele alındığı belirlenmiştir.
Öncü (2003)	12-14 yaşlarındaki kız ve erkek çocukların, yaş ve cinsiyete göre şekilsel yaratıcılıklarının karşılaştırılması	12-14 yaş arası 90 kişi	TYDT	-Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri şekil testinin akıcılık, esneklik, orijinallik ve elaborasyon boyutlarının hepsinde, 14 yaşındaki deneklerin ortalamaları 12 ve 13 yaşındaki deneklerin ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. -Ayrıca esneklik boyutunda da 13 yaş grubunda erkeklerin ortalamaları kızlarınkinden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. -Bunun dışında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir.
Craig ve Baron Cohen (1999)	Otizmde yaratıcılık yoksunluğunun tanımlanması	15 Otizmlil çocuk, 15 Asperger Sendromlu çocuk 15 kontrol grubu çocuk	TYDT	-Çalışma sonunda Otizm ve asperger sendromlu çocuklarda yaratıcılık bozukluğu olduğu bunun hayal gücü açıklığından kaynaklandığı belirlenmiştir. -Otizm ve AS'li çocuklardan elde edilen bulgulara göre bu çocukların bir nesne için yeni yeni değişimler üretebildikleri (orijinallik gibi) ancak bu değişimlerin hayal gücünden yoksun gerçeğe dayalı olma eğiliminde olduğu belirlenmiştir. -Otizm ve AS'li çocukların tüm akıcılık performanslarının en düşüklerini gösterdikleri belirlenmiştir.

Tablo 1'in devamı

<p>Suddendorf ve Fletcher Flinn (1999)</p> <p>Çocuklarda iraksak düşünmenin(yaratıcı düşünmenin) çocukların yaratıcı inaniş anladıkları zaman geliştiğini belirlemek</p>	<p>İlk deneyde 59 okul öncesi çocuk İkinci deneyde ilk deneydeki yaratıcı inaniş görevinden başarılı olan 20 çocuk</p>	<p>Wallach ve Kogan'ın yaratıcılık testi Zihin teorisi görevi (Beklenmedik yer değişikliği) Sözel zeka testi Zeka testi</p>	<p>-Çalışma sonunda; ilk deneyde yaratıcı inaniş görevlerini geçen çocuklar yaratıcı düşünme testinde başarılı olan çocuklardan çok daha fazla anlamlı orijinal cevaplar verdiği belirlenmiştir. -2. deneyde ilk deneyde yaratıcı inaniş görevinde başarılı olan çocuklar 3 ay sonra tekrar test edilmiştir. -Tekrarda yaratıcı inaniş görevini geçenler iraksak düşünme görevinde başarısızlığı devam edenlerden çok daha iyi puanlar aldıkları belirlenmiştir. -Iraksak düşünme ve yaratıcı inaniş arasındaki ilişki değişkenler kontrol edildiğinde bile önemini sürdürdüğü vurgulanmıştır.</p>
<p>Suddendorf ve Fletcher Flinn (1997)</p> <p>Zihin teorisi ve iraksak düşünme(yaratıcı düşünme) arasındaki ilişkiyi belirlemek</p>	<p>3-4 yaş arası 40 çocuk</p>	<p>Wallach ve Kogan'ın yaratıcılık testi Zihin teorisi görevi (Beklenmedik yer değişikliği) Sözel zeka testi</p>	<p>-Çalışma sonunda; yaratıcılık görevinde orijinal tepkilerin sayısı yaratıcı inaniş görevinin performansları ile pozitif ilişkili bulunmuş, yaş ve sözel zeka dışarıda tutulduğunda bile bu ilişkinin gücü ve anlamlı bir şekilde devam ettiği belirlenmiştir.</p>

2. 1. 6. Zihin Teorisi ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Zihin teorisi ile ilgili yurt içinde yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların büyük çoğunluğunun sağlık alanında yapılan çalışmalardan oluştuğu ve bu çalışmalarında sağlıklı olmayan gruplarla gerçekleştiği belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde şizofreni hastalarında zihin teorisi gelişimini inceleyen çalışmalar bulunmuştur (Korkmaz, 2012; Güdük, 2010; Özgüven ve diğ., 2010; Bora, 2009; Sayın ve Candansayar, 2008; Değirmencioğlu, 2008). Bununla birlikte literatürde şizofreni hastalarıyla gerçekleştirilen çalışmaların yanı sıra Down sendromu (Erdem, 2011), William sendromu (Tekin ve Girli, 2011), panik bozukluğu (Çiçek, 2012), sosyal anksiyete bozukluğu (Küçükparlak, 2011), özel öğrenme güçlüğü (Özen, 2011), işitme engeli (Şipal, 2008; Sancar, 2004) olan bireylerle gerçekleştirilen çalışmalar da bulunmaktadır.

Yurtiçi literatürde sağlıklı grupla gerçekleştirilen az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların konuları incelendiğinde zihin teorisinin; dil ve yönetici işlevler (Akbaş, 2011; Ertuğrul, 2011; Etel, 2012), zihinsel durum belirten eylemler (Granti, 2004), kişi gönderimlerinin dinleyici açısından anlaşılabilirliği (Ünlütapak, 2012), kardeş etkisi (Karakelle, 2012) aralarındaki ilişkilerin incelendiği görülmüştür. Bunun yanı sıra Keskin (2007) zihin teorisi ve ahlaklılık kazanımı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir derleme yapmıştır. Yine zihin teorisinin yanlış inanış performansına göre incelendiği (Keçeli Kaysılı ve Acarlar, 2011) ve birinci derece yanlış inanış ve ikinci derece yanlış inanış anlayışlarıyla karşılaştırmalı olarak incelendiği (Dönmez, 2009) çalışmalar da yurtiçi literatürde yer almaktadır.

Zihin teorisi ile ilgili yapılan yurtiçi çalışmalar incelendiğinde zihin teorisinin yaratıcılık ile ilişkisini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2. 1. 7. Zihin Teorisi ile İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Yurtdışında zihin teorisi ile ilgili literatürün daha zengin olduğu ve çok farklı disiplinlerde farklı konular üzerinde çalışıldığı görülmüştür. Yurtdışında yapılan çalışmaların konularına bakılacak olunursa; otizm ve zihin teorisini inceleyen çalışmalar (Baron Cohen ve diğ., 1985; Ozonoff ve diğ., 1991; Stone ve diğ., 1998; Baron Cohen, 2001; Hutchins ve diğ., 2011), yönetici işlevler ve zihin teorisi ilişkisini inceleyen çalışmalar (Austin vd., 2014; Ford ve diğ., 2012; Müllera ve diğ., 2011; Dick ve diğ., 2005; Carlson ve diğ., 2004; Perner ve Lang, 1999), temsil yeteneği, Prented play (mış gibi oyunu) ve zihin teorisi ilişkilerini inceleyen çalışmalar (Walker ve Murachver, 2012; Keskin, 2005; Leslie; 1987), zihin teorisi gelişimine farklı perspektiflerden bakan çalışmalar (Childs, 2014; Pavarani ve diğ., 2012; Walker ve Shore, 2011; Schlinger, 2009;

Veenman ve diğ., 2004; Flavel, 2004; Perner ve diğ., 2002; Astington ve Barriault, 2001; Fodor, 1992), zihin teorisi gelişimini hafızaya dayalı olarak inceleyen çalışmalar (Rabin ve diğ., 2012; Rabin ve Rosebaum, 2012; Gordon ve Olson, 1998), asperger sendromunda zihin teorisini inceleyen çalışmalar (Happe ve diğ., 1996), şizofrenide (Montag ve diğ., 2011) ve işitme bozukluğu olan bireylerde (Sundqvist, 2014) zihin teorisini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır.

Yurtdışı literatür incelendiğinde bu tezin esas konusu olan zihin teorisi ve yaratıcılık arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmuştur.

Suddendorf ve Fletcher-Flinn (1997) zihin teorisi ve iraksak düşünmenin (yaratıcı düşünme) kökeni adlı çalışmalarında zihin teorisi ve yaratıcılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma 3-4 yaş arası 40 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Çocuklara yaratıcılık testi, zihin teorisi görevleri ve sözel zeka testi uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda yaratıcılık testindeki orijinallik puanları zihin teorisindeki performanslarla pozitif ilişkili bulunmuştur. Yaş ve sözel zeka dışarıda bırakıldığında bile bu ilişkinin güçlü bir şekilde devam ettiği görülmüştür.

Suddendorf ve Fletcher-Flinn 1999 yılında yaptıkları çalışmada ise çocuklarda iraksak düşünmenin (yaratıcı düşünmenin) çocukların yanlış inancı anladıkları zaman geliştiği hipotezini ispatlamak için gerçekleştirdikleri çalışmada iki farklı deneye yer verilmiştir. İlk deneyde 59 okul öncesi çocuk, ikinci deneyde ise ilk deneydeki yanlış inanış görevinden başarısız olan 20 çocuk yer almıştır. Veriler Wallach ve Kogan'ın yaratıcılık testi, zihin teorisi görevi (beklenmedik yer değişikliği), sözel zeka testi ve zeka testi kullanılarak toplanmıştır. Çalışma sonunda; ilk deneyde yanlış inanış görevlerini geçen çocuklar yaratıcı düşünme testinde başarısız olan çocuklardan çok daha fazla anlamlı orijinal cevaplar verdiği belirlenmiştir. 2. deneyde ilk deneyde yanlış inanış görevinde başarısız olan çocuklar 3 ay sonra tekrar test edilmiştir. Tekrarda yanlış inanış görevini geçenler iraksak düşünme görevinde başarısızlığı devam edenlerden çok daha iyi puanlar aldıkları belirlenmiştir. Iraksak düşünme ve yanlış inanış arasındaki ilişki değişkenler kontrol edildiğinde bile önemini sürdürdüğü vurgulanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları iraksak düşünmenin çocukların yanlış inancı anladıkları zaman geliştiği hipotezini desteklemektedir. Zihin teorisi ile ilgili yapılan çalışmalar bu bölümde belirtildiği şekilde literatürde yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda bu tezin konusuyla daha yakından ilişkili olan çalışmalara yer verilmiştir.

Tablo 2. Yurt İçinde ve Yurt Dışında Zihin Teorisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Araştırmacı	Amaç	Örneklem	Veri toplama araçları	Sonuçlar
Karakelle (2012)	Dil becerisi ve yaş kontrol edildiğinde; ikizler, tek çocuklar ve tek kardeşlerin ZT'leri arasında fark olup olmadığını incelemek	36-72 ay arası 98 sağlıklı çocuk	Görünüm-gerçeklik -Beklenmeyen içerik -Beklenmeyen yer değişikliği görevleri -Peabody resim kelime testi	-Sunuçlar ikiz grup lehine anlamlı bulunmuştur. -Tek çocuklar ve tek kardeşi olanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. -Bu çalışmanın sonuçlarına göre bir ikize sahip olmak ZT gelişiminde etkili etkili bir değişken olarak belirlenmiştir.
Müllera ve diğerleri (2012)	Yönetim işlevleri ve zihin teorisi arasındaki eş zamanlı ve tahmini ilişkinin incelenmesi	2-3-4 yaşları arası 82 sağlıklı çocuk	Zihin teorisi görevleri (Welmann ve Liu, 2004) Yönetim işlevleri görevleri	-Yönetim işlevleri ve zihin teorisi arasındaki karşılıklı ilişki yaş, sözel zeka ve cinsiyet kontrol edildiğinde 2 yaşında olmasa da 3 ve 4 yaşında anlamlı olarak devam etmektedir. -2 yaşındaki yönetim işlevleri 3 yaşındaki zihin teorisini; 3 yaşındaki yönetim işlevleri ise 4 yaşındaki zihin teorisini yordar.
Ünlütacak (2012)	Okulöncesi dönemde çocukların anlatımlarındaki kişi gönderimlerinin dinleyici açısından anlaşılabilirliği ile zihin kuramı gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemek	3-6 yaş arası 75 çocuk	Zihin Kuramı görevleri (Welmann ve Liu, 2004) Düz ve Ters Sözcük Dizisi Testleri Hikaye Görevleri Çalışan Bellek Görevleri	-Çalışma sonunda; farklı hikâye türlerindeki kişi gönderimlerinin dinleyicinin anlayabileceği şekilde kullanılmamasında yaşın anlamlı etkisi olduğu, -Sözel hikâye tekrarı dışındaki hikâye türlerinde yaşla birlikte kişi gönderimleri kullanımında anlaşılabilirliğin arttığı, dört ve beş yaşındaki çocukların üç yaşındaki çocuklardan daha başarılı olduğu belirlenmiştir. -Zihin kuramı ve işlem belleği başarı düzeylerinde de yaşın anlamlı etkisi bulunmuştur.
Walker ve Murachver (2012)	Erken çocuklukta sembollerin kullanımını, temsil ve üst temsil anlayışları arasındaki ilişkinin incelenmesi	30- 58 aylık 64 sağlıklı çocuk	-Beklenmeyen yer değişikliği -Beklenmeyen içerik -Erken dil gelişim testi -Çalışan belleğin İşitsel sırlama testi	-Bu çalışma sonunda sembolik fonksiyon ve dil; zihin teorisinin temelini kuran tek bir yeteneğin parçaları olabileceğine dair bulgulara rastlanmıştır. -Zihin teorisi yeteneği sosyallik ve temsili ustalığın gelişiminde bir ilerleme olarak saptanmıştır.
Akbaş (2011)	Duyu bilgi kaynaklarını ayırt etme ve ZT arasındaki ilişkiyi belirlemek	3-5 yaş arası 33 sağlıklı çocuk	-Görünüm-gerçeklik -Beklenmeyen içerik -Beklenmeyen yer değişikliği görevleri -Duyu bilgi ayırt etme görevi	-Dil, ZT, Yönetici işlevler, Duyu bilgi kaynakları ayırt etme görevlerindeki performanların yaşa göre anlamlı farklılık gösterdiği -Bu anlamlılığın 3-4 yaş arasında daha çok anlamlı bir değişime uğradığı belirlenmiştir. -Ancak 4-5 yaş arasındaki değişim anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 2'nin devamı

Ertuğrul (2011)	ZT, dil ve çalışma belleği arasındaki bağlantıları gelişimsel olarak incelemek	3-6 yaş arası 201 sağlıklı çocuk	-Görünüm-gerçeklik -Beklenmeyen içerik -Beklenmeyen yer değişikliği görevleri -Türkçe erken dil gelişim testi	-Çalışmanın en önemli sonuçlarından biri 5 yaşında dil becerisinin çalışma belleğinin aracı rolü olmaksızın ZT'yi doğrudan yordadığına dair pozitif ilişkilerin bulunmasıdır.
Keçeli Kaysılı ve Acarlar (2011)	ZT performanslarını yaşlara göre belirlemek.	3-5 yaş arası 72 sağlıklı çocuk	-Görünüm gerçeklik -Beklenmeyen içerik -Beklenmeyen yer değişikliği görevleri	-Kendi yanlış inanişini anlamada 3 yaşından itibaren başarılı oldukları, -Başalarının yanlış inanişini anlamada ise 3 yaşın ikinci ve 4 yaşın birinci döneminde değişim yaşandığı, -ZT'nin tam olarak 4,6 yaşında kazanıldığı bulunmuştur.
Lecce ve Diğerleri (2011)	Zihin teorisi ve akademik başarı arasındaki ilişkinin dolaylı eleştiriye duyarlılık yapıp yapmadığının incelenmesi	5,6 – 6,5 – 7,5 yaş arası 60 sağlıklı çocuk	Duygu anlayış testi Kelime tanımlama testi Yanlış inaniş testi	-Analizler sonucunda, sözel ve sosyal yeteneklerden bağımsız olarak, üçüncü yıldaki akademik başarı ve birinci yıldaki zihin teorisi arasındaki ilişkinin ikinci yıldaki eleştirel duyarlılığa aracılık ettiği saptanmıştır.
Dönmez (2009)	Birinci aşama kanı atfı ile ikili kimlik hikayesi anlatılarının karşılaştırılması.	4-6 yaş arası 108 sağlıklı çocuk	-Beklenmeyen yer değişikliği görevleri -İkili kimlik görevi	-İkili Kimlik anlayışında 4 yaştan 6 yaşa artış görülmüş, -Yerine koymayı gerektiren ve gerektirmeyen görevler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. -1. Derece yanlış inaniş görevi ile ikili kimlik hikâyesinin yerine koymayı gerektiren soru yanıtları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.
Keskin (2005)	Çocukların sosyal yeterlilikleri, hayali oyunlarındaki sembolik dönüşümleri ve zihin teorisi arasındaki ilişkinin incelenmesi	26 kız 21 erkek	Zihin teorisi görevleri Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği	-Çalışma sonunda; çocukların rol oynaması ve zihin teorisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu, -Zihin teorisi ve çocukların sosyal yeterlilikleri arasında önemli bir ilişki bulunmadığı, -Sosyal yeterlilik ve hayali oyundaki sembolik dönüşürme arasında da anlamlı ilişki bulunmadığı belirlenmiştir. -Bulgular sonucunda akrın bağlamında genel olarak hayali oyundan ziyade rol oynamanın zihin teorisi gelişimine katkıda bulunduğu belirlenmiştir.

Tablo 2'nin devamı

Granti (2004)	Zihinsel durum belirten eylemler ve ZT arasındaki ilişkiyi incelemek	3-6,6 yaş arası 70 sağlıklı çocuk	-Beklenmeyen içerik -Beklenmeyen yer değişikliği görevleri -Astington ve Pelletier'in resimli hikâye testi	-Yanlış inanış testinden 3 yaşından itibaren bir başarı olsa da bu becerinin tam olarak 4 yaşında kazanıldığı, -Zihinsel durum belirten kelimelerden en erken "sanmak" kelimesinin anlaşıldığı -Zihinsel durumu belirten eylemi anlamamanın yanlış inanışı anlamak için yeterli olmadığı belirtilmiştir. -Bu araştırmada yaş yanlış inanışı anlama da en önemli belirleyicilerden biri olarak bulgulanmıştır.
Wellmanve Liu (2004)	Zihin kuramı görevlerinin sıralamasını yaparak erken dönemde nelerin başarıldığının analiz edilmesi	35 - 78 ay arası 75 sağlıklı çocuk	7 farklı zihin teorisi görevi	-Çalışma sonunda; çocukların öncelikle farklı arzuoların olabileceğini anladıkları daha sonra ise farklı kanıların olabileceğini anladıkları (kanıların doğru ya da yanlış olduğunu bilmediğinde) ancak bundan sonra yanlış kanılar olabileceğini anladıkları belirtilmiştir.
Perner ve diğerleri (2002)	Yönetim işlevleri ve zihin teorisi görevlerindeki gelişmelerin güçlü ilişkisini incelemek	1. Deneyde: 3-6 yaş 56 çocuk 2. Deneyde: 3-5 yaş 73 çocuk	-Boyutsal Değişim Kartı Sıralama Görevi -Yanlış inanış görevi	-Çalışma sonunda; 1. deneyde yönetim işlevleri ve yanlış inanış görevleri arasındaki korelasyon .65 olarak belirlenmiştir. -1. Deneyin temel bulguları üzerine 73 çocukla tekrarlanan 2. Deneyde ise anan sonucu etkileyecek bir fark bulunmamıştır. -Zihin teorisi ve yönetici işlevler arasındaki ilişkiyi açıklayacak yeni teorilere ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.
Pernerve Lang (1999)	Zihin teorisinin gelişimi ve yönetici işlevleri arasındaki ilişkinin incelenmesi	3-5 yaş arası 27 çocuk	Zihin teorisi görevleri Yönetici işlevler görevleri	-Çalışmada zihin teorisi ve yönetim işlevi arasındaki ilişkiyi anlamak için 5 ayrı hipotez incelenmiştir. -Çalışma sonunda zihin teorisinin ve zihin teorisi gelişiminin yönetici işlevlere bağlı olduğu, görevlerin her iki çeşidinin de aynı çeşit akıl yürütmeyi gerektirdiği, -Yönetim işlevleri ve zihin teorisinin beynin aynı bölgesini işaret ettiği sonucuna ulaşılmıştır. -Sonuç olarak yalnızca zihin teorisi görevleri yönetici işlevleri gerektirir hipotezinin diğerlerine göre daha az güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2'nin devamı

Suddendorf ve Fletcher Flinn (1999)	Çocuklarda iraksak düşünmenin (yaratıcı düşünmenin) çocukların yanlış inaniş anlamları zaman geliştiğini belirlemek	İlk deneyde 59 okul öncesi çocuk İkinci deneyde ilk deneydeki yanlış inaniş görevinden başarısız olan 20 çocuk	Wallach ve Kogan'ın yaratıcılık testi Zihin teorisi görevi (Beklenmedik yer değişikliği) Sözel zekâ testi Zekâ testi	-Çalışma sonunda; ilk deneyde yanlış inaniş görevlerini geçen çocukları yaratıcı düşünme testinde başarısız olan çocuklardan çok daha fazla anlamlı orijini n cevaplar verdiği belirlenmiştir. -2. deneyde ilk deneyde yanlış inaniş görevinde başarısız olan çocuklar 3 ay sonra tekrar test edilmiştir. Tekrar yanlış inaniş görevini geçenler iraksak düşünme görevi nde başarısızlığı devam edenlerden çok daha iyi puanlar aldıkları belirlenmiştir. -Iraksak düşünme ve yanlış inaniş arasındaki ilişki değişkenler kontrol edildiğinde bile önemini sürdürdüğü vurgulanmıştır.
Gordon ve Olson (1998)	Zihin teorisi ve bilişimsel kaynaklar arasındaki ilişkinin incelenmesi	3-5 yaş arası 72 sağlıklı çocuk	-Beklenmeyen içerik -Görünüm gerçeklik -Sayma ve etiketleme -Parmakla gösterme ve etiketleme	-Görevler arasındaki sonuçlar oldukça yüksek bulunmuştur. -Akılda tutma kapasitesindeki değişiklikler kayda değer bir şekilde zihin teorisini ifade eder.
Suddendorf ve Fletcher-Flinn (1997)	Zihin teorisi ve iraksak düşünme (yaratıcı düşünme) arasındaki ilişkinin incelenmesi	36-48 ay arası 40 sağlıklı çocuk	-Beklenmeyen yer değişikliği görevleri -Yaratıcılık görevleri -Sözel zekâ testi	-Çalışmanın sonucunda yaratıcılık testindeki orijinallik puanları zihin teorisindeki performanslarla pozitif ilişkili bulunmuştur. -Yaş ve sözel zekâ dışarıda bırakıldığında bile bu ilişkinin güçlü bir şekilde devam ettiği görülmüştür.

2. 1. 8. Literatür Taramasının Sonucu

Hem zihin teorisi hem de yaratıcılık disiplinler arası kavramlar olup pek çok alanda ve geniş bir çerçevede çalışılmıştır. Özellikle yaratıcılığın hem ulusal hem de uluslararası literatürde çok fazla çalışıldığı görülürken zihin teorisi çalışmalarının yurtiçi literatürde daha az çalışıldığı görülmektedir. Zihin teorisi ile ilgili yürütülen yurt içi çalışmaların genellikle sağlıklı olmayan gruplarla gerçekleştirildiği ve sağlıklı gruplarla gerçekleştirilen çalışmaların az sayıda olduğu belirlenmiştir. Ayrıca eğitim alanında zihin teorisi çalışmalarının çok az sayıda olduğu, yapılan çalışmaların daha çok sağlık alanında toplandığı görülmüştür.

Bu tezin ana konusu olan yaratıcılık ve zihin teorisi kavramları yurtiçi ve yurtdışı literatürde incelendiğinde bu iki kavram arasındaki ilişkiyi araştıran sınırlı sayıda (Suddendorf ve Fletcherflinn, 1997;1999) çalışmaya rastlanmıştır. Özellikle zihin teorsis alanında yurt içi literatürün zayıf olduğu ve bu tezin ana konusu olan zihin teorisi ve yaratıcılıkla ilgili herhangi bir çalışma bulunmadığı belirlenmiştir. Yabancı literatürde gerçekleştirilen gerek zihin teorisi gerekse yaratıcılık çalışmalarında bu konuyla ilgili araştırmaların yapılmasına dair gereksinimler belirtilmiştir (Craig ve Baron Cohen, 1999; Dietrich, 2004; Walker ve Shore, 2011).

Literatürde bulunan Suddendorf ve Fletcherflinn'e ait iki çalışmanın bulguları aynı doğrultudadır. Çalışmaların bulguları değişkenler dışarıda bırakıldığında bile zihin teorisi ve yaratıcılık arasındaki ilişkinin güçlü bir şekilde devam ettiği ve çocuklardaki yaratıcı düşünmenin çocuklar yanlış inancı anladıkları zaman gerçekleştiği belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmalarda 3-6 yaş arası okul öncesi dönem çocukları ile çalışılmış, zihin teorisi görevi olarak 1. Dereceden yanlış inancı anlama görevi kullanılmış ve yaratıcılık görev olarak Wallach ve Kogan'ın yaratıcılık test kullanılmıştır. Wallach ve Kogan'ın yaratıcılık testinde akıcılık ve özgünlük boyutlarında değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu tezde yapılan çalışma ile literatürdeki zihin teorisi ve yaratıcılık ilişkisi ile ilgili eksikliği gidermek amaçlanmıştır. Yabancı literatürde daha önce gerçekleştirilen çalışmadan farklı olarak bu çalışmanın 5-11 yaş çocukları kapsamı, bu çocukların farklı kültür ve sosyo ekonomik düzeyden gelmesi, zihin teorisinin birinci derece yanlış inancı görevinin yanı sıra ikinci derece ve faux-pas görevlerini de kullanması ve yaratıcılık testinde akıcılık, orijinallik boyutlarına ilave olarak zenginleştirme alt boyutunun da kullanılması bakımından hem özgün bir çalışma olduğu hem de literatürdeki boşluğa anlamlı katkı sağlayacağı söylenebilir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli tanıtılmış, örneklem grubu ve veri toplama araçları ile ilgili bilgi verilmiş, verilerin toplanma süreci ve analizi hakkında bilgiler sunulmuştur

3. 1. Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeller, iki ya da daha çok sayıda değişim varlığını ya da derecesini belirlemek amacıyla kullanılan araştırma modelidir. İlişkisel tarama modelinde aralarında ilişki aranan değişkenler ayrı ayrı sembolleştirilir. İlişkiler korelasyon türü ilişki ile elde edilmiştir. Korelasyon türü ilişki aramalarda değişkenlerin beraber değişip değişmedikleri ve beraber bir değişim varsa bunun nasıl olduğu araştırılmaktadır (Karasar, 1995: 81-82).

5-11 yaş çocukların zihin teorisi ve yaratıcılıkları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmış korelasyon türü ilişki çerçevesinde analiz edilmiştir.

3. 2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim öğretim yılında Ordu ili İkizce ilçesinde temel eğitime (anasınıfı,1, 2, 3 ve 4. sınıflar) devam etmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Ordu ili İkizce ilçesinde aynı özelliklere sahip olduğu varsayılan iki farklı okulda öğrenim gören 117 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların tanıtıcı özelliklerine göre dağılımları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Araştırmaya Alınan Çocukların Tanıtıcı Özellikleri ile İlgili Sıklık ve Yüzde Değerleri (n=117)

Değişken	Değişken Türü	S	%
Okul	1	57	48,7
	2	60	51,3
Sınıf düzeyi	Anasınıfı	18	15,4
	1. Sınıf	21	17,9
	2. Sınıf	20	17,1
	3. Sınıf	26	22,2
	4. Sınıf	32	27,4

Tablo 3'ün devamı

Cinsiyet	Kız	61	52,1
	Erkek	56	47,9
Yaş	5 ve altı	10	8,6
	6	10	8,5
	7	19	16,2
	8	20	17,1
	9	25	21,4
	10 ve üstü	33	28,3
Kardeş sayısı	1	8	6,8
	2	33	28,2
	3	47	40,2
	4+	29	24,8
Kaçınıcı kardeş	1	37	31,6
	2	38	32,5
	3	27	23,1
	4+	15	12,8
Annenin yaş	30 yaş ve altında	38	32,5
	31-40 yaş	68	58,1
	41 yaş ve üstü	11	9,4
Babanın yaşı	30 yaş ve altında	10	8,5
	31-40 yaş	72	61,5
	41 yaş ve üstü	35	29,9
Annenin eğitimi	Okur yazar değil	8	6,8
	Okur yazar	15	12,8
	İlkokul	79	67,5
	Ortaokul	12	10,3
Babanın eğitimi	Lise	3	2,6
	Okur yazar değil	3	2,6
	Okur yazar	11	9,4
	İlkokul	63	53,8
	Ortaokul	15	12,8
	Lise	19	16,2
Annenin mesleği	Üniversite	6	5,1
	Ev hanımı	114	97,4
	Kuran hocası	2	1,7
	İşçi	1	,9
	Serbest	4	3,4
	Çiftçi	76	65,0
Babanın mesleği	İnşaat	9	7,7
	İşçi	8	6,8
	Esnaf	4	3,4
	Şoför	7	6,0
	Tüccar	1	,9
	Memur	6	5,1
	Öğretmen	2	1,7
	Kötü	35	29,9
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	Normal	60	51,3
	İyi	22	18,8

Tablo 3'ün devamı

Evde aile dışında birlikte yaşanan	Yok	61	52,1
	Var	56	47,9
Evde yaşanan kişi sayısı	3	4	3,4
	4	21	17,9
	5	30	25,6
	6	24	20,5
	7	20	17,1
	8 ve üstü	18	15,4

3. 3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada çocukların yaratıcı düşünme becerilerini ölçebilmek için Torrence Yaratıcı Düşünme Testi kullanılmıştır. Çocukların zihin teorlerini ölçebilmek için zorluğu kademeler halinde artan birinci derece yanlış inanış, ikinci derece yanlış inanış ve faux-pas görevleri kullanılmıştır. Çalışmaya katılan çocukların sosyo demografik özelliklerini belirleyebilmek için Kişisel Bilgiler Formu kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan veri toplama araçları aşağıdaki kısımlarda tanıtılmıştır.

3. 3. 1. Kişisel Bilgi Formu

Çocukların sosyodemografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak için araştırmacı tarafından form tasarlanmış ve alanda uzman üç kişinin onayı alındıktan sonra düzenlenerek kullanılmıştır. Formda çocukların sosyo ekonomik durumları, yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba mesleği ve yaşı, evde yaşayan kişi sayısı ve kardeş sayısı gibi bilgilere yer verilmiştir.

3. 3. 2. Torrence Yaratıcı Düşünce Testi (TYDT) Şekilsel A Formu

Torrance Yaratıcı Düşünce Testi ilk kez 1966 yılında yayınlanmıştır. Sözel ve şekilsel yaratıcılığı ölçmek üzere E. Paul Torrance tarafından geliştirilmiştir. 1966 yılından bu yana Dünya üzerinde geniş kullanımı olan bir ölçektir. Test doğrudan yaratıcı düşünceyi ölçen bir araç olup, paralel formları vardır. E.P.Torrance 1974 yılında yayınlanan test el kitabında 625 kadar çalışmada atıf yapıldığından ve 1000'in üzerinde tez de kullanıldığından söz etmektedir.

Testin anaokulu, ilköğretim, lise ve yetişkin için olan A ve B formları için Aslan (1999) tarafından Dilsel eşdeğerlik, güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında Aslan, üç ayrı uzman tarafından testi Türkçe'ye çevirtmiş ve bu üç formu karşılaştırarak tek bir form elde etmiştir. Elde edilen Türkçe ve İngilizce formlar iki dili de bilen 30 kişilik bir gruba uygulayarak, sözel test için (.64- .86) arasında değişen ve 0.01 düzeyinde anlamlı korelasyon değerleri, şekilsel kısım için ise, (r=.50 ile r=.96)

arasında değişen, $p < .01$ ve $p < .05$ düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir (Aslan ve Puccio, 2006).

TYDT şekle dayalı ve sözel olmak üzere iki formdan oluşmaktadır. Sözel ve Şekilsel formlarda kendi içlerinde A ve B olmak üzere iki farklı formdan oluşmaktadır. Bu formlar birbirine eşit formdadır. Bu araştırmada okuma yazma bilmeyen okul öncesi öğrencilerinin de çalışmaya katılması söz konusu olduğundan ve okul öncesi öğrencilerin resimleme yoluyla daha kolay ve rahat biçimde yanıt vereceği düşünülerek şekle dayalı form kullanılmıştır.

Tüm testler için akıcılık, esneklik, orijinallik ve zenginleştirme puanları elde edilmektedir.

Şekilsel A formunda üç alt test bulunmaktadır. Bunlar;

Resim oluşturma; bu bölümde çocuklara yumurtaya benzeyen bir şeklin olduğu kağıt verilir. Çocuklardan bu şekil bir parçasını oluşturacak şekilde kimsenin düşünemeyeceği ilginç ve heyecan verici bir hikâyesi olan bir obje çizmeleri istenir. Resim bittiğinde ise resme hikâyesini anlatan ve ilginç bir başlık ya da isim koymaları istenir.

Resim tamamlama; bu bölümde çocuklara sayfada bitmemiş 10 adet şeklin olduğu kağıt verilir. Çocuklardan bu şekillere çizgiler katarak kimsenin düşünemeyeceği şekiller ve nesnelere üretmesi istenir. Resmin ilginç ve bütün bir hikaye anlatmasını ve buna uygun başlıklar koyulması söylenir. Bu etkinliğin süresi 10 dakika ile sınırlıdır.

Doğrular/ Daireler; Çocuklara üzerinde yan yana konmuş düz doğrulardan oluşan sayfalar verilerek 10 dakika içinde olabildiğince değişik nesnelere üretmeleri söylenir. Resimlerini tamamlamaları için değişik renklerden yararlanabilecekleri ve istedikleri yere çizgiler eklemekte özgür oldukları söylenir. Yine bu etkinlikte de her resim için ilginç ve resmin hikâyesini anlatan bir başlık bulmaları istenir.

3. 3. 3. Zihin Teorisi Görevleri

Bu bölümde çocukların zihin teorilerini belirlemek üzere kullanılan yanlış inanış görevleri tanıtılmıştır. Zihin teorisi görevleri zorluğu giderek artan sosyal muhakeme testlerinden oluşur. Aşağıda en basit düzeyden en karmaşığa doğru görevlerin senaryoları verilmiştir.

Birinci Derece Yanlış İnanç Görevi

Zihin teorisi görevlerinden birinci derece yanlış inanış görevi 1985 yılında Baron-Cohen ve diğerleri tarafından geliştirilmiştir. Birinci derece yanlış inanış göreviyle bir kişinin, bir başkasının yanlış inanışa sahip olma durumunu anlamasını ölçmeyi amaçlamışlardır.

Sally-Anne paradigması (Baron-Cohen ve diğ., 1985):

Sally ve Anne iki oyuncak kahramandır.

Hikaye: İlk olarak Sally kendi sepetine bir bilye koyar. Sonra sahneyi terk eder ve Anne tarafından bilyenin yeri değiştirilir ve kendi sepetine saklanır. Sonra Sally geri gelir.

Soru: Sally, bilyesi için nereye bakacaktır?

Eğer çocuk bilyenin eski yerini gösterirse, Sally'nin o anki yanlış inancını değerlendirerek bu Yanlış İnanç sorusunu geçer.

Eğer çocuk bilyenin şu anki yerini gösterirse, Sally'nin inancını hesaba katmadığı için Yanlış İnanç sorusunda başarısız olur.

İkinci Derece Yanlış İnanç Görevi

İkinci derece yanlış inanış görevleri 1998 yılında Stone ve diğerleri tarafından geliştirilmiştir. Bu görevler birinci derece yanlış inanış görevlerine göre daha karmaşık yapıya sahiptir. İkinci derece yanlış inanış görevlerinde kişinin, hikâyedeki kişinin yanlış inanışı atfedebilmesini atfetmesi beklenmektedir.

(Stone ve diğ., 1998):

Martha ve Oliver, mutfakta konuşmaktadır. Oliver kurabiye yemektir. Oliver odadan ayrılır. Martha kurabiye kutusunu kapatır ve dolaba kaldırır. Oliver ise, odanın dışındayken anahtar deliğinden bakmaktadır ve Martha'nın kurbiyelerin yerini değiştirdiğini görmüştür. Martha yerine oturur. Sonra Oliver içeri girer.

İnanç sorusu: Martha, Oliver'ın kurbiyelerin nerede olduğunu düşündüğünü düşünmektedir?

Eğer çocuk masanın üzerini gösterirse başarılı olur.

Eğer çocuk dolabı gösterirse başarısız olur.

Faux Pas Kavrama Görevi

Faux pas görevleri metafor ve ironi gibi daha karmaşık yapıları içerir ve zihin teorisinin en üst düzey görevidir. Düz anlamlı olmayan bir ifadenin dinleyicide uyandırdığı durumun ifade edilmesini içerir. Faux pas ile ilgili hikâyede dinleyici öncelikle söylenmemesi gerek bir şey olup olmadığını algılar bunun ardından da kimin söylediğini ve söylenmemesi gereken şeyin ne olduğunu ifade eder. Son olarak da bu durumda karşı tarafın ne hissettiği sorularak empati görevi de ölçülür.

(Stone ve diğ., 1998):

Hikâye: Jeanette, diğerleri Anne'a düğün hediyesi olarak bir kristal kâse satın almıştır. Anne'ın büyük bir düğünü olmuştur ve takip edeceği birçok hediye gelmiştir. Bir yıl sonra, Jeanette bir gece akşam yemeği için Anne'dadır. Jeanette, kristal kâsenin üzerine kazayla bir şarap şişesi düşürür ve kâse paramparça olur. Jeanette 'Çok üzgünüm, kâseyi kırdım.' der. Anne 'Endişelenme, onu zaten hiç sevmedim. Birisi onu bana düğünüm için vermişti.' der.

Soru: 1. Bir kişi, söylememesi gereken bir Şeyi söylemiş midir? (Faux pas'nın ortaya çıkarılmasını test eder)

Bu soruya doğru cevap verildiği takdirde, diğer sorular sorulur.

2. Söylememesi gereken bir Şeyi söyleyen kimdir? (Faux pas'nın anlaşılmasını test eder)

3. Anne'in söylediği neden söylenmemesi gereken bir Őeydir? (Dinleyicinin zihinsel durumunun anlaşılmasını gerektirir)

4. Jeanette ne hissetmiştir? (empatik anlayış sorusu)

Çocukların zihin teorilerini ölçmek için kullanılan kuramsal senaryolar, çocukların yaş grubu dikkate alınarak animasyon haline getirilmiş ve daha sonra çocuklarla bire bir mülakatlar halinde video gösterimi şeklinde uygulanmıştır. Animasyonda yer alan senaryolar ulusal ve uluslararası çalışmalarda en çok kullanılan zihin teorisi görevleridir. Senaryolardaki isimler çocukların daha iyi anlayabilmesi açısından Türkçeleştirilmiştir. Çocuklar bir yandan animasyonları izlerken araştırmacı da diğer taraftan hikayeyi çocuklara anlatmıştır. Her bir göreve yönelik geliştirilen animasyonun sonunda çocuklara sorular sorulmuştur. Çocukların sorulara verdikleri cevaplar doğru ve yanlış olarak sınıflandırılmıştır. Her görevdeki üç soruyu doğru yanıtlayan çocuklar testi geçti, yanıtlayamayanlar geçemedi olarak sınıflandırılmıştır. Öte yandan animasyonu da anlamakta zorlanan küçük çocuklar olmuştur. Araştırmacı aynı kuramsal senaryoları oyuncaklar yardımı ile tekrarlamıştır. Aynı sorular yardımı ile de puanlamayı gerçekteşirmiştir.

3. 4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 18.00 istatistik paket programı kullanılmıştır. Yaratıcılık İndeksi ile Zihin Teorisi Testi Arasındaki İlişki ile İlgili korelasyon değerleri arasında ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla Nokta Çift Serili korelasyon analizi uygulanmıştır. Regresyon katsayılarının anlamlı olup olmadığını anlamak amacıyla t testi uygulanmıştır. Araştırma kapsamına alınan, çocukların tanıtıcı özelliklerine göre Zihin Teorisi başarıları açısından farklar olup olmadığını anlamak amacıyla ki kare analizi yapılmıştır. Yaratıcılık İndeksi Toplam puanlarının, Akıcılık Boyutu, Orijinallik Boyutu, Zenginleştirme Boyutu puanlarının Zihin Teorisi Testi puanlarını yordanmasına ilişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi uygulanmıştır. Çocukların yaratıcılık puanları açısından hangi sınıf düzeyinde ve yaş grubunda fark olduğunu anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde söz konusu veriler özetlenmiş ve bu veriler üzerinde yapılan istatistiksel analizlerin sonuçları ve yorumları verilmiştir. Çocukların şekilsel yaratıcılıklarını ölçmek için TYDT ve zihin teorilerini ölçmek için zihin teorisi 1. derece, 2. derece ve faux-pas testleri kullanılmıştır. Bu bölümde öncelikle zihin teorisi ve yaratıcılık testlerinde ayrı ayrı başarı ortalamaları verilmiştir. Daha sonra yaratıcılık ve zihin teorisi arasındaki ilişkinin incelendiği bulgulara yer verilmiştir. Son olarak da hem yaratıcılık hem de zihin teorisi testlerinin sosyo-demografik özelliklere göre değişimini gösteren bulgulara yer verilmiştir.

4. 1. Yaratıcılık Testi Aritmetik Ortalamaları ve Zihin Teorisi Testi Başarı Düzeyleri

Çocukların, Yaratıcılık İndeksi puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Çocukların Yaratıcılık İndeksi Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	N	Minimum puan	Maximum puan	Aritmetik ortalama	S.S.
Yaratıcılık İndeksi Toplam Puan	117	18	154	64,78	26,53
Akıcılık Alt Boyut	117	4	38	17,53	6,38
Orjinallik Alt Boyut	117	2	25	10,79	4,61
Başlıkların Soyutluğu Alt Boyut	117	0	17	4,10	4,22
Zenginleştirme Alt Boyut	117	4	18	10,46	3,28
Erken Kapamaya Direnç Alt Boyut	117	0	12	2,42	2,50
Toplam İkramiye Alt Boyut	117	0	8	,85	1,65
Yaratıcı Kuvvetler Listesi Alt Boyut	117	1	75	19,48	14,12

Tablo 4 incelendiğinde Yaratıcılık İndeksi toplam puan ortalamasının 64.78 ± 26.53 , Akıcılık Yaratıcılık alt boyutu puan ortalamasının 17.53 ± 6.38 , Orjinallik Yaratıcılık alt boyutu puan ortalamasının 10.79 ± 4.61 , Başlıkların Soyutluğu Yaratıcılık alt boyutu puan ortalamasının 4.10 ± 4.22 , Zenginleştirme Yaratıcılık alt boyutu puan ortalamasının 10.46 ± 3.28 , Erken Kapamaya Direnç Yaratıcılık alt boyutu puan ortalamasının 2.42 ± 2.50 , Toplam İkramiye Yaratıcılık alt boyutu puan ortalamasının 0.85 ± 1.65 , Yaratıcı Kuvvetler Listesi Yaratıcılık alt boyutu puan ortalamasının 19.48 ± 14.12 olduğu görülmektedir.

Çocukların, Zihin Teorisi Ölçeği puanlarına göre başarı düzeyleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Zihin Teorisi Başarı Düzeyleri

		S	%
Zihin Teorisi 1. Derece Testi	BAŞARISIZ	11	9,4
	BAŞARILI	106	90,6
Zihin Teorisi 2. Derece Testi	BAŞARISIZ	39	33,3
	BAŞARILI	78	66,7
Zihin teorisi Fauxpas Testi	BAŞARISIZ	82	70,1
	BAŞARILI	35	29,9

Tablo 5 incelendiğinde çocukların % 90.6'sının Zihin Teorisi 1. Derece Testinden başarılı, % 66.7'sinin Zihin Teorisi 2. Derece Testinden başarılı, % 29.9'unun Zihin teorisi Fauxpas Testinden başarılı olduğu görülmektedir.

4. 2. Yaratıcılık ve Zihin Teorisi Arasındaki İlişkileri İnceleyen Bulgular

Yaratıcılık İndeksi toplam puanı, Akıcılık Yaratıcılık alt boyutu puanı, Orjinallik Yaratıcılık alt boyutu puanı, Başlıkların Soyutluğu Yaratıcılık alt boyutu puanı, Zenginleştirme Yaratıcılık alt boyutu puanı, Erken Kapamaya Direnç Yaratıcılık alt boyutu puanı, Toplam İkramiye Yaratıcılık alt boyutu puanı, Yaratıcı Kuvvetler Listesi Yaratıcılık alt boyutu puanı ile Zihin Teorisi Testi arasında ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla Nokta Çift Serili korelasyon analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular toplu halde Tablo 6' da sunulmuştur.

Tablo 6. Yaratıcılık İndeksi ile Zihin Teorisi Testi Arasındaki İlişki ile İlgili Korelasyon Değerleri

		Zihin Teorisi 1. Derece Testi	Zihin Teorisi 2. Derece Testi	Zihin teorisi Fauxpas Testi
Yaratıcılık İndeksi Toplam Puan	r	,209	,307	,363
	P	,024	,001	,000
Akıcılık Alt Boyut	r	,257	,296	,248
	P	,005	,001	,007
Orjinallik Alt Boyut	r	,189	,303	,469
	P	,041	,001	,000
Başlıkların Soyutluğu Alt Boyut	r	,078	,091	,139
	P	,406	,332	,134
Zenginleştirme Alt Boyut	r	,198	,233	,222
	P	,032	,011	,016

Tablo 6'nın devamı

Erken Kapamaya Direnç Alt Boyut	r	,125	,104	,137
	P	,181	,263	,140
Toplam İkramiye Alt Boyut	r	-,066	,011	,242
	P	,482	,906	,008
Yaratıcı Kuvvetler Listesi Alt Boyut	r	,123	,245	,299
	P	,185	,008	,001

Tablo 6 incelendiğinde, Yaratıcılık İndeksi Toplam puanı, Akıcılık Boyutu puanı, Orijinallik Boyutu puanı, Zenginleştirme Boyutu puanı ile Zihin Teorisi 1. Derece Testi, Zihin Teorisi 2. Derece Testi ve Zihin Teorisi Fauxpas Testi, Toplam İkramiye Boyutu puanı ile Zihin Teorisi Fauxpas Testi, Yaratıcı Kuvvetler Listesi Boyutu puanı ile Zihin Teorisi 2. Derece Testi ve Zihin Teorisi Fauxpas Testi arasındaki korelasyon değerlerinin tümü doğru yönde anlamlı bulunmuştur.

Sonuç olarak Yaratıcılık İndeksi Toplam puanı, Akıcılık Boyutu puanı, Orijinallik Boyutu puanı, Zenginleştirme Boyutu puanı ile Zihin Teorisi 1. Derece Testi, Zihin Teorisi 2. Derece Testi ve Zihin Teorisi Fauxpas Testi, Toplam İkramiye Boyutu puanı ile Zihin Teorisi Fauxpas Testi, Yaratıcı Kuvvetler Listesi Boyutu puanı ile Zihin Teorisi 2. Derece Testi ve Zihin Teorisi Fauxpas Testi arasında doğru yönde ilişki vardır.

Yaratıcılık İndeksi Toplam puanlarının, Akıcılık Boyutu, Orijinallik Boyutu, Zenginleştirme Boyutu puanlarının Zihin Teorisi puanlarını yordama gücünü anlamak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Yaratıcılık İndeksi Toplam puanlarının, Akıcılık Boyutu, Orijinallik Boyutu, Zenginleştirme Boyutu Puanlarının Zihin Teorisi Testi Puanlarını Yordanmasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi sonuçları

	Değişken	B	Standart Hata	Beta	t	p
Zihin Teorisi 1. Derece Testi	Sabit	,756	,070		10,732	,000
	Yaratıcılık İnd Toplam	,002	,001	,209	2,292	,024
	R=,209		R ² =,044			
	F _(1, 115) =5,254		p=,024			
	Sabit	,699	,077		9,057	,000
	Akıcılık Boyutu	,012	,004	,257	2,855	,005
	R=,257		R ² =,066			
	F _(1, 115) =8,151		p=,005			
	Sabit	,776	,068		11,381	,000
	Orijinallik Boyutu	,012	,006	,189	2,065	,041
R=,189		R ² =,036				
F _(1, 115) =4,264		p=,041				
Sabit	,720	,090		8,040	,000	
Zenginleştirme Boyutu	,018	,008	,198	2,168	,032	
R=,198		R ² =,039				
F _(1, 115) =4,702		p=,032				

Tablo 7'nin devamı

	Sabit	,312	,111	2,814	,006
	Yaratıcılık İnd Toplam	,005	,002	,307	3,459
	R=,307		R ² =,094		
	F _(1,115) =11,967		p=,001		
Zihin Teorisi 2. Derece Testi	Sabit	,282	,123	2,289	,024
	Akıcılık Boyutu	,022	,007	,296	3,320
	R=,303		R ² =,092		
	F _(1,115) =11,024		p=,001		
	Sabit	,332	,107	3,100	,002
	Orijinallik Boyutu	,031	,009	,303	3,406
	R=,233		R ² =,054		
	F _(1,115) =11,598		p=,001		
	Sabit	,314	,144	2,185	,031
	Zenginleştirme Boyutu	,034	,013	,233	2,574
R=,198		R ² =,039			
F _(1,115) =6,628		p=,011			
Zihin Teorisi Fauxpas Testi	Sabit	-,108	,105	-1,029	,305
	Yaratıcılık İnd Toplam	,006	,002	,363	4,178
	R=,363		R ² =,132		
	F _(1,115) =17,456		p=,000		
	Sabit	-,014	,121	-,117	,907
	Akıcılık Boyutu	,018	,007	,248	2,746
	R=,248		R ² =,062		
	F _(1,115) =7,540		p=,007		
	Sabit	-,206	,096	-2,136	,035
	Orijinallik Boyutu	,047	,008	,469	5,700
R=,469		R ² =,220			
F _(1,115) =32,493		p=,000			
Sabit	-,027	,140	-,195	,846	
Zenginleştirme Boyutu	,031	,013	,222	2,445	
R=,222		R ² =,049			
F _(1,115) =5,977		p=,016			

Yaratıcılık İndeksi Toplam puan değişkeni, çocukların Zihin Teorisi 1. Derece Testi ile düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.209$, $R^2=.044$, $p<0.05$). Yaratıcılık İndeksi Toplam puanı, çocukların Zihin Teorisi 1. Derece Testinin toplam varyansının % 4'ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, Zihin Teorisi 1. Derece Testi üzerinde Yaratıcılık İndeksi Toplam puan değişkeni etkilidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Yaratıcılık İndeksi Toplam puan değişkeninin Zihin Teorisi 1. Derece Testi üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Akıcılık Boyutu puan değişkeni çocukların Zihin Teorisi 1. Derece Testi ile düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.257$, $R^2=.066$, $p<0.05$). Akıcılık Boyutu puanı çocukların Zihin Teorisi 1. Derece Testinin toplam varyansının % 7'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, Zihin Teorisi 1. Derece Testi üzerinde Akıcılık Boyutu puan değişkeni etkilidir. Regresyon

katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Akıcılık Boyutu puan değişkeninin Zihin Teorisi 1. Derece Testi üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Orijinallik Boyutu puan değişkeni çocukların Zihin Teorisi 1. Derece Testi ile düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.189$, $R^2=.036$, $p<0.05$). Orijinallik Boyutu puanı çocukların Zihin Teorisi 1. Derece Testinin toplam varyansının % 4'ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, Zihin Teorisi 1. Derece Testi üzerinde Orijinallik Boyutu puan değişkeni etkilidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Orijinallik Boyutu puan değişkeninin Zihin Teorisi 1. Derece Testi üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Zenginleştirme Boyutu puan değişkeni çocukların Zihin Teorisi 1. Derece Testi ile düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.198$, $R^2=.039$, $p<0.05$). Zenginleştirme Boyutu puanı çocukların Zihin Teorisi 1. Derece Testinin toplam varyansının % 4'ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, Zihin Teorisi 1. Derece Testi üzerinde Zenginleştirme Boyutu puan değişkeni etkilidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Zenginleştirme Boyutu puan değişkeninin Zihin Teorisi 1. Derece Testi üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Yaratıcılık İndeksi Toplam puan değişkeni çocukların Zihin Teorisi 2. Derece Testi ile düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.307$, $R^2=.094$, $p<0.05$). Yaratıcılık İndeksi Toplam puanı çocukların Zihin Teorisi 2. Derece Testinin toplam varyansının % 9'unu açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, Zihin Teorisi 2. Derece Testi üzerinde Yaratıcılık İndeksi Toplam puan değişkeni etkilidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Yaratıcılık İndeksi Toplam puan değişkeninin Zihin Teorisi 2. Derece Testi üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Akıcılık Boyutu puan değişkeni çocukların Zihin Teorisi 2. Derece Testi ile düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.303$, $R^2=.092$, $p<0.05$). Akıcılık Boyutu puanı çocukların Zihin Teorisi 2. Derece Testinin toplam varyansının % 9'unu açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, Zihin Teorisi 2. Derece Testi üzerinde Akıcılık Boyutu puan değişkeni etkilidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Akıcılık Boyutu puan değişkeninin Zihin Teorisi 2. Derece Testi üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Orijinallik Boyutu puan değişkeni çocukların Zihin Teorisi 2. Derece Testi ile düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.233$, $R^2=.054$, $p<0.05$). Orijinallik Boyutu puanı çocukların Zihin Teorisi 2. Derece Testinin toplam varyansının % 5'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, Zihin Teorisi 2. Derece Testi üzerinde Orijinallik Boyutu puan değişkeni etkilidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Orijinallik Boyutu puan değişkeninin Zihin Teorisi 2. Derece Testi üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Zenginleştirme Boyutu puan değişkeni çocukların Zihin Teorisi 1. Derece Testi ile düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.198$, $R^2=.039$, $p<0.05$). Zenginleştirme Boyutu puanı çocukların Zihin Teorisi 1. Derece Testinin toplam varyansının % 4'ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, Zihin Teorisi 1. Derece Testi üzerinde Zenginleştirme Boyutu puan değişkeni etkilidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Zenginleştirme Boyutu puan değişkeninin Zihin Teorisi 1. Derece Testi üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Yaratıcılık İndeksi Toplam puan değişkeni çocukların Zihin Teorisi Fauxpas Testi ile düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.363$, $R^2=.132$, $p<0.05$). Yaratıcılık İndeksi Toplam puanı çocukların Zihin Teorisi Fauxpas Testinin toplam varyansının % 13'ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, Zihin Teorisi Faux+pas Testi üzerinde Yaratıcılık İndeksi Toplam puan değişkeni etkilidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Yaratıcılık İndeksi Toplam puan değişkeninin Zihin Teorisi Fauxpas Testi üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Akıcılık Boyutu puan değişkeni çocukların Zihin Teorisi Fauxpas Testi ile düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.248$, $R^2=.062$, $p<0.05$). Akıcılık Boyutu puanı çocukların Zihin Teorisi Fauxpas Testinin toplam varyansının % 6'sını açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, Zihin Teorisi Fauxpas Testi üzerinde Akıcılık Boyutu puan değişkeni etkilidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Akıcılık Boyutu puan değişkeninin Zihin Teorisi Fauxpas Testi üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Orijinallik Boyutu puan değişkeni çocukların Zihin Teorisi Fauxpas Testi ile düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.469$, $R^2=.220$, $p<0.05$). Orijinallik Boyutu puanı çocukların Zihin Teorisi Fauxpas Testinin toplam varyansının % 22'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, Zihin

Teorisi Fauxpas Testi üzerinde Orijinallik Boyutu puan değişkeni etkilidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Orijinallik Boyutu puan değişkeninin Zihin Teorisi Fauxpas Testi üzerinde orta düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görölmektedir.

Zenginleştirme Boyutu puan değişkeni çocukların Zihin Teorisi Fauxpas Testi ile düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=.222$, $R^2=.049$, $p<0.05$). Zenginleştirme Boyutu puanı çocukların Zihin Teorisi Fauxpas Testinin toplam varyansının % 5'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenine göre, Zihin Teorisi Fauxpas Testi üzerinde Zenginleştirme Boyutu puan değişkeni etkilidir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Zenginleştirme Boyutu puan değişkeninin Zihin Teorisi Fauxpas Testi üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcı olduğu görölmektedir.

4. 3. Çocukların Zihin Teorisi Yeteneklerinin Sosyo Demokrafik Özelliklere Göre İncelenmesi

Araştırma kapsamına alınan, çocukların tanıtıcı özelliklerine göre Zihin Teorisi başarıları açısından farklar Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Çocukların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Zihin Teorisi Başarıları Açısından Farklar

	Zihin Teorisi 1. Derece Testi		Zihin Teorisi 2. Derece Testi		Zihin Teorisi Fauxpas Testi	
	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI
Anasınıfı	n	10	17	1	18	0
	%	44,4	94,4	5,6	100,0	0,0
1	n	3	13	8	20	1
	%	14,3	61,9	38,1	95,2	4,8
2	n	0	3	17	12	8
	%	0,0	15,0	85,0	60,0	40,0
3	n	0	3	23	13	13
	%	0,0	11,5	88,5	50,0	50,0
4	n	0	3	29	19	13
	%	0,0	9,4	90,6	59,4	40,6
TEST	$\chi^2=34,633$	P=,000	$\chi^2=54,813$	P=,000	$\chi^2=21,744$	P=,000
Kız	n	3	18	43	39	22
	%	4,9	29,5	70,5	63,9	36,1
Erkek	n	8	21	35	43	13
	%	14,3	37,5	62,5	76,8	23,2
TEST	$\chi^2=3,008$	P=,115	$\chi^2=0,839$	P=,360	$\chi^2=2,300$	P=,129
5 ve altı	n	5	9	1	10	0
	%	50,0	90,0	10,0	100,0	0,0
6	n	3	9	1	10	0
	%	30,0	90,0	10,0	100,0	0,0
7	n	3	12	7	18	1
	%	15,8	63,2	36,8	94,7	5,3
8	n	0	3	17	12	8
	%	0,0	15,0	85,0	60,0	40,0
9	n	0	3	22	13	12
	%	0,0	12,0	88,0	52,0	48,0
10 ve üstü	n	0	3	30	19	14
	%	0,0	9,1	90,9	57,6	42,4
TEST	$\chi^2=25,034$	P=,000	$\chi^2=53,378$	P=,000	$\chi^2=21,378$	P=,001

Tablo 8'in devamı

	Zihin Teorisi 1. Derece Testi		Zihin Teorisi 2. Derece Testi		Zihin Teorisi Fauxpas Testi		
	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI	
1	n	6	2	6	6	2	
	%	25,0	75,0	25,0	75,0	25,0	
2	n	4	29	13	20	5	
	%	12,1	87,9	39,4	60,6	15,2	
3	n	4	43	18	29	14	
	%	8,5	91,5	38,3	61,7	29,8	
4 +	n	1	28	6	23	14	
	%	3,4	96,6	20,7	79,3	48,3	
TEST		$\chi^2=3,817$	P=,237	$\chi^2=3,403$	P=,334	$\chi^2=8,186$	P=,042
1	n	7	30	13	24	28	9
	%	18,9	81,1	35,1	64,9	75,7	24,3
2	n	3	35	17	21	30	8
	%	7,9	92,1	44,7	55,3	78,9	21,1
3	n	0	27	6	21	17	10
	%	0,0	100,0	22,2	77,8	63,0	37,0
4 +	n	1	14	3	12	7	8
	%	6,7	93,3	20,0	80,0	46,7	53,3
TEST		$\chi^2=6,388$	P=,066	$\chi^2=4,978$	P=,173	$\chi^2=6,552$	P=,088
30 yaş ve altında	n	7	31	19	19	30	8
	%	18,4	81,6	50,0	50,0	78,9	21,1
31-40 yaş	n	4	64	20	48	46	22
	%	5,9	94,1	29,4	70,6	67,6	32,4
41 yaş ve üstü	n	0	11	0	11	6	5
	%	0,0	100,0	0,0	100,0	54,5	45,5
TEST		$\chi^2=5,759$	P=,056	$\chi^2=10,721$	P=,005	$\chi^2=2,883$	P=,237

Tablo 8'in devamı

	Zihin Teorisi 1. Derece Testi		Zihin Teorisi 2. Derece Testi		Zihin Teorisi Fauxpas Testi	
	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI
30 yaş ve altında	n	1	n	1	n	4
	%	10,0	%	10,0	%	40,0
Babanın yaşı	n	9	n	30	n	56
	%	12,5	%	41,7	%	77,8
41 yaş ve üstü	n	1	n	8	n	22
	%	2,9	%	22,9	%	62,9
TEST	$\chi^2=2,576$	P=,276	$\chi^2=6,429$	P=,040	$\chi^2=7,222$	P=,027
Okur yazar değil	n	0	n	1	n	8
	%	0,0	%	12,5	%	100,0
Okur yazar	n	2	n	5	n	9
	%	13,3	%	33,3	%	60,0
İlkokul	n	5	n	29	n	56
	%	6,3	%	36,7	%	70,9
Ortaokul	n	4	n	4	n	7
	%	33,3	%	33,3	%	58,3
Lise	n	0	n	0	n	2
	%	0,0	%	0,0	%	100,0
TEST	$\chi^2=7,737$	P=,059	$\chi^2=2,835$	P=,597	$\chi^2=5,403$	P=,224

Tablo 8'in devamı

	Zihin Teorisi 1. Derece Testi		Zihin Teorisi 2. Derece Testi		Zihin Teorisi Fauxpas Testi	
	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI
Okur yazar değil	n	3	0	3	3	0
	%	100,0	0,0	100,0	100,0	0,0
Okur yazar	n	10	2	9	7	4
	%	90,9	18,2	81,8	63,6	36,4
İlkokul	n	58	25	38	45	18
	%	92,1	39,7	60,3	71,4	28,6
Ortaokul	n	14	5	10	9	6
	%	93,3	33,3	66,7	60,0	40,0
Lise	n	4	15	5	14	6
	%	21,1	78,9	26,3	73,7	68,4
Üniversite	n	0	6	2	4	5
	%	0,0	100,0	33,3	66,7	83,3
TEST		$\chi^2=3,329$	$\chi^2=3,610$	$P=,619$	$\chi^2=2,415$	$P=,826$
Ev hanımı	n	10	104	38	76	34
	%	8,8	91,2	33,3	66,7	70,2
Kuran hocası	n	0	2	0	2	1
	%	0,0	100,0	0,0	100,0	50,0
İşçi	n	1	0	1	0	1
	%	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
TEST		$\chi^2=5,674$	$\chi^2=2,458$	$P=,403$	$\chi^2=1,204$	$P=,660$

Tablo 8'in devamı

	Zihin Teorisi 1. Derece Testi		Zihin Teorisi 2. Derece Testi		Zihin Teorisi Fauxpas Testi		
	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI	
Serbest	n	3	1	3	3	1	
	%	25,0	75,0	25,0	75,0	75,0	25,0
Çiftçi	n	7	69	28	48	54	22
	%	9,2	90,8	36,8	63,2	71,1	28,9
İnşaat	n	1	8	4	5	6	3
	%	11,1	88,9	44,4	55,6	66,7	33,3
İşçi	n	0	8	2	6	6	2
	%	0,0	100,0	25,0	75,0	75,0	25,0
Esnaf	n	0	4	0	4	3	1
	%	0,0	100,0	0,0	100,0	75,0	25,0
Şoför	n	1	6	1	6	4	3
	%	14,3	85,7	14,3	85,7	57,1	42,9
Tüccar	n	0	1	0	1	0	1
	%	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Memur	n	1	5	3	3	5	1
	%	16,7	83,3	50,0	50,0	83,3	16,7
Öğretmen	n	0	2	0	2	1	1
	%	0,0	100,0	0,0	100,0	50,0	50,0
TEST	$\chi^2=5,093$	P=,680	$\chi^2=5,817$	P=,705	$\chi^2=4,464$	P=,864	
Kötü	n	6	29	15	20	29	6
	%	17,1	82,9	42,9	57,1	82,9	17,1
Normal	n	2	58	18	42	41	19
	%	3,3	96,7	30,0	70,0	68,3	31,7
İyi	n	3	19	6	16	12	10
	%	13,6	86,4	27,3	72,7	54,5	45,5
TEST	$\chi^2=5,829$	P=,054	$\chi^2=2,033$	P=,378	$\chi^2=5,345$	P=,069	

Tablo 8'in devamı

	Zihin Teorisi 1. Derece Testi		Zihin Teorisi 2. Derece Testi		Zihin Teorisi Fauxpas Testi	
	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI	BAŞARISIZ	BAŞARILI
Kira	n	5	1	4	3	2
	%	100,0	20,0	80,0	60,0	40,0
Oturulan ev	n	101	38	74	79	33
	%	90,2	33,9	66,1	70,5	29,5
Kendilerinin						
TEST	$\chi^2=5,42$	P=,462	$\chi^2=4,18$	P=,518	$\chi^2=2,53$	P=,615
Evde aile dışında birlikte yaşayan	n	53	20	41	40	21
	%	13,1	32,8	67,2	65,6	34,4
Var	n	53	19	37	42	14
	%	5,4	94,6	33,9	66,1	75,0
TEST	$\chi^2=2,063$	P=,151	$\chi^2=0,17$	P=,896	$\chi^2=1,237$	P=,266
3	n	1	1	3	4	0
	%	25,0	75,0	25,0	75,0	100,0
4	n	3	18	13	16	5
	%	14,3	85,7	38,1	61,9	76,2
5	n	4	26	20	19	11
	%	13,3	86,7	33,3	66,7	63,3
6	n	1	23	17	17	7
	%	4,2	95,8	29,2	70,8	70,8
7	n	0	20	15	13	7
	%	0,0	100,0	25,0	75,0	65,0
8 ve üstü	n	2	16	10	13	5
	%	11,1	88,9	44,4	55,6	72,2
TEST	$\chi^2=5,773$	P=,279	$\chi^2=2,152$	P=,828	$\chi^2=3,025$	P=,696

Not: Frekansları 5'ten küçük gözlemlerin oranları % 20'yi aşarlarda Fisher's Exact testi değeri yazılmıştır.

Tablo 8 incelendiğinde, çocukların sınıf düzeylerine göre Zihin Teorisi 1. Derece Testi", "Zihin Teorisi 2. Derece Testi", "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" açısından farklara ait Ki-kare değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular çocukların sınıf düzeylerine göre Zihin Teorisi 1. Derece Testi", "Zihin Teorisi 2. Derece Testi", "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir. Analiz verilerinin incelenmesi sonucu, çocukların sınıf düzeyi yükseldikçe Zihin Teorisi 1. Derece Testi", "Zihin Teorisi 2. Derece Testi", "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" başarılı olanların oranı da artmakta olduğu görülmektedir. Sonuç olarak çocukların sınıf düzeyi yükseldikçe Zihin Teorisi 1. Derece Testi", "Zihin Teorisi 2. Derece Testi", "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" başarılarının da artacağı söylenebilir.

Tablo 8 incelendiğinde, çocukların kardeş sayısına göre "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" açısından farklara ait Ki-kare değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular çocukların kardeş sayısına göre "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir. Analiz verilerinin incelenmesi sonucu, çocukların kardeş sayısı arttıkça "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" başarılı olanların oranı da artmakta olduğu görülmektedir. Sonuç olarak çocukların kardeş sayısı arttıkça "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" başarılarının da artacağı söylenebilir.

Tablo 8 incelendiğinde, çocukların annelerinin yaşına göre "Zihin Teorisi 2. Derece Testi" açısından farklara ait ki-kare değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular çocukların annelerinin yaşına göre "Zihin Teorisi 2. Derece Testi" açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir. Analiz verilerinin incelenmesi sonucu, çocukların annelerinin yaşı arttıkça "Zihin Teorisi 2. Derece Testi" başarılı olanların oranı da artmakta olduğu görülmektedir. Sonuç olarak çocukların annelerinin yaşı arttıkça "Zihin Teorisi 2. Derece Testi" başarılarının da artacağı söylenebilir.

Tablo 8 incelendiğinde, çocukların babalarının yaşına göre "Zihin Teorisi 2. Derece Testi", "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" açısından farklara ait ki-kare değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular çocukların babalarının yaşına göre "Zihin Teorisi 2. Derece Testi", "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir. Analiz verilerinin incelenmesi sonucu, çocukların babalarının yaşı arttıkça "Zihin Teorisi 2. Derece Testi" nde başarılı olanların oranı da artmakta, babalarının yaşı azaldıkça da "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" nde başarı oranlarının arttığı görülmektedir. Sonuç olarak çocukların babalarının yaşı arttıkça "Zihin Teorisi 2. Derece Testi" başarılarının da artacağı, babalarının yaşı azaldıkça da "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" başarılarının da artacağı söylenebilir.

Tablo 8 incelendiğinde, çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına, kaçınıcı kardeş olduğuna, annenin eğitimine, babanın eğitimine, annenin mesleğine, babanın mesleğine, ailenin aylık ortalama gelirine, oturlan evin kime ait olduğuna, evde aile dışında birlikte yaşanan kişilerin olma durumuna, evde yaşanan kişi sayısına göre “Zihin Teorisi 1. Derece Testi”, “Zihin Teorisi 2. Derece Testi”, “Zihin Teorisi Fauxpas Testi” ağıısından farklara ait ki-kare değerleri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına, kaçınıcı kardeş olduğuna, annenin eğitimine, babanın eğitimine, annenin mesleğine, babanın mesleğine, ailenin aylık ortalama gelirine, oturlan evin kime ait olduğuna, evde aile dışında birlikte yaşanan kişilerin olma durumuna, evde yaşanan kişi sayısına göre “Zihin Teorisi 1. Derece Testi”, “Zihin Teorisi 2. Derece Testi”, “Zihin Teorisi Fauxpas Testi” ağıısından fark olmadığını göstermektedir.

4. 4. Çocukların Yaratıcılık Yeteneklerinin Sosyo Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi

Araştırma kapsamına alınan, çocukların tanıtıcı özelliklerine göre yaratıcılık indeksi puanları ağıısından farklar Tablo 9’de verilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde, çocukların cinsiyetlerine göre, “Zenginleştirme Alt Boyut” puanları açısından aralarındaki farklara ait t değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı iken diğer tüm alt boyutlara ve Yaratıcılık İndeksi toplam puanı açısından aralarındaki farklara ait t değerlerinin tümü $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, çocukların cinsiyetlerine göre, yalnızca “Zenginleştirme Alt Boyut” puanları açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir. Tablonun incelenmesine devam edildiğinde, kızların erkeklere göre “Zenginleştirme Alt Boyut” puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 9 incelendiğinde, çocukların sınıflarına göre, “Yaratıcılık İndeksi Toplam Puan”, “Akıcılık Alt Boyut”, “Orijinallik Alt Boyut”, “Başlıkların Soyutluğu Alt Boyut”, “Zenginleştirme Alt Boyut”, “Toplam İkramiye Alt Boyut”, “Yaratıcı Kuvvetler Listesi Alt Boyut” puanları açısından aralarındaki farklara ait KW değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı iken “Erken Kapamaya Direnç Alt Boyut” puanları açısından aralarındaki farklara ait tüm KW değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, çocukların sınıflarına göre, “Yaratıcılık İndeksi Toplam Puan”, “Akıcılık Alt Boyut”, “Orijinallik Alt Boyut”, “Başlıkların Soyutluğu Alt Boyut”, “Zenginleştirme Alt Boyut”, “Toplam İkramiye Alt Boyut”, “Yaratıcı Kuvvetler Listesi Alt Boyut” puanları açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir. Hangi sınıftaki çocuklar arasında fark olduğunu anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmıştır.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu, 3. sınıftaki çocukların 1. sınıftaki çocuklara göre ve 4. sınıftaki çocukların Anasınıfı, 1. ve 2. sınıftaki çocuklara göre, “Başlıkların Soyutluğu Alt Boyut”, “Yaratıcı Kuvvetler Listesi Alt Boyut” puanları daha yüksektir.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu, 3. ve 4. sınıftaki çocukların anasınıfı ve 1. sınıftaki çocuklara göre “Yaratıcılık İndeksi Toplam Puan”, 1. 3. ve 4. sınıftaki çocukların Anasınıfındaki çocuklara göre “Akıcılık Alt Boyut” puanları, 3. ve 4. sınıftaki çocukların anasınıfındaki çocuklara göre “Orijinallik Alt Boyut” puanları, 4. sınıftaki çocukların anasınıfı, 2., 3. sınıftaki çocuklara göre “Zenginleştirme Alt Boyut” puanları, anasınıfı ve 3. sınıftaki çocukların 1. sınıftaki çocuklara göre “Toplam İkramiye Alt Boyut” puanları daha yüksektir.

Tablo 9 incelendiğinde, çocukların yaşlarına göre, “Yaratıcılık İndeksi Toplam Puan”, “Akıcılık Alt Boyut”, “Başlıkların Soyutluğu Alt Boyut”, “Zenginleştirme Alt Boyut”, “Toplam İkramiye Alt Boyut”, “Yaratıcı Kuvvetler Listesi Alt Boyut” puanları açısından aralarındaki farklara ait KW değerleri $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı iken “Erken Kapamaya Direnç Alt Boyut” puanları açısından aralarındaki farklara ait tüm KW değerleri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, çocukların yaşlarına göre, “Yaratıcılık İndeksi Toplam Puan”, “Akıcılık Alt Boyut”, “Orijinallik Alt Boyut”, “Başlıkların Soyutluğu

Alt Boyut”, “Zenginleştirme Alt Boyut”, “Toplam İkramiye Alt Boyut”, “Yaratıcı Kuvvetler Listesi Alt Boyut” puanları açısından aralarında fark olduğunu göstermektedir. Hangi yaş grubundaki çocuklar arasında fark olduğunu anlamak amacıyla Dunnet T3 Post Hoc testi uygulanmıştır.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu, 9 yaş grubundaki çocukların 7 yaş grubundaki çocuklara göre ve 10 yaş grubundaki çocukların 5,6,7,8 yaş grubundaki çocuklara göre, “Yaratıcılık İndeksi Toplam Puan”, “Başlıkların Soyutluğu Alt Boyut”, “Yaratıcı Kuvvetler Listesi Alt Boyut” puanları daha yüksektir.

Dunnet T3 Post Hoc testi sonucu, 9 ve 10 yaş grubundaki çocukların 5 yaş grubundaki çocuklara göre “Akıcılık Alt Boyut” puanları, 10 yaş grubundaki çocukların 5 yaş grubundaki çocuklara göre “Orjinallik Alt Boyut” puanları, 10 yaş grubundaki çocukların 5 ve 8 yaş grubundaki çocuklara göre “Zenginleştirme Alt Boyut” puanları, 9 yaş grubundaki çocukların 7 yaş grubundaki çocuklara göre “Toplam İkramiye Alt Boyut” puanları daha yüksektir.

Yaratıcılık İndeksi ölçeğinin içyapı tutarlılığının bulunması için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış ve Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Yaratıcılık İndeksi Ölçeğinin Cronbach Alfa Katsayısı

Ölçekler	Cronbach Alfa katsayısı	Madde sayısı
Yaratıcılık İndeksi Toplam Puan	,834	26
Akıcılık Alt Boyut	,446	2
Orjinallik Alt Boyut	,208	5
Başlıkların Soyutluğu Alt Boyut	,293	2
Zenginleştirme Alt Boyut	,536	3
Yaratıcı Kuvvetler Listesi Alt Boyut	,750	13

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın bulguları literatür ışığında ve araştırma soruları bağlamında gruplandırılarak tartışılmıştır.

5. 1. 5-11 Yaş Çocukların Zihin Teorisi ve Yaratıcılık Yetenekleri Arasında İlişki Var Mıdır?

Bu çalışmada 5-11 yaş çocukların zihin teorisi ve yaratıcılık yetenekleri arasındaki ilişki araştırılmış, çocuklara TYDT ve zihin teorisi görevleri uygulanmıştır.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda bu tezin esas konusu olan yaratıcılık ve zihin teorisi yetenekleri arasında anlamlı ve doğru yönde bir ilişki olduğu (Bknz. Tablo 6) sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu Suddendorf ve Fletcher Flinn'in (1997; 1999) çalışmalarında ulaştıkları sonucu destekler niteliktedir. Çocukların zihin teorileri ve yaratıcılıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır ve bu ilişki tıpkı Suddendorf ve Fletcher Flinn'in (1997; 1999) çalışmalarında olduğu gibi yaş değişkeni dışarıda bırakıldığında bile devam etmektedir. Dietrich (2004) çalışmasında, bu iki konu üzerinde yapılan çalışmaların her iki alana da katkı sağlayacağını belirtmiştir. Bu çalışmanın bulguları da bu iki alana sınırlı düzeyde de olsa katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Craig ve Baron Cohen (1999), çalışmalarında otizmli çocuklarda hem zihin teorisi hem de yaratıcılık yoksunluğu olmasının (zihin açıklığının) bu iki kavram arasındaki ilişkiden kaynaklı olup olmadığı ile ilgili bazı tartışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmanın bulguları her ne kadar sağlıklı gruptan elde edilmiş olsa bile bu tartışmaya olumlu bir bakış açısı kazandırmaktadır. Sağlıklı olmayan grupta her iki yetenek de sorunlu iken sağlıklı grupta iki yeteneğin de ilişkili çıkması anlamlı bir bulgu olarak literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

5. 2. 5-11 Yaş Çocukların Yaratıcılık Yetenekleri Bazı Demografik Özelliklere (Yaş, Cinsiyet, Ailenin Ekonomik Düzeyi, Kardeş Sayısı, Anne Baba Eğitim Seviyesi, Anne Baba Mesleği) Göre Nasıl Değişir?

Bu çalışmanın bulgularında yaratıcılık testinin zenginleştirme alt boyutunda kızların erkeklere göre daha yüksek sonuçlar aldığı görülmüştür. Yaratıcılıkla ilgili literatür incelendiğinde genel olarak cinsiyetin yaratıcılık üzerinde anlamlı bir değişken olmadığı belirtilmektedir (Gönen ve diğ., 2011; Ceylan, 2008; Sıdar, 2011). Yaratıcılık ve cinsiyet arasında doğrudan bir ilişki olmasa da sosyal ve kültürel değişkenlerden etkilenen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Argun, 2010). Öte yandan Atay (2009) tez

çalışmasında akıcılık, esneklik ve zenginleştirme alt boyutlarında yaratıcı düşüncede kızların lehine bir fark bulmuştur. Zenginleştirme alt boyutunda kızların lehine anlamlı sonuç bulunması bu bulguyu destekler niteliktedir.

Sınıf düzeyinde incelendiğinde yaratıcılık indeksi toplam puanında 3.ve 4. sınıflardaki çocuklar okul öncesi ve 1. sınıf çocuklarına göre; akıcılık alt boyutu puanlarında 1., 3. ve 4. sınıflardaki çocukların anasınıfındaki çocuklara göre; orijinallik alt boyutunda ise 3. ve 4. sınıftaki çocuklar anasınıfındaki çocuklara göre daha başarılı olmaları diğer çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir. Yaş grubu olarak incelendiğinde 9 yaş grubundaki çocukların 7 yaş grubundaki çocuklara göre ve 10 yaş grubundaki çocukların 5,6,7,8 yaş grubundaki çocuklara göre, “Yaratıcılık İndeksi Toplam Puan”, “Başlıkların Soyutluğu Alt Boyut”, “Yaratıcı Kuvvetler Listesi Alt Boyut” puanlarının daha yüksek olması yaş arttıkça yaratıcılığın alt boyutları ve toplam puanlarındaki başarının arttığı hipotezini destekler niteliktedir. Literatürde yaş ve yaratıcılık ilişkisi incelendiğinde Öncü (2003) ve Atay (2009)’ın çalışmalarında yaş arttıkça yaratıcılığın tüm alt boyutlarındaki başarıların da arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın bulguları bu sonuçları destekler niteliktedir.

5. 3. 5-11 Yaş Çocukların Zihin Teorisi Yetenekleri Bazı Demografik Özelliklere (Yaş, Cinsiyet, Ailenin Ekonomik Düzeyi, Kardeş Sayısı, Anne Baba Eğitim Seviyesi, Anne Baba Mesleği) Göre Nasıl Değişir?

Bu çalışmanın bulgularında sınıf düzeyleri yani çocukların yaşları arttıkça zihin teorisi testlerindeki başarı oranlarının da artmakta olduğu görülmüştür (Bknz. Tablo 8). Literatürde zihin teorisi ile ilgili çalışmalarda ve zihin teorisi testlerinin oluşturulmasında da yaş arttıkça görevlerdeki başarıların arttığı belirtilmiştir. Literatürde 3 yaşın zihin teorisi kazanımı için önemli bir dönüm noktası olduğu, tam olarak 4 yaşında olduğu görüşleri belirtilmiştir (Granti, 2004; Keçeli Kaysılı ve Acarlar, 2011). 4 yaşından itibaren çocuklar başkalarının bir konu hakkında yanlış bir inanca ya da düşünceye sahip olabileceğini yani birinci derece zihin teorisini kavramaktadırlar (Santrock 2012, Perner, 1999). Çocukların 5 yaşında büyük çoğunluğunun, 6 yaşında ise tamamının ikinci derece zihin teorisini kavrayabildikleri belirlenmiştir (Baron Cohen ve diğ., 1985). Ancak bu çalışmanın gerçekleştirildiği sosyo demografik alt yapı göz önünde bulundurulduğunda ikinci derece zihin teorisi kazanım yaşının bu kadar erken olmadığı görülmektedir. Daha karmaşık bir görev olan faux-pas’ın kızlarda 9 erkeklerde 11 yaş dolaylarında kazanıldığı belirlenmiştir (Baron-Cohen ve diğ., 1999). Zihin teorisinin gelişim hızı çocukların birden fazla kardeş olma, sembolik oyuna katılma, geçmiş deneyimlerinden bahsetme ve hikâye kitabı okuma durumlarına karşın pozitif bir farkındalık gösterdiği belirlenmiştir (Astington ve Edward,

2010). Bu çalışmada elde edilen bulgular literatürde de belirtildiği gibi daha düşük sosyo ekonomik düzey ve farklı kültürden geldiği için literatürdeki zihin teorisi kazanım yaşıyla tam olarak örtüşmese de yaş arttıkça zihin teorisindeki başarıların artması literatürdeki bilgilere farklı bir bakış açısı katan bir bulgudur.

Yapılan çalışmalarda zihin teorisinin kazanılmasında bireysel farklılıklar olduğu belirtilmiştir. Zihin teorisindeki bireysel farklar yapılan çalışmalarda sözel yetenekle çarpıcı ve güçlü bir şekilde ilişkili bulunmuştur. Sözel yetenek ve paylaşılan çevresel etkilerin zihin teorisi gelişiminde önemli etkiler yarattığı belirtilmiştir (Hughes ve diğ., 2005). Ayrıca ebeveynlerin çocukların davranışları hakkında istedikleri, hissettikleri ve düşündükleri hakkında konuşmalarının ve tepki vermelerinin çocukların zihinlerinde erken farkındalık oluşmasını sağladığı da başka bir araştırmada belirtilmiştir (Astington ve Edward, 2010). Bu tezin bulgularında annenin ve babanın yaşı arttıkça ikinci dereceden zihin teorisindeki başarıların da artması evde paylaşılan çevresel etkilerin ve etkileşimin artmasına bağlı olabilir. Kırsal kesimlerde anne baba yaşı arttıkça çocuk sayısı da anne babanın çocuklarla ilgili tecrübesi de artmaktadır. Bu durumun paylaşılan çevrede etkileşimin artmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yine bu çalışmanın bulgularına göre kardeş sayısı arttıkça Faux-pas başarılarının arttığı görülmüştür. Faux-pas diğer zihin teorisi görevlerine göre daha karmaşık yapıya sahip bir görevdir. Perner, Ruffman ve Leekam (1994), kardeş değişkenini kullanarak yürüttükleri çalışmada, her hangi bir yaşta 2 kardeşi olan çocukların zihin kuramı yeterliliklerini, kardeşi olmayanlara karşılaştırıldığında anlamlı olarak yüksek bulmuşlardır. Araştırmacılara göre, birden çok kardeşi olma 1 yıllık bir olgunlaşma üstünlüğü sağlamaktadır. Kardeşlerin büyük ya da küçük olmaları arasında bir fark bulunmamıştır. Bu çarpıcı sonuçlardan sonra, zihin kuramının edinilmesinde kardeş etkilerini inceleyen pek çok çalışma yürütülmüştür. Jenkins ve Astington (1996), zihin kuramı yeterlilikleri ile kardeş sayısı arasında olumlu ilişki bulmuş ve bunun doğum sırasından etkilenmediği bulgusunu ortaya çıkarmışlardır. Peterson (2000), kardeşi olan ve kardeşi olmayan 3-4 yaş çocuklarını zihin kuramı yeterlilikleri açısından karşılaştırmış ve kardeşi olanlar lehine anlamlı fark bulmuştur (Jenkins ve Astington 1996; Peterson, 2000”den aktaran: Karakelle, 2012). Bu çalışmanın sonuçları literatürdeki bulgularla benzerlik göstermektedir. Astington (1996)’nın çalışması ile benzer şekilde bu çalışmanın bulgularında da doğum sırası zihin teorisi için etkili olmazken; diğer çalışmalarla da benzer şekilde kardeş sayısı arttıkça zihin teorisi başarılarının arttığı belirlenmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgularda çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına, kaçınıcı kardeş olduğuna, annenin eğitimine, babanın eğitimine, annenin mesleğine, babanın mesleğine, ailenin aylık ortalama gelirine, oturulan evin kime ait olduğuna, evde aile dışında birlikte

yaşanan kişilerin olma durumuna, evde yaşanan kişi sayısına göre “Zihin Teorisi 1. Derece Testi”, “Zihin Teorisi 2. Derece Testi”, “Zihin Teorisi Fauxpas Testi” açısından fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, çalışmanın farklı yaş grupları üzerinde ve kalabalık bir grup ile gerçekleştirilmesinden kaynaklanmış olabilir. Özellikle ilçenin kırsalında yaşayan bu örneklemin ailelerinin köyde yaşaması, kendi evlerinde oturması, babaların çok büyük bir çoğunluğunun çiftçi olarak çalışması, annelerin çok büyük bir çoğunluğunun ise ev hanımı olması sebebiyle anlamlı bir farklılık elde edilememiş olabilir.

5. 4. Zihin Teorisi ve Yaratıcılık Yeteneklerinin Alt Boyutları Arasında İlişki Var Mıdır?

Literatürde zihin teorisinin kazanım yaşı ile ilgili tam olarak başlangıcın 4 yaş olduğu ve 6 yaşında bir çocuğun birinci dereceden yanlış inancı anlayabilme yeteneğe sahip olması gerektiği belirtilmektedir (Granti, 2004; Keçeli Kaysılı ve Acarlar, 2011; Santrock 2012; Perner, 1999). Bu çalışmada 5-11 yaş arası çocukların genel bir çoğunluğunun zihin teorisi görevlerinde literatürde beklenenin altında performans gösterdiği belirlenmiştir. Bu sonucun çalışmanın kırsalda, düşük sosyo ekonomik alt yapıya sahip çocuklarla gerçekleştirilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Zihin teorisi ve yaratıcılık testlerinin alt boyutları arasında anlamlı ve doğru yönde bir ilişki bulunmuştur. Ancak yaratıcılık indeksi toplam puanı ve yaratıcılığın alt boyutlarındaki puanların (akıcılık, orijinallik, zenginleştirme); zihin teorisini düşük düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Yalnızca orijinallik boyutunun faux-pası orta düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Literatürde Müllera ve diğerlerinin (2012) yaptıkları çalışmada 2 yaşındaki yönetim işlevleri 3 yaşındaki zihin teorisini; 3 yaşındaki yönetim işlevleri ise 4 yaşındaki zihin teorisini yordadığı belirlenmiştir. Yaratıcılığın yönetici işlevlerin tümünü olmasa da bir parçasını temsil eden bir yetenek olduğu (Ayçiçeği, Dinn ve Harris, 2004) düşünüldüğünde, bu çalışmada yaratıcılığın alt boyutlarını ifade eden akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme boyutlarının düşük düzeyde zihin teorisini yordaması anlamlı bir bulgudur. Hem literatürdeki bilgilerde hem de çalışmanın yaş grubunun geniş olması düşünüldüğünde yaratıcılığın alt boyutlarının zihin teorisini sınırlı düzeyde yordaması anlamlı bir bulgudur.

Yine Suddendorf ve Fletcher Flinn'in (1999) yaptıkları çalışmada yaratıcılık görevinde orijinal tepkilerin sayısı birinci derece yanlış inanın performansları ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Bu çalışmada da farklı bir yaratıcılık testi kullanılmasına rağmen orijinallik boyutu zihin teorisinin tüm alt boyutları ile anlamlı ve doğru yönde ilişkili olarak literatürü destekler niteliktedir.

Özetle yaratıcılık ve zihin teorisi yetenekleri arasında anlamlı ve doğru bir yönde ilişki bulunmuş, ancak bu ilişkinin düşük düzeyde yordayıcılığı olduğu saptanmıştır. Yaratıcılık ve zihin teorisi gelişimlerinin yaş ve sınıf düzeyi arttıkça arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu iki yeteneğin anne baba yaşı değişkeninden anlamlı düzeyde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Çocukların yaratıcılık puanları ortalamaları ve zihin teorisi başarıları literatürde belirtilenden farklı olarak yaş grubunun altında çıkmıştır.
2. Toplam yaratıcılık puanı ile zihin teorisinin alt boyutları arasında anlamlı ve doğru yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
3. Yaratıcılığın ve zihin teorisinin tüm alt boyutları arasında anlamlı ve doğru yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
4. Toplam yaratıcılık puanı ve yaratıcılığın alt boyutlarındaki puanların (akıcılık, orijinallik, zenginleştirme); zihin teorisi görevleri üzerinde düşük düzeyde anlamlı bir yordayıcıdır.
5. Ancak yaratıcılıkta en çok vurgulanan orijinallik boyutu zihin teorisinin en karmaşık görevi olan faux-pas testi üzerinde orta düzeyde anlamlı bir yordayıcıdır.
6. Çocukların sınıf düzeyleri arttıkça hem zihin teorisi hem de yaratıcılık testlerindeki başarı oranlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.
7. Kardeş sayısı arttıkça aile içindeki iletişimin artmasına bağlı olarak faux-pas başarısının arttığı saptanmıştır.
8. Anne ve baba yaşı arttıkça ikinci dereceden zihin teorisi görevlerindeki başarıların arttığı, baba yaşı azaldıkça faux-pas başarılarının arttığı saptanmıştır.
9. Bulgular ışığında çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına, kaçınıcı kardeş olduğuna, annenin eğitimine, babanın eğitimine, annenin mesleğine, babanın mesleğine, ailenin aylık ortalama gelirine, oturulan evin kime ait olduğuna, evde aile dışında birlikte yaşanan kişilerin olma durumuna, evde yaşanan kişi sayısına göre "Zihin Teorisi 1. Derece Testi", "Zihin Teorisi 2. Derece Testi", "Zihin Teorisi Fauxpas Testi" açısından farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
10. Yaratıcılık testinin zenginleştirme alt boyutunda kızların erkeklere göre daha yüksek sonuçlar aldığı tespit edilmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda eğitimciler ve gelecekte yapılacak bilimsel çalışmalarını geliştirmeye yönelik bir takım öneriler aşağıda sunulmuştur.

1. Yaratıcılık ve zihin teorisi arasında anlamlı ve doğru yönde bir ilişki olmasından dolayı, özellikle erken çocukluk döneminde eğitimciler çocukların empatik yeteneğini geliştirici etkinlikler yaparak yaratıcılıklarını da destekleyebilirler. Küçük yaşlarda yaratıcı örnekler üzerinden başkalarının düşüncelerini

yordamaya yönelik soruları barındıran etkinlikler yapılması çocukların hem zihin teorilerini, hem yaratıcılıklarını, hem de sosyal becerilerini geliştirmeye katkı sağlayabilir.

2. Çocukların öğrenme süreçleri zenginleştirilebilir. Bu şekilde kendi bilişsel kapasitelerini keşfetmeyi ve yansıtmayı öğrenebilirler.
3. Milli Eğitim Bakanlığı'nın okul öncesi müfredatındaki yaratıcılığı ve empatiyi geliştiren etkinlikleri artırması; temel eğitim müfredatına da yaratıcılığı ve empatiyi geliştiren etkinlikler ve dersler koyması çocukların sosyal bilişsel becerilerini güçlendirebilir.
4. Anne babalar çocuklarına, başkalarının duygu ve düşüncelerinin sebeplerini göstermeli ve hareketlerinin başkaları için ne gibi sonuçlar doğurabileceğini anlatmalıdır. Böylece çocukların empatik becerileri geliştirilebilir. Çocuklarla aile içinde olumlu ve etkili iletişim kurulması da çocukların empatik yeteneklerinin daha fazla gelişmesine vesile olabilir.
5. Çalışma daha büyük gruplarla ve farklı sosyo kültürel alt yapılardan gelen çocuklarla gerçekleştirilebilir. Böylece sonuçları daha kesin ve yüksek düzeyde anlamlı çıkabilir.
6. Ayrı ayrı yapılan çalışmalarda otizmlili çocukların hem yaratıcılık hem zihin teorisi bozukluğu gösterdikleri bilinmektedir. Gelecekte bu çalışmaya benzer şekilde ancak örneklem grubu olarak otistik çocuklarla yapılacak bir çalışma merak edilen bu ilişkiye ışık tutacaktır.
7. Otizmlili çocuklarla yaratıcı etkinlikler gerçekleştirilebilir. Bu vesileyle otizmlili çocukların empatik ve sosyal becerilerinin gelişimine de bir anlamda katkı sağlanmış olur.
8. Çalışmanın gerçekleştirildiği sosyo kültürel alt yapı düşünüldüğünde aynı çalışma kent merkezinde de gerçekleştirilerek, kırsal ve kent örnekleri karşılaştırılabilir.

7. KAYNAKLAR

- Anne Çocuk Eğitim Vakfı. (1999). 7 çok geç! Erken çocukluk eğitiminin önemi üzerine düşünceler ve öneriler. İstanbul. <http://www.acev.org/kaynaklarimiz/arastirmalarimiz-ve-yayinlarimiz> adresinden 16 Haziran 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Akbaş, T. (2011). Bilginin duyuşsal kaynaklarını ayırt etme ile zihin kuramı arasındaki gelişimsel bağlantılar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Akçum, E. (2005). 5-6 yaş çocukların yaratıcılık ve öğrenime hazır oluş düzeylerine okul öncesi eğitimin etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- American Psychiatric Association. (2012). *Apa concise dictionary of psychology*. Washington, DC.
- Argun, Y. (2011). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitimi*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Aslan, Esra. (1999) Adaptation of "Torrance Test of Creative Thinking", International Conference on Test Adaptation Proceedings. Goerge Town University.Washington D.C.
- Aslan, E. (2001). Kavram boyutunda yaratıcılık. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 16(2),15-22.
- Aslan,E. (2001). "Torrance Yaratıcı Düşünce Testi" Türkçe versiyonu. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 19-40.
- Aslan, A. E. (2002). (Editör) *Örgütte kişisel gelişim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aslan, A. E. ve Puccio, G. (2006). Developing and testing a turkish version of torrance tests of creative thinking: a study of adults. *Journal of Creative Behavior, Massachusetts*: 40(3), 163-178.
- Astington J. W. and Barriault, T. (2001). Children's theory of mind: How young children come to understand that people have thoughts and feelings. *Infants and Young Children*. 13(3), 1-12
- Astington J. W. and Edward M.J. (2010). The development of theory of mind in early childhood. *Encyclopedia on Early Childhood Development*. Canada.
- Atay, Z. (2009). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerinin yaş, cinsiyet ve ebeveyn eğitim durumlarına göre incelenmesi: Ereğli örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Austin, G., Groppe, K. and Elsner B. (2014). The reciprocal relationship between executive function and theory of mind in middle childhood: a 1-year longitudinal perspective. *Frontiers in Psychology / Developmental Psychology*, 5, 1-12.
- Ayçiçeği, A., Dinn, W. M. and Harris, C. L. (2003). Prefrontal lob nöropsikolojik test bataryası: Sağlıklı yetişkinlerden elde edilen test sonuçları. *İ.Ü Psikoloji Çalışmaları*, 23, 1-26.
- Bakırcioğlu, R. (2012). *Ansiklopedik eğitim ve psikoloji sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baron-Cohen, S., Leslie, M.A. and Frith, U. (1985). Does the autistic child have a "theory of mind? ". *MRC Cognitive Development Unit, London. Cognitive*, 21, 37-46.
- Baron Cohen, S. (2001). Theory of mind in normal development and autism. Departments of Experimental Psychology and Psychiatry, University of Cambridge. *Prisme*, 34, 174-183.
- Bekman, S., Çaylaklı, Y., Hanöz, S., Kahyaoğlu, S., Çorapçı, N.S. ve Şenocak, D., (2012). *Anne destek programı el kitabı*. İstanbul, AÇEV.
- Bora, E.(2009). Şizofreni spektrum bozukluklarında zihin kuramı. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 20(3), 269-281.
- Can Yaşar ve Aral, (2011). Altı yaş çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerine sosyo ekonomik düzey ve anne baba öğrenim düzeyinin etkisinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4 (1), 137-145.
- Carlson, S.M., Moses, L.J. and Claxton, L.J. (2004). Individual differences in executive functioning and theory of mind: an investigation of inhibitory control and planning ability. *J. Experimental Child Psychology*, 87, 299–319.
- Ceylan, E. (2008). Okulöncesi eğitime devam eden 5–6 yaş çocuklarının bilişsel tempoya göre yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Childs, C. (2014). From reading minds to social interaction: respecifying theory of mind. *Emperical Study/Analysis*, 37, 103-122.
- Craig, J., Baron-Cohen, S.(1999). Creativity and imagination in autism and asperger syndrome. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 29, 319-326.
- Çetin, Z. (2010). Yaratıcılığın gelişimi. E. Çelebi Öncü (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi içinde* (s. 82-96). Ankara: PegemA.
- Çiçek, F. (2012). Panik bozukluğu olan hastalarda bağlanma biçimleri ve zihin kuramı işlevleri. Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Çoban, B. (2014). Probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin akademik başarılarına, yaratıcılıklarına ve transfer becerilerine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Dağlıoğlu, H. E. (2011). The development and support of creativity in early childhood period. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3 (2), 594-618.
- Değirmencioğlu, B. (2008). İlk kez geliştirilecek olan dokuz eylül zihin teorisi ölçeğinin (DEZTÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Demirtaş, V.Y. ve Baltaoğlu, M.G. (2010). Öğrenme stillerine göre öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 2206-2215.
- Dick, A.S., Overton, W.F. and Kovacs S.L. (2005). The development of symbolic coordination: Representation of imagined objects, executive function, and theory of mind. *Journal Of Cognition and Development*, 6(1), 133–161.
- Dietrich, A. (2004). The cognitive neuroscience of creativity. *Psychonomic Bulletin and Review*, 11 (6), 1011-1026
- Doherty, M. J. (2009). *Theory of mind how children understand others thoughts and feelings*. Canada: Psychology Press.
- Dönmez, B. (2009). Çocuklarda zihin kuramına göre “birinci aşama kanı atfı” ile “ ikili kimlik anlayışlarının gelişiminin karşılaştırmalı incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Dursun, M.A. ve Ünüvar, P. (2011). Okulöncesi eğitim döneminde yaratıcılığı engelleyen durumlara ilişkin ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (21), 110 -133.
- Elibol, F. (2010). Yaratıcılığın gelişimi. E. Çelebi Öncü (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi içinde* (s. 192-202). Ankara: PegemA.
- Erdem, R. (2011). Down sendromlu ve engelli olmayan çocukların zihin kuramı becerileri ile dil becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ertuğrul, Z. (2011). Zihin kuramı, dil ve çalışma belleği arasındaki gelişimsel bağlantılar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Etel, E. (2012). Social competence, theory of mind, and executive function in institution-reared Turkish preschoolers. Graduate School of Social Sciences in Partial Fulfillment of the Requirements for The Degree of Master of Arts In Developmental Psychology Koç University.
- Falvel, J.H. (2004). Theory-of-mind development: Retrospect and Prospect. *Merrill-Palmer Quarterly*, 50 (3), 274-290.
- Fodor, J.A. (1992). Discussion a theory of the child's theory of mind. *Cognition*, 44, 283-296.

- Ford, R.M., Driscoll, T., Shum, D. and Macaulay, C.E. (2012). Executive and theory-of-mind contributions to event-based prospective memory in children: Exploring the self-projection hypothesis. *Journal of Experimental Child Psychology*, 111, 468–489.
- Gordon, A.C.L. and Olson, D.R. (1998). The relation between acquisition of a theory of mind and the capacity to hold in mind. *Journal Of Experimental Child Psychology*, 68, 70–83.
- Gönen, M., Çiçekler, C.Y, Akyüz, E., Arslan, A.Ç. ve Baydemir, G. (2011). 5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 1185-1195.
- Granti, T. (2004). The relationship between metacognitive vocabulary and theory of mind development. Boğaziçi University Institute for Graduate Studies in Social Science Master of Arts in Psychology: İstanbul.
- Guilford, J.P. (1967). *The nature of human intelligence*. McGraw-Hill: Newyork.
- Güdük, M. (2010). Şizofreni hastalarında zihin kuramı becerilerinin başa çıkma tutumları ve sosyal işlevsellik ilişkisi. Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Happe, F., Ehlers, S., Fletcher, P., Frith, U., Johanson, M., Gillberg, C. v. (1996). Theory of Mind in the Brain. Evidence from a pet scan study of asperger syndrome. *Clinical Neuroscience and Neuropathology. Neuro Report*, 8, 197-201.
- Hutchins, T.L., Prelock, P.A. and Bonazinga, L. (2011). Psychometric evaluation of the theory of mind inventory (tomı): A study of typically developing children and children with autism spectrum disorder. *J Autism Dev Disord*, 42, 327–341.
- Jenkins, J., and Astington, J. (1996). Cognitive factors and family structure associated with theory of mind development in young children. *Developmental Psychology*, 32, 70-78.
- Kara, A. (2007). Okul öncesi dönemde 5-6 yaş grubu çocukların yaratıcılık düzeylerini etkileyen faktörlere ilişkin öğretmen görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Karakelle, S. (2012). Zihin kuramı gelişiminde kardeş etkisi: ikizler, tek kardeşliler ve tek çocukların karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15 (29), 43-52.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık: Ankara.
- Keçeli Kaysılı, B. and Acarlar, F. (2011). Zihin kuramının 3-5 yaşları arasındaki çocuklarda gelişiminin yanlış inanç performansına göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1809-1826.
- Keskin, B. (2007). Zihin teorisi ve ahlaklılık kazanımı arasındaki ilişki. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1),73-79.

- Keskin, B. (2005). The relationship between theory of mind, symbolic transformations in pretend play, and children's social competence. The Florida State University College of Education Department of Childhood Education, Reading and Disability Services Doctor of Philosophy: Florida.
- Korkmaz, A. (2012). Şizofreni hastalarının çocuklarında yürütücü işlevler ve zihin kuramı incelenmesi. Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Kurnaz, A. (2011). İlköğretim öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ve demokratik tutumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Maraş.
- Küçükparlak, İ. (2011). Sosyal anksiyete bozukluğu olan olgularda zihin kuramı işlevleri ve bağlanma biçimleri. Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Leslie, A.M. (1987). Pretense and representation: the origins of "theory of mind". *Psychological Review*, 94 (4), 412-426.
- Montag, C., Neuhaus, K., Lehmann, A., Krüger, K., Dziobek, I., Heekeren, H.R. and diğerleri. Subtle deficits of cognitive theory of mind in unaffected first-degree relatives of schizophrenia patients. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci*, 262, 217-226
- Müllera, U., Liebermann-Finestoneb, D.P., Carpendalec, J.I.M., Hammondc, S.I. and Bibokc, M.B. (2012). Knowing minds, controlling actions: the developmental relations between theory of mind and executive function from 2 to 4 years of age. *Journal of Experimental Child Psychology*, 111 (2), 331-348.
- Orhon, G. (2011). *Yaratıcılık; nörofizyolojik, felsefi ve eğitsel temeller*(1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ozonoff, S., Pennington, B.F. and Rogers, S.J. (1991). Executive function deficits in high-functioning autistic individuals: relationship to theory of mind. *Child Psychology and Psychiatry*, 32(7), 1081-1105.
- Öncü, T. (2003). Torrance yaratıcı düşünme testleri-şekil testi aracılığıyla 12-14 yaşları arasındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin yaş ve cinsiyete göre karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 43(1), 221-237.
- Öztürk Aynal, Ş. (2010). Yaratıcılığın gelişimi. E. Çelebi Öncü (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi* içinde (s. 132-155). Ankara: PegemA.
- Özgüven, H.D., Öner, Ö., Başkak, B., Oktem, F., Ölmez, S. and Münir, K. (2011). Theory of mind in schizophrenia and asperger's syndrome: relationship with negative symptoms. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 20(1), 5-13.
- Özen, K. (2011). Özel öğrenme güçlüğü tanısı almış 7-9 yaş çocukların geliştirdikleri zihin kuramı yetenekleri ile sosyal gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi ve sağlıklı gelişim gösteren grup ile karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

- Palut, B. (2006). Farklı düşünme biçimleri ve öğrenme. Ayla Oktay, Özgül Polat Unutkan (Ed.), *İlköğretim Çağına Genel Bir Bakış* içinde (101-118). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Pavarani, G., Souza, D.H. and Hawk, C.K. (2013). Parental practices and theory of mind development. *J Child Fam Stud*, 22, 844–853.
- Peker, H. (2013). Anaokulu çocuklarında benlik düzenleme ve otonominin yaratıcılık üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Perner, J. and Lang. B. (1999). Development of theory of mind and executive control. *Trends in Cognitive Sciences*, 3(9), 337-344.
- Perner, J., Lang, B. and Kloo D. (2002). Theory of mind and self-control: more than a common problem of inhibition. *Child Development*, 73(3), 752–767.
- Perner, J. (1999). Theory of mind. In M. Bennett (Ed.): *Developmental psychology: Achievements and prospects*. Hove, East Sussex: Psychology Press.
- Perner, J., Ruffman, T., and Leekam, S. (1994). Theory of mind is contagious: You catch it from your sibs. *Child Development*, 65, 1228 – 1238.
- Rabin, J.S., Braverman, A., Gilboa, A., Stuss, D.T. and Rosenbaum, R.S. (2012). Theory of mind development can withstand compromised episodic memory development. *Neuropsychologia*, 50, 3781–3785.
- Rabin, J.S. and Rosenbaum, R.S. (2012). Familiarity modulates the functional relationship between theory of mind and autobiographical memory. *NeuroImage*, 62, 520–529.
- Sancar, E.B. (2004). Development of theory of mind in deaf and hearing children: the effects of communicative experiences. Boğaziçi University, Master of Arts in Psychology: İstanbul.
- Santrock, J.W. (2011). *Yaşam boyu gelişim*, Çev. Editörü; Galip Yüksel(13. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sayın, A. and Candansayar, S. (2008). Şizofrenide zihin kuramı. *New/Yeni Symposium Journal*, 46(2), 74-80.
- Schlenger, H.D. (2009). Theory of mind: An overview and behavioral perspective. *The Psychological Record*, 59, 435–448.
- Sıdar, R. (2011). Bilim sanat merkezinde okuyan öğrencilerin yaratıcılıklarının problem çözme becerilerine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Şipal, R.F. (2008). Okul öncesi dönemde özel eğitim alan ve almayan ilköğretim 4,5 ve 6. sınıf işitme engelli çocukların zihin kuramı kapsamında yürütücü işlevler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Stone, V.E., Baron-Cohen, S. and Knight, R.T. (1998). Frontal lobe contributions to theory of mind. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 10, 640-656.
- Suddenford, T., Fletcher-Flin, C. M. (1997). Theory of mind and origin of divergent thinking. *Journal of Creative Behavior*. 31(3), 169-179.
- Suddenford, T., Fletcher-Flin, C. M. (1999). Children's divergent thinking improves when they understand false beliefs. *Creativity Research Journal*, 12(2), 115-128.
- Summak, A. E. ve Aydın, Z. (2011). Yaratıcılık ve ulusal eğitim programlarında yaratıcılığa ilişkin araştırmalar. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 362-385.
- Sundqvist, A., Lyxell, B., Jönsson, R. and Heimann, M. (2014). Understanding minds: early cochlear implantation and the development of theory of mind in children with profound hearing impairment. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 78, 538–544.
- Şipal, R. F. (2008). Okul öncesi dönemde özel eğitim alan ve almayan ilköğretim 4,5 ve 6. sınıf işitme engelli çocukların zihin kuramı kapsamında yürütücü işlevler açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tanju, E.H. (2010). Yaratıcı düşünme kuram ve yaklaşımları. E. Çelebi Öncü (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi* içinde (s. 18-43). Ankara: PegemA.
- Tekin, D. ve Girli, A. (2011). Williams sendromu ve zihin kuramı arasındaki ilişki. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 67-75.
- Turaşlı, N.K. (2010). Yaratıcılıkta Temel kavramlar ve yaratıcılığın doğasını anlamak. E. Çelebi Öncü (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi* içinde (s. 1-15). Ankara: PegemA.
- Ünlüer, E. (2010). Yaratıcılık süreci ve okul öncesi döneme yönelik yaratıcı sorun çözme teknikleri. E. Çelebi Öncü (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi* içinde (s. 176-190). Ankara: PegemA.
- Ünlütapak, B. (2012). Developmental relations between turkish preschool children's theory of mind skills and their ability to track character references in narrative discourse. Boğaziçi University, Master of Arts in Psychology: İstanbul.
- Vexliard, A. (1966). Yaratıcılık teorileri ve eğitim. *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 4, 107-153.
- Veenman, M.V.J., Wilhelm, P.J. and Beishuizan, J.J. (2004). The relation between intellectual and metacognitive skills from a developmental perspective. *Learning and Instruction*, 14, 89–109.
- Weelmann, H.M. and Liu, D. (2004). Scaling of theory-of-mind tasks. *Child Development*, 75(2), 523 – 541.
- Walker, R.F. and Murachver, T. (2012). Representation and theory of mind development. *Developmental Psychology*, 48(2), 509-520.

- Walker, C.L. and Shore, B.M. (2011). Theory of mind and giftedness: new connections. *Journal for the Education of the Gifted*, 34(4), 644–668.
- Yıldırım, B. (2006). Öğretmenlerin yaratıcılığa bakış açısı ve ana sınıfı çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin öğretmenlerin yaratıcılık düzeyine göre incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Zeytun, S. (2010). Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcılık ve problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

8. EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgiler Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Çocuğun Adı-Soyadı:

Cinsiyeti: Kız() Erkek()

Doğum Tarihi (Gün-Ay-Yıl):

Kaç Kardeş Olduğu: Tek() İki() Üç() Dört ve daha fazla()

Kaçıncı Çocuk Olduğu:

Annenin Eğitim Durumu:

Okur Yazar Değil: ()

Okur Yazar : ()

İlkokul Mezunu : ()

Ortaokul Mezunu: ()

Lise Mezunu : ()

Üniversite Mezunu: ()

Babanın Eğitim Durumu:

Okur Yazar Değil: ()

Okur Yazar : ()

İlkokul Mezunu : ()

Ortaokul Mezunu: ()

Lise Mezunu : ()

Üniversite Mezunu: ()

Anne Yaş:

Baba Yaş:

Annenin mesleği:

Babanın Mesleği:

Ailenin Ortalama Aylık Geliri:

Ev : Kendilerine Ait () Kira ()

Evde Aile Dışında Yaşayan Kişi: Var () Yok ()

Evde Yaşayan Kişi Sayısı:

Ek 2. Torrence Yaratıcı Düşünce Testi (TYDT) Şekilsel A Formu

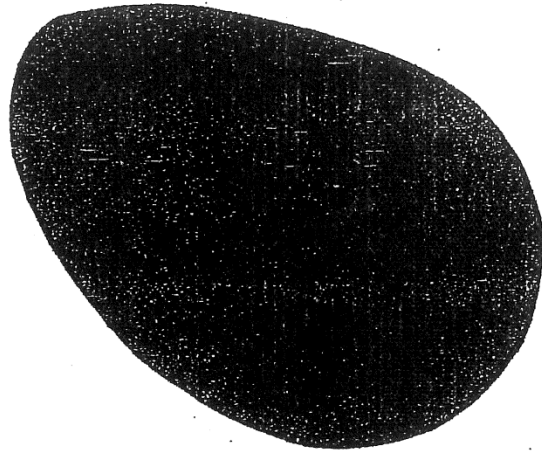
Faaliyet 1. RESİM OLUŞTURMA

Bir sonraki sayfanın üzerinde eğri bir şekil bulunmaktadır. Bu şekil bir parçasını oluşturacak şekilde bir nesne ya da bir obje çizmeyi düşününüz.

Başkalarının düşünemeyeceği bir resim çizmeye çalışınız. İlk fikirlerinize yenilerini ilave ederek resminizin olabildiği kadar ilginç ve heyecan verici bir hikâye anlatmasına çalışınız.

Resmi bitirdiğinizde sayfanın altındaki satıra resminiz için bir başlık ya da bir isim yazınız. Mümkün olduğunca alışılmadık ve akıllıca bir başlık olmasına gayret gösteriniz. İsmi, resminizin hikâyesini anlatmaya yardım etmesi için kullanınız.

Ek 2'nin devamı

BAŞLIĞINIZ: _____

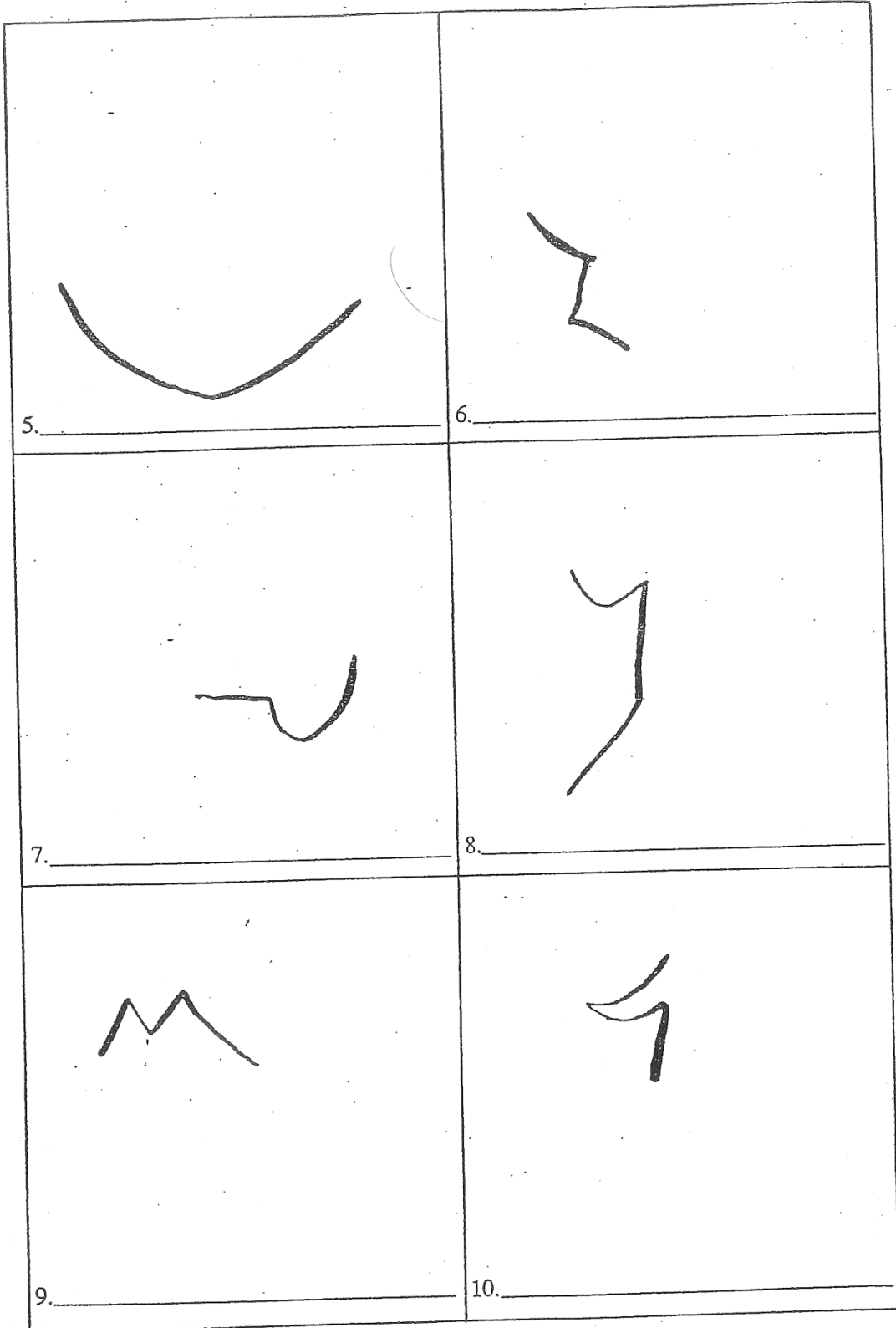
Ek 2'nin devamı

Faaliyet 2. RESİM TAMAMLAMA

Bu ve bunun arkasındaki sayfada bitmemiş şekillere çizgiler katarak ilginç resimler veya nesnelere yapabilirsiniz. Ve yine başkalarının düşünemeyeceği şekiller ve nesnelere düşünmeye çalışınız. İlk fikirlerinize ilaveler yaparak resminizin ilginç ve bütün bir hikâyeye anlatmasına çalışınız. Her şekliniz için ilginç bir başlık düşününüz ve her resmin altındaki numaranın yanındaki çizgi üzerine yazınız.

 <p>1. _____</p>	 <p>2. _____</p>
 <p>3. _____</p>	 <p>4. _____</p>

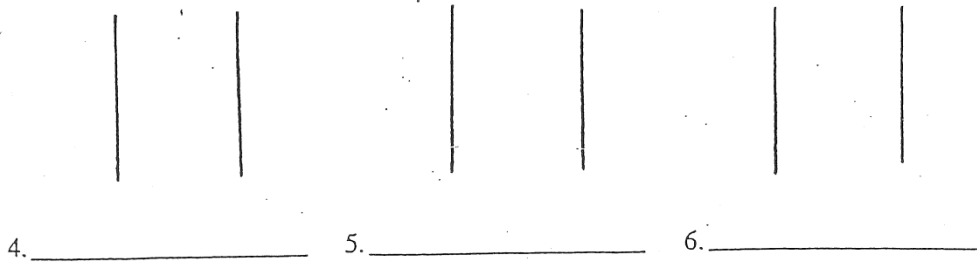
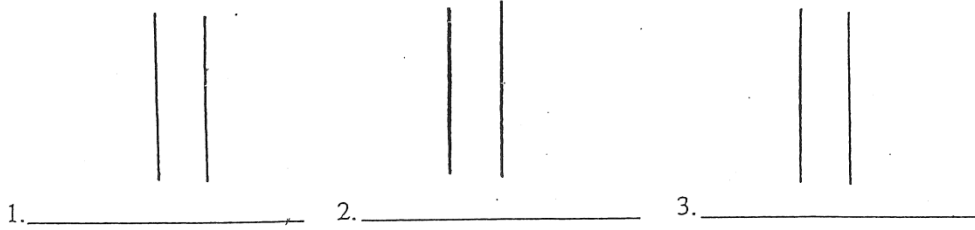
Ek 2'nin devamı

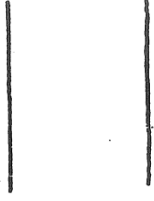
Ek 2'nin devamı

Faaliyet 3. DOĞRULAR

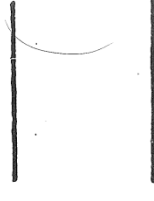
On dakika içinde bu ve bunun arkasındaki sayfalardaki ikişer ikişer yan yana konmuş düz doğrulardan kaç tane resim veya nesne yapabileceğinizi görünüz. Doğru çiftleri yapacağınız resmin veya nesnenin ana parçası olmalıdır. Resminizi yapabilmek için doğru çiftlerine mum boyalarla veya kaleminizle çizgiler ilave edebilirsiniz. Yapacağınız resmi tamamlamak için, yan yana konmuş doğruların arasına üzerine ya da dış tarafına kısacası istediğiniz yerine çizgiler katılabilirsiniz. Elinizden geldiği kadar değişik nesnelere veya resimlere yapınız ve her birisinin ilginç bir hikâyeye anlatmasına çalışınız. Yaptığınız her resim için bir başlık bulunuz ve bu başlığı doğruların altındaki numaralanmış yerlerin karşısına yazınız.

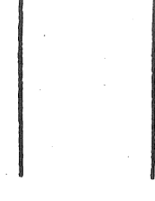
Ek 2'nin devamı

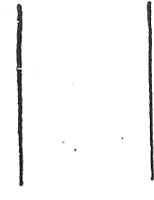
7. _____

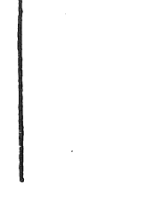
8. _____

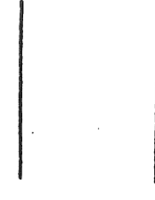
9. _____

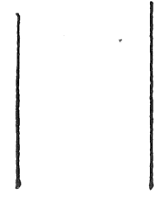
10. _____

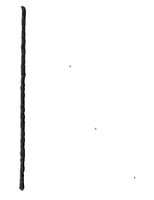
11. _____

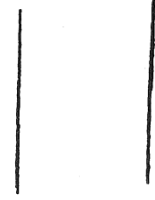
12. _____

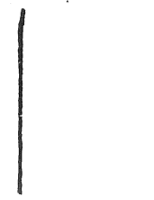
13. _____

14. _____

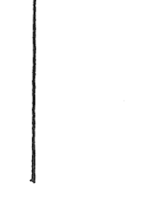
15. _____

16. _____

17. _____

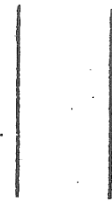
18. _____

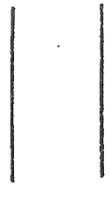
Arka sayfaya devam ediniz.

Ek 2'nin devamı

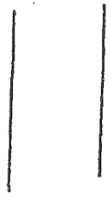
19.

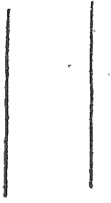
20.

21.

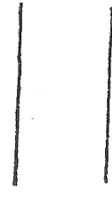
22.

23.

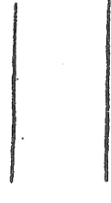
24.

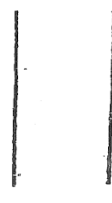
25.

26.

27.

28.

29.

30.

Ek 3. Torrence Yaratıcı Düşünce Testi Türkçe Versiyonu Kullanım İzni

23/02/2013

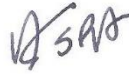
T.C.

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ,

İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

Enstitünüzde yüksek lisans eğitimi yapmakta olan Tuğba Konaş adlı öğrencinin tezinde kullandığı Torrance Yaratıcı Düşünce Testleri (A ve B formu) Türkçe Versiyonu kullanım hakkı yasal sahibiyim. Testleri, tezi ve yapacağı bilimsel çalışmalarda kullanması için tarafımdan izin verilmiştir. Durumu bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. A. Esra Aslan,

İstanbul Üniversitesi

Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Eğitim Bilimleri Bölümü

Rehberlik ve Psikolojik Danışma A.B.D.

E-Mail: aeaslan@hotmail.com

Ek 4. Torrance Yaratıcı Düşünce Testleri Puanlama Eğitimi Belgesi

Ek 5. İl Millî Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzni

T.C.
ORDU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 18802389/44/809404
Konu: Anket Çalışması.

02/05/2013

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :a)Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 tarihli ve 3616 sayılı yazısı (Genelge 2012/13)
b)İkizce Kaymakamlığı İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün 25/04/2013 tarihli ve 995 sayılı yazısı.

İlgi yazı ekinde alınan Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf öğretmenliği Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrenci Tuğba KONTAŞ'ın tez çalışması kapsamında "5-11 Yaş Arası Çocuklarda Zihin Teorisi ve Yaratıcılık Gelişiminin İncelenmesi" isimli çalışmasını ilimiz İkizce ilçesindeki ilkokul öğrencilerine uygulamak isteğine ilişkin ilgi dilekçesi ve ekleri ilişikte sunulmuştur.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf öğretmenliği Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrenci Tuğba KONTAŞ'ın tez çalışması kapsamında "5-11 Yaş Arası Çocuklarda Zihin Teorisi ve Yaratıcılık Gelişiminin İncelenmesi" isimli çalışmasını ilimiz İkizce ilçesindeki ilkokul öğrencilerine uygulama isteği Müdürlüğümüz Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından ilgi (a) genelge hükümleri doğrultusunda incelenmiş olup; uygun bulunmuştur.

Söz konusu test çalışmasının Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf öğretmenliği Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrenci Tuğba KONTAŞ tarafından eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla 2012-2013 eğitim öğretim yılında okul müdürlüğünün sorumluluğunda ilimiz ilimiz İkizce ilçesindeki ilkokul öğrencilerine uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarımıza arz ederim.

Nevzat TÜRKKAN
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
02/05/2013

Abdullah DEMİR
Vali a.
Vali Yardımcısı

Güvenli Elektronik İmza
A.Ş. No: 99401
02.05.2013

Bunı belge. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Ek 6. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzni

T.C.
İKİZCE KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 35723661.101/1322
Konu : Görevli İzinli Sayılma

05.06.2013

KAYMAKAMLIK MAKAMINA
İKİZCE

İlçemiz Kurtluca İlkokulu Okul Öncesi Öğretmeni Tuğba KONTAŞ Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı sınıf Öğretmenliği bölümünde yürütmüş olduğu 5 -11 yaş arası Çocuklarda zihin teorisi ve yaratıcılık gelişiminin incelenmesi konulu tez çalışmasını gerçekleştirmek üzere çocuklarda yaratıcılık ve zihin teorisi testini 6 Haziran 2013 Perşembe günü Kaynartaş İlkokulunda , 7 Haziran 2013 tarihinde Şenbolluk İlkokulunda uygulaması , görevli izinli sayılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğünde olurlarınıza arz ederim.

Niyazi YILDIZ
İlçe Milli Eğitim Müdürü

OLUR

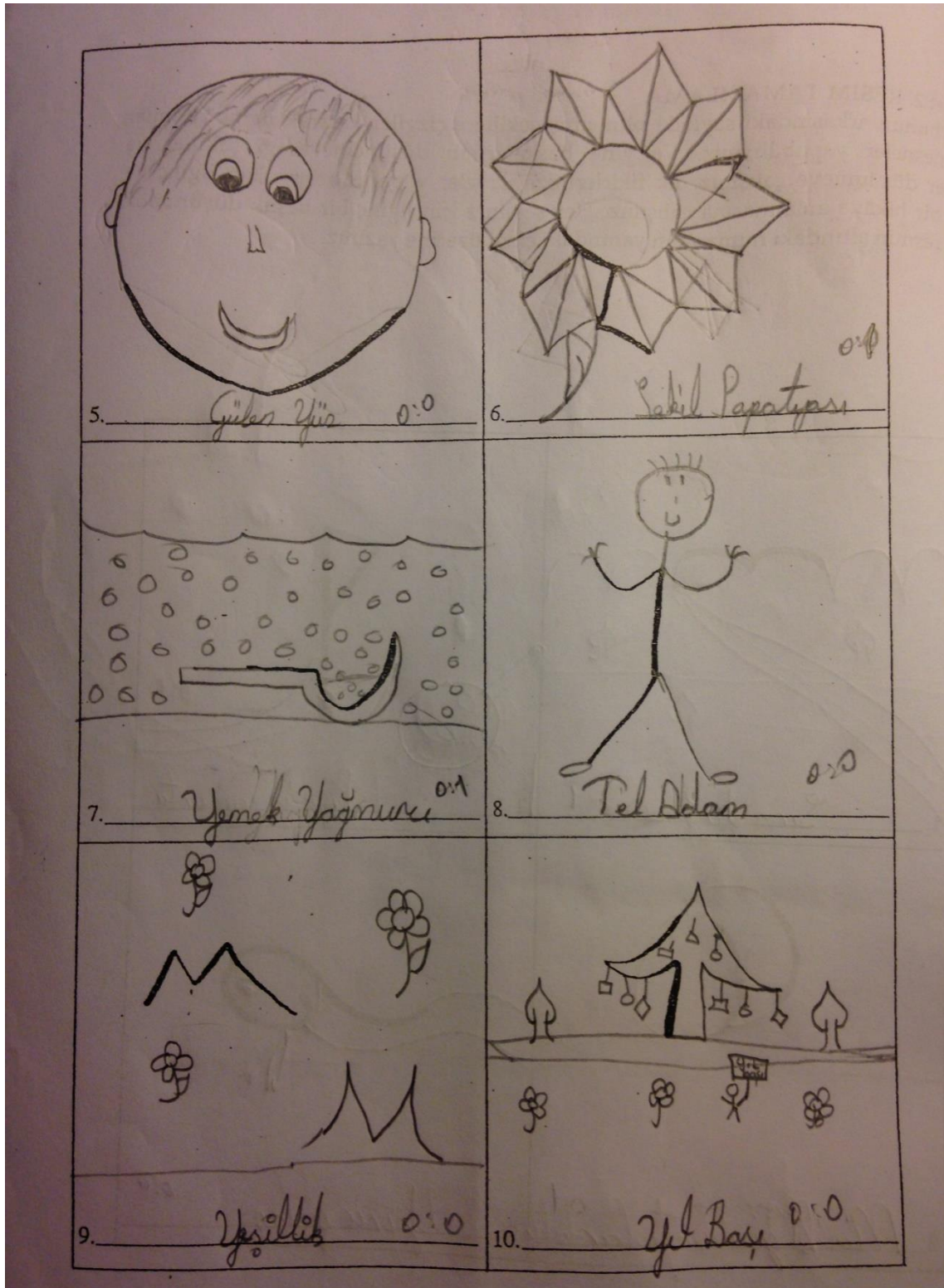
5.../06/2013

Ali DOĞAN
Kaymakam

Ek 7. Zihin Teorisi Görevleri Animasyonları

CD olarak sunulmuştur.

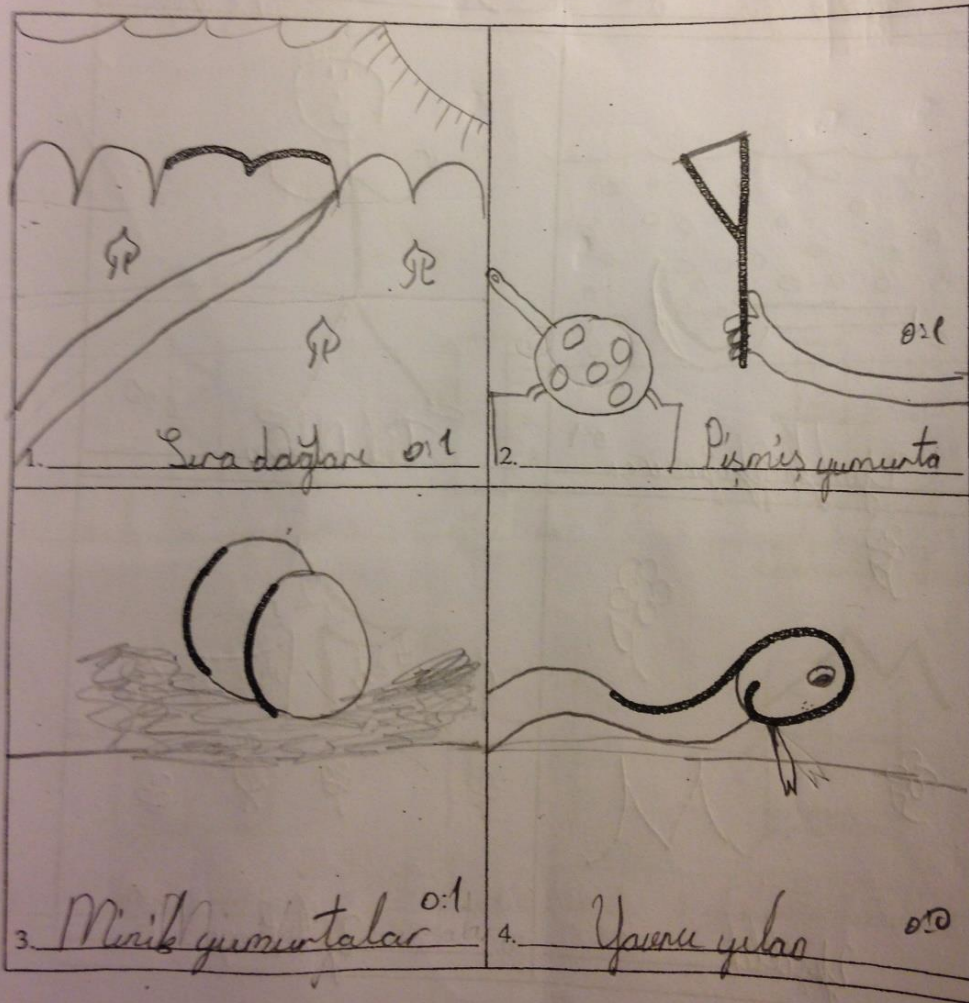
Ek 8. Zihin Teorisi Görevlerinde Başarılı Olan Çocukların Yaratıcılık Testindeki Çizimlerinden Örnekler

Ek 8'in devamı

Etkinlik 2. RESİM TAMAMLAMA

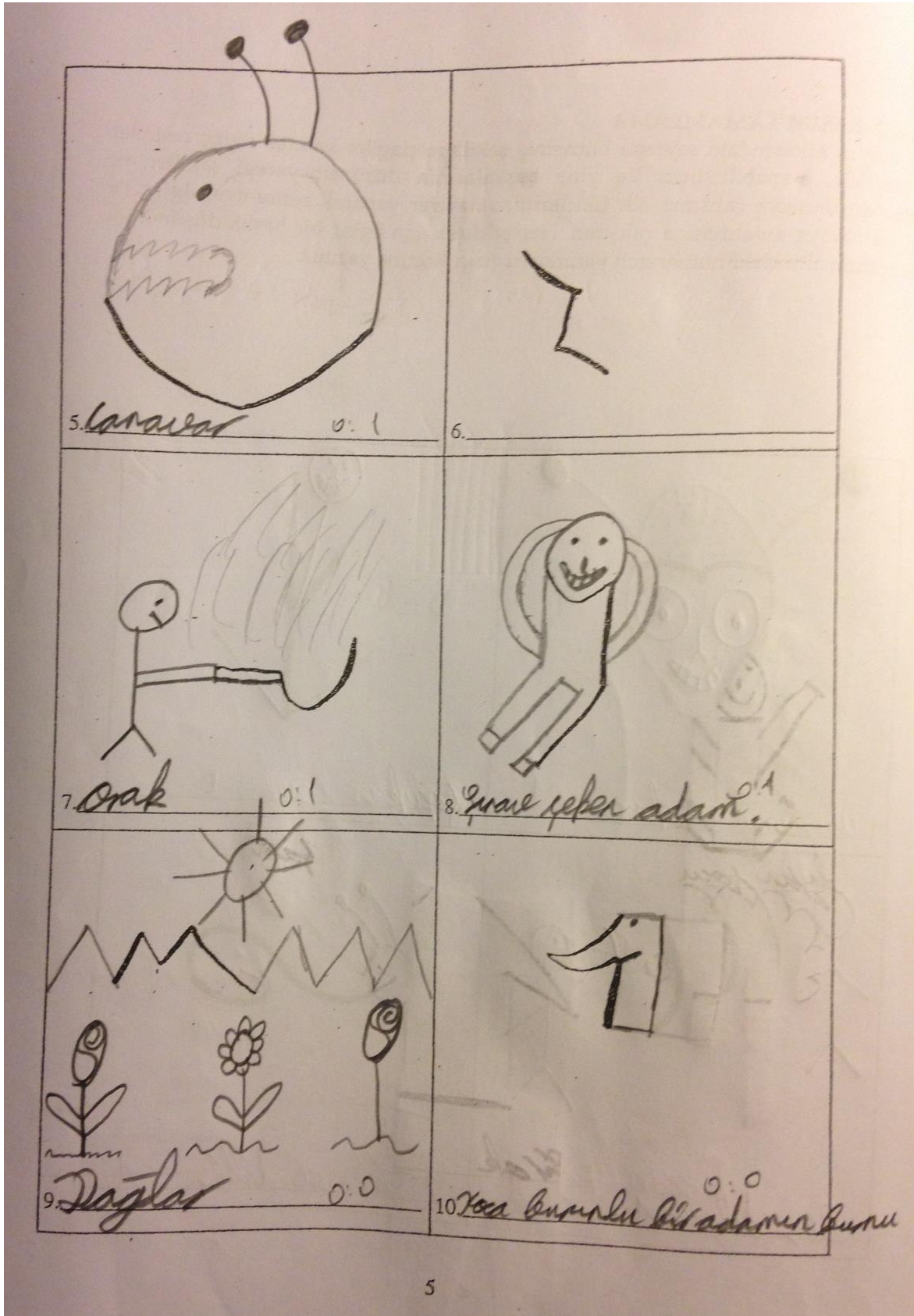
Her resim ve bunun arkasındaki sayfada bitmemiş şekillere çizgiler katarak ilginç resimler ya da nesnelere yapabilirsiniz. Ve yine başkalarının düşünemeyeceği şekiller ve nesnelere düşünmeye çalışın. İlk fikirlerinize ilaveler yaparak resminizin ilginç ve anlamlı bir hikâye anlatmasına çalışın. Her şekliniz için ilginç bir başlık düşününüz. Her resmin altındaki numaranın yanındaki çizgi üzerine yazınız.

Ek 8'in devamı

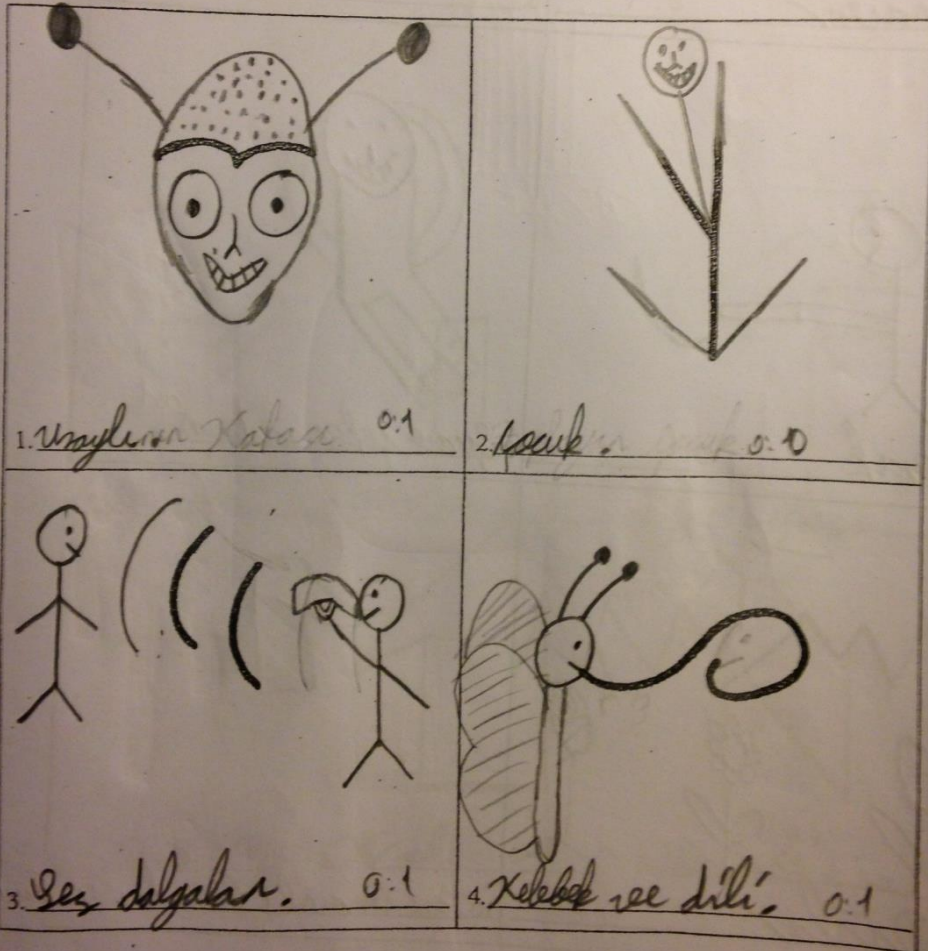
Ek 8'in devamı

Ek 8'in devamı

Faaliyet 2. RESİM TAMAMLAMA

Bu ve bunun arkasındaki sayfada bitmemiş şekillere çizgiler katarak ilginç resimler veya nesnelere yapabilirsiniz. Ve yine başkalarının düşünemeyeceği şekiller ve nesnelere düşünmeye çalışınız. İlk fikirlerinize ilaveler yaparak resminizin ilginç ve bütün bir hikâye anlatmasına çalışınız. Her şekliniz için ilginç bir başlık düşününüz ve her resmin altındaki numaranın yanındaki çizgi üzerine yazınız.

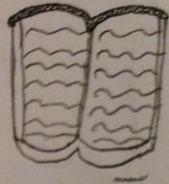
Ek 8'in devamı

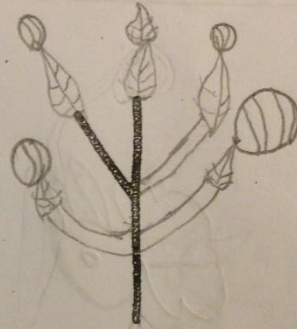
Ek 8'in devamı

Faaliyet 2. RESİM TAMAMLAMA

Bu ve bunun arkasındaki sayfada bitmemiş şekillere çizgiler katarak ilginç resimler veya nesnelere yapabilirsiniz. Ve yine başkalarının düşünemeyeceği şekiller ve nesnelere düşünmeye çalışınız. İlk fikirlerinize ilaveler yaparak resminizin ilginç ve bütün bir hikâye anlatmasına çalışınız. Her şekliniz için ilginç bir başlık düşününüz ve her resmin altındaki numaranın yanındaki çizgi üzerine yazınız.

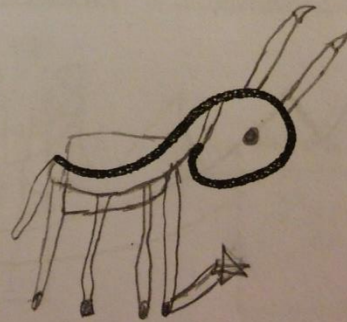
1. Bilgili Kitap 0:1

2. Her şeyi Yetistiren Bitki 0:1

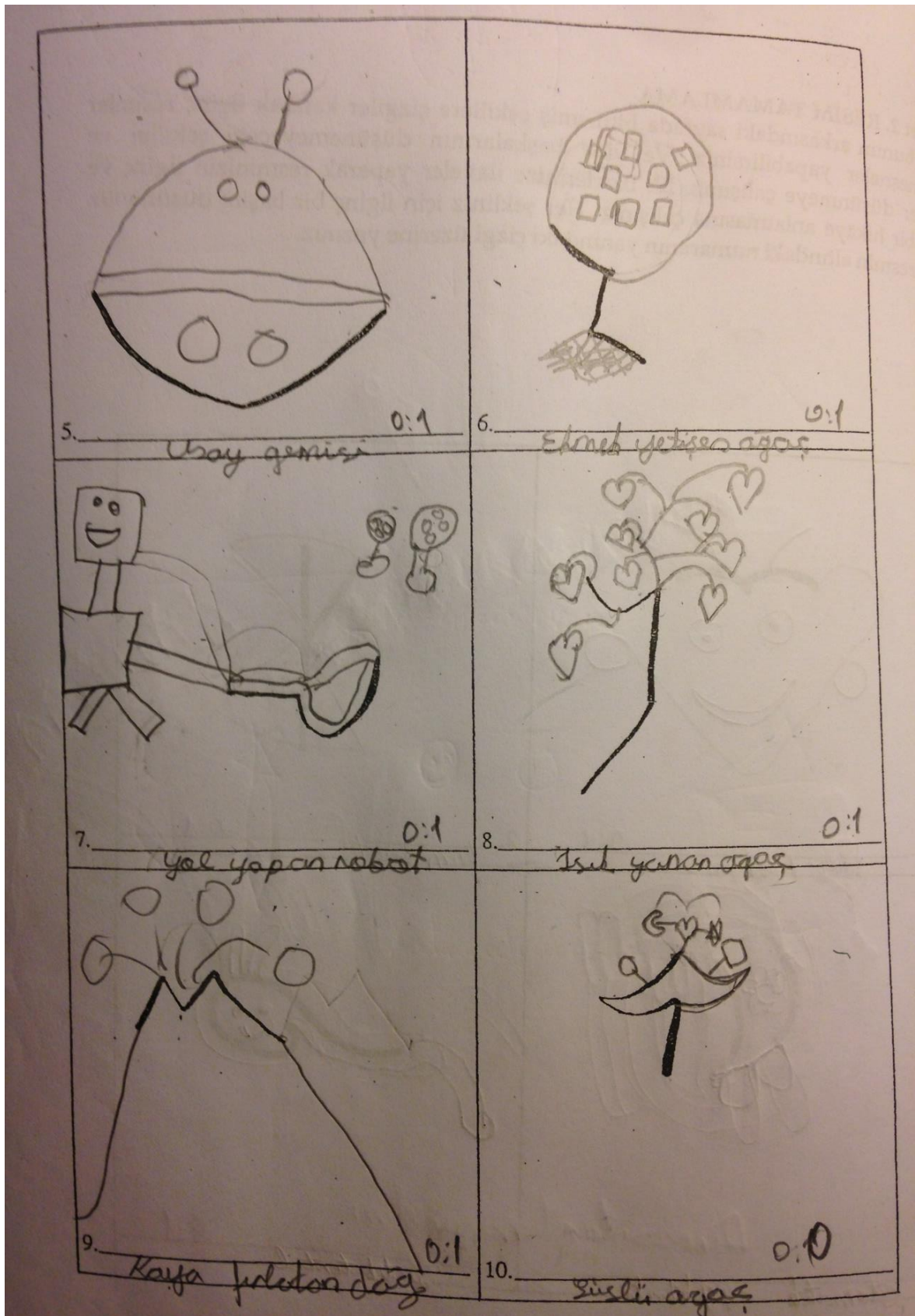

3. Her şeyi duyan dev 0:1

4. Sihirli Eşek 0:0

Ek 8'in devamı

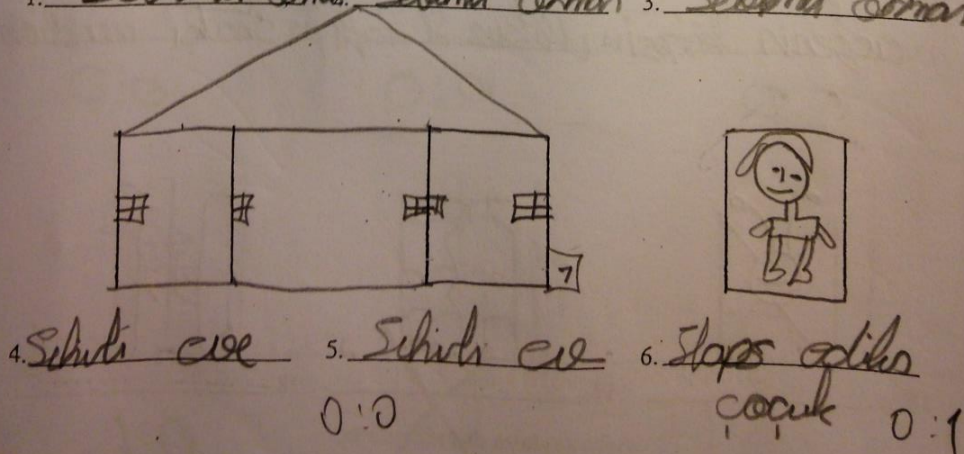
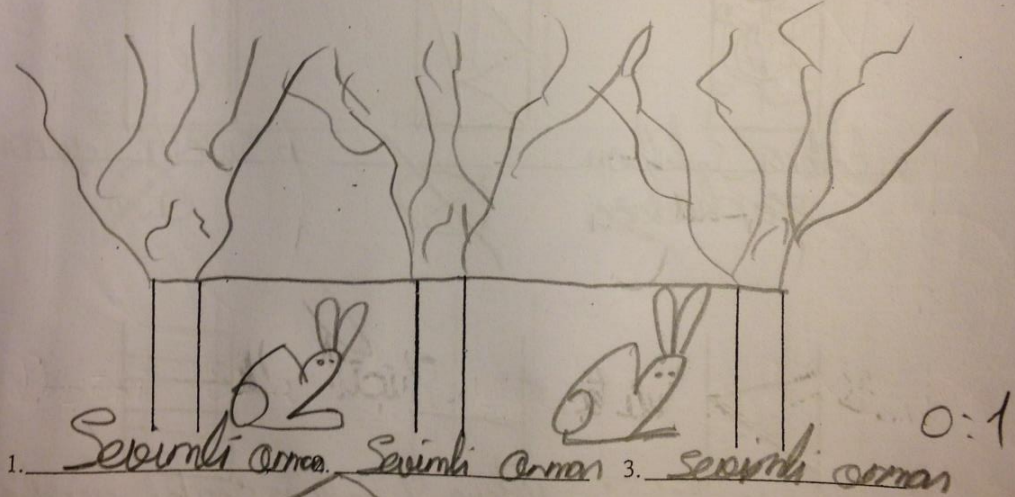
Ek 8'in devamı

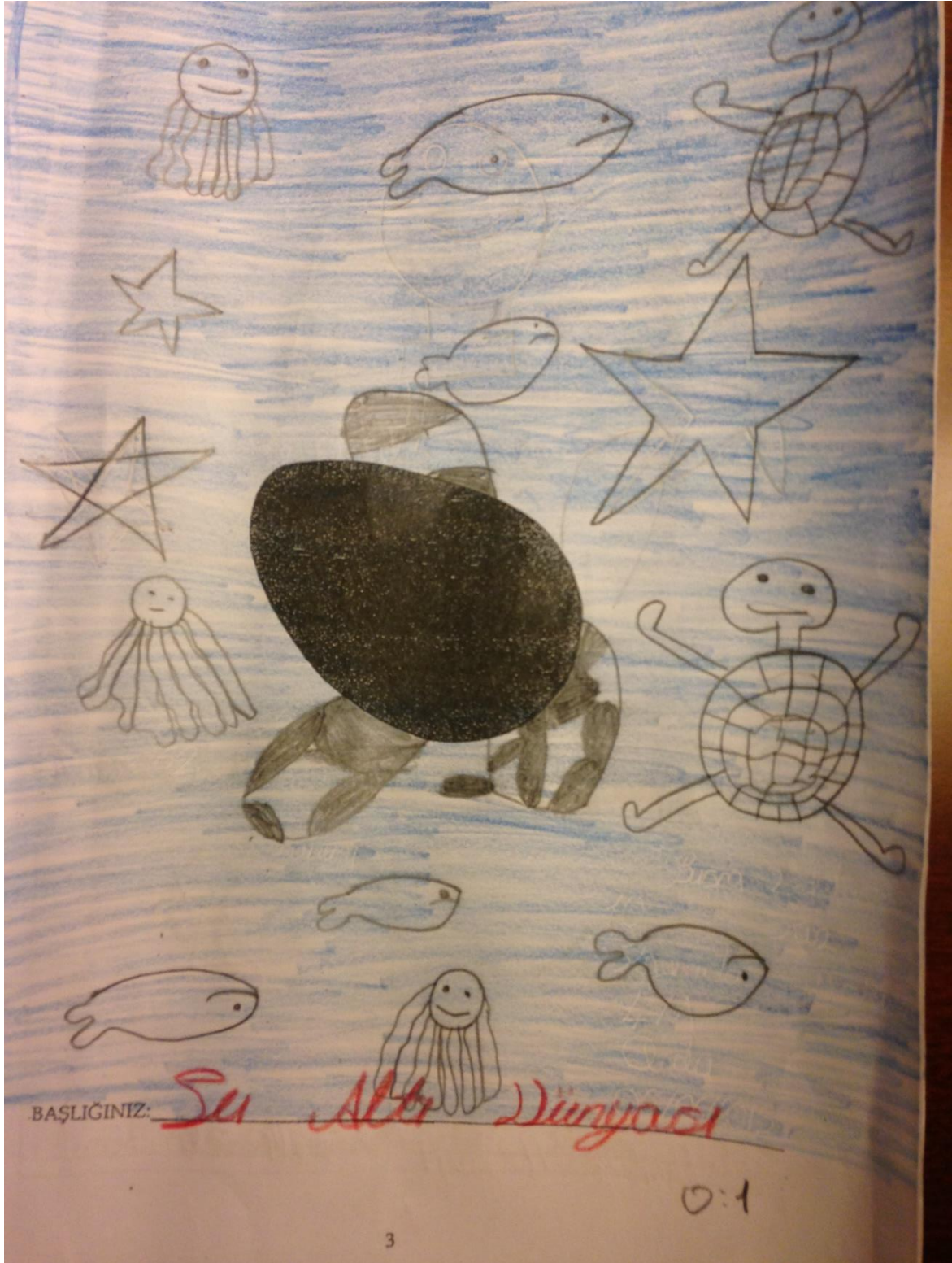
Ek 8'in devamı

Faaliyet 3. DOĞRULAR

On dakika içinde bu ve bunun arkasındaki sayfalardaki ikişer ikişer yan yana konmuş düz doğrulardan kaç tane resim veya nesne yapabileceğinizi görünüz. Doğru çiftleri yapacağız resmin veya nesnenin ana parçası olmalıdır. Resminizi yapabilmek için doğru çiftlerine mum boyalarla veya kaleminizle çizgiler ilave edebilirsiniz. Yapacağınız resmi tamamlamak için, yan yana konmuş doğruların arasına üzerine ya da dış tarafına kısacası istediğiniz yere çizgiler katılabilirsiniz. Elinizden geldiği kadar değişik nesnelere veya resimlere yapınız ve her birisinin ilginç bir hikâye anlatmasına çalışınız. Yaptığınız her resim için bir başlık bulunuz ve bu başlığı doğruların altındaki numaralanmış yerlerin karşısına yazınız.

Ek 8'in devamı

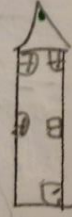

Ek 8'in devamı

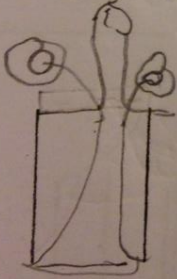
On dakika içinde bu ve ...
 kormuş düz doğrulardan kaç tane resim veya nesne yapabilirsiniz. Resminizi yapabilmek
 çiftleri yapacağınız resmin veya nesnenin ana parçası olmalıdır. Resminizi yapabilmek
 için doğru çiftlerine mum boyalarla veya kaleminizle çizgiler ilave edebilirsiniz.
 Yapacağınız resmi tamamlamak için, yan yana konmuş doğruların arasına üzerine ya
 da dış tarafına kısacası istediğiniz yerine çizgiler katılabilirsiniz. Elinizden geldiği
 kadar değişik nesnelere veya resimlere yapınız ve her birisinin ilginç bir hikâyeye
 anlatmasına çalışınız. Yaptığınız her resim için bir başlık bulunuz ve bu başlığı
 doğruların altındaki
 numaralanmış yerlerin karşısına yazınız.

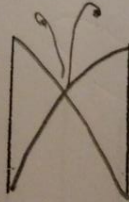
1. Bir masa üzerinde bir kadın 0:1

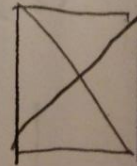
3. Bir ev 0:0

4. Bir çiçek 0:0

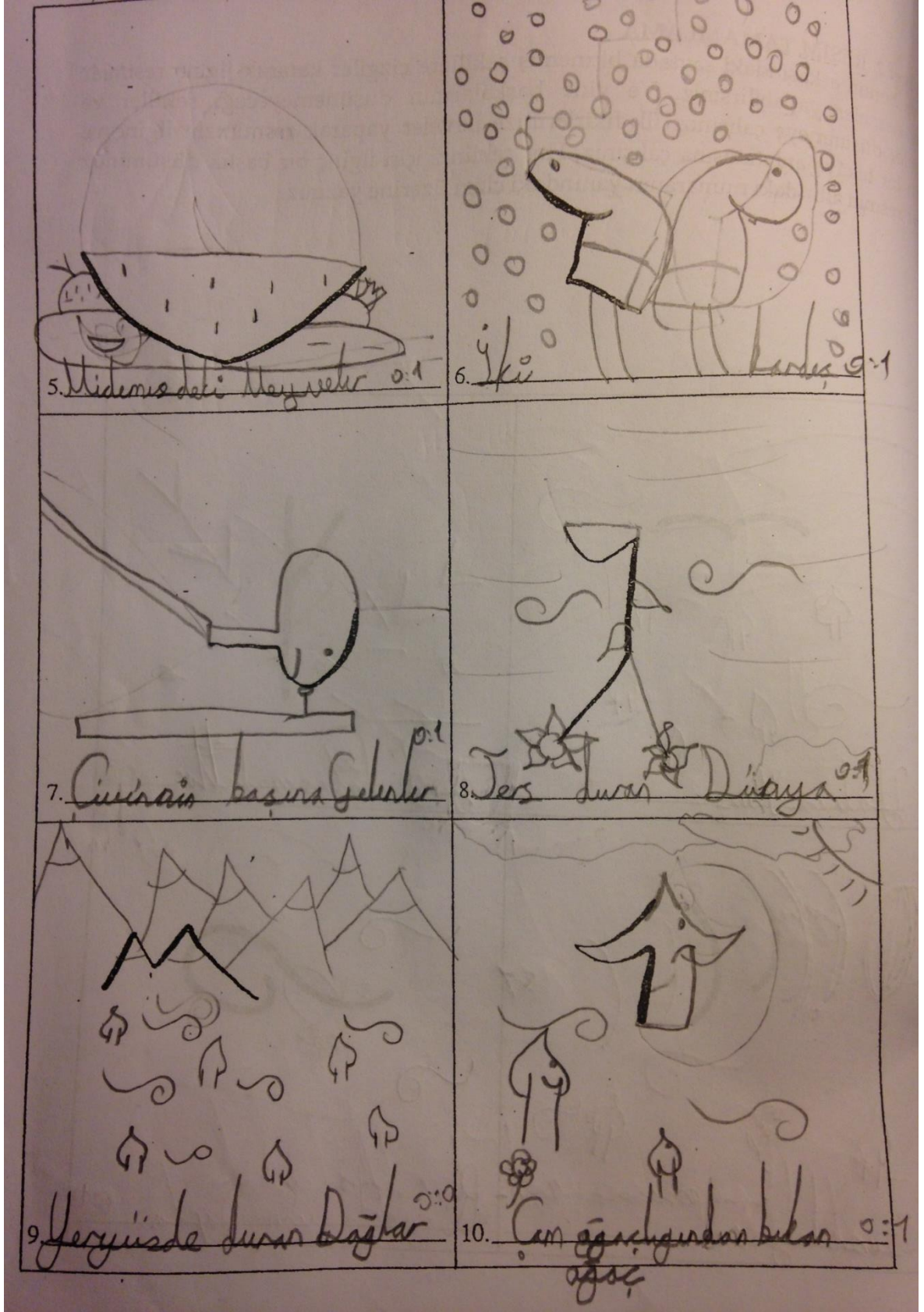

5. Kelke 0:1

6. Bir zar 0:0

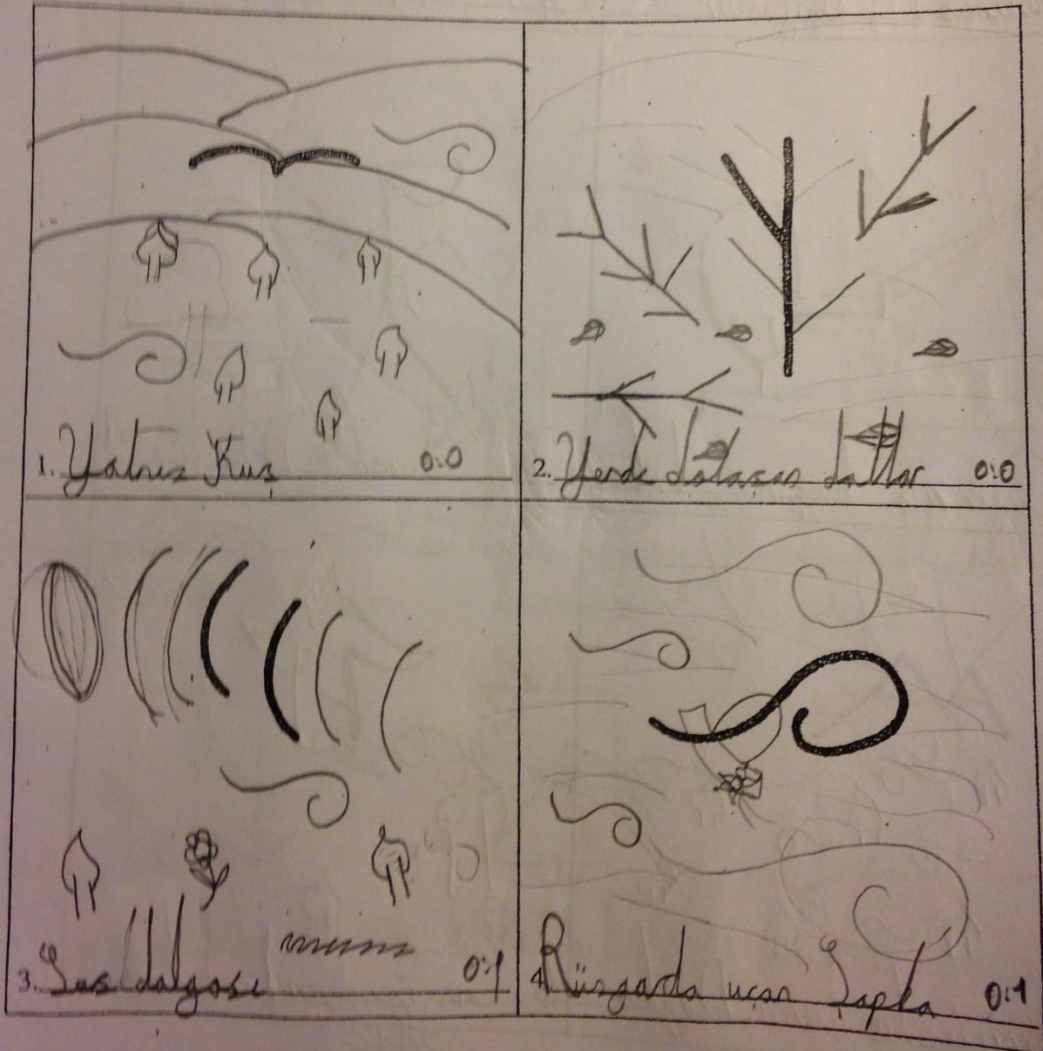
Ek 8'in devamı

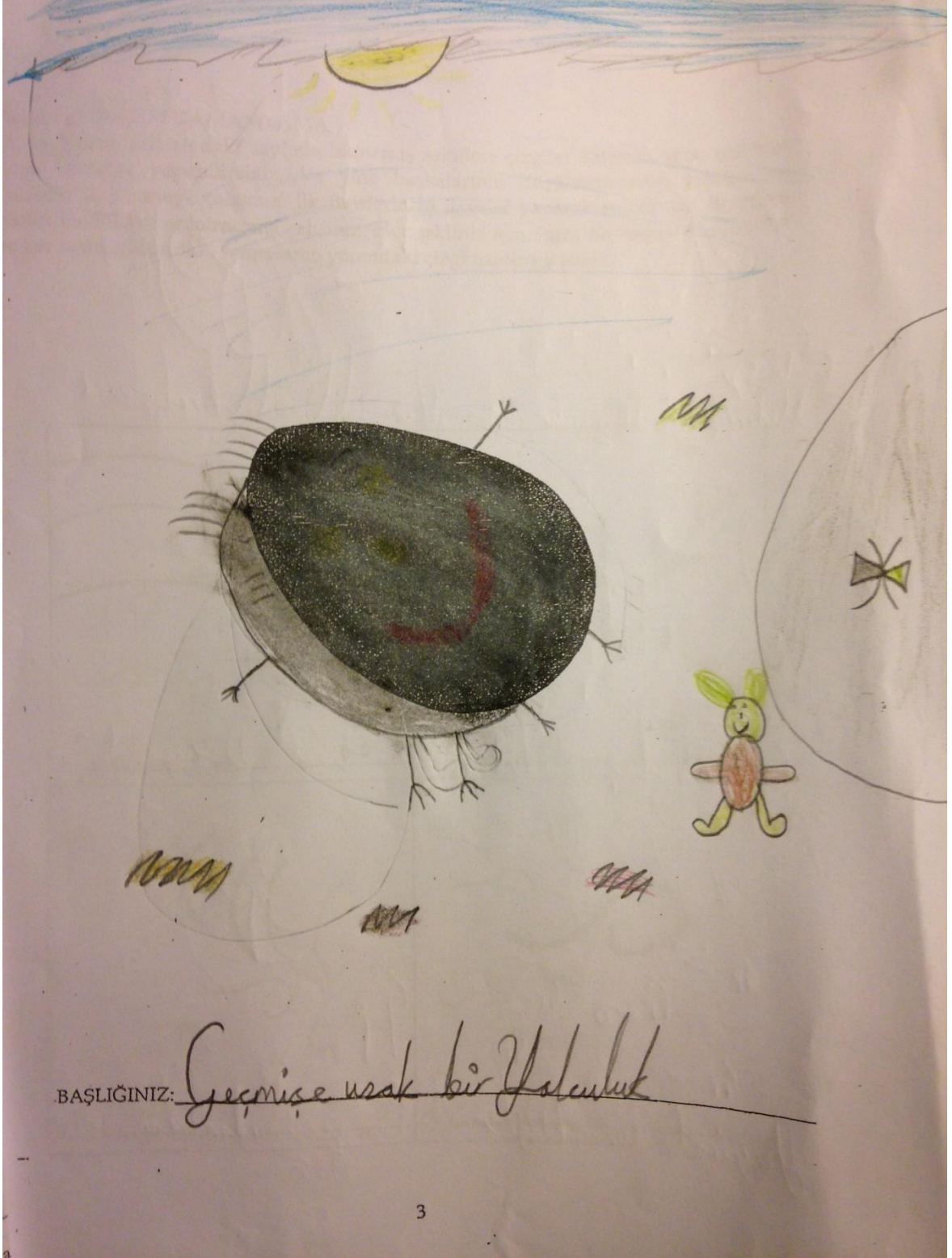
Ek 8'in devamı

Faaliyet 2. RESİM TAMAMLAMA

Bu ve bunun arkasındaki sayfada bitmemiş şekillere çizgiler katarak ilginç resimler veya nesnelere yapabilirsiniz. Ve yine başkalarının düşünemeyeceği şekiller ve nesnelere düşünmeye çalışınız. İlk fikirlerinize ilaveler yaparak resminizin ilginç ve bütün bir hikâye anlatmasına çalışınız. Her şekliniz için ilginç bir başlık düşününüz ve her resmin altındaki numaranın yanındaki çizgi üzerine yazınız.

Ek 8'in devamı

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

02.05.1988 tarihinde Ordu Perşembe'de doğdu. İlk ve Orta eğitimini Perşembenin Ortatepe Köyü'nde, liseyi ise Ordu'da tamamladı. 2005 yılında girdiği Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünden 2009 yılında mezun oldu. Aynı yıl Trabzon Vakfıkebir Cumhuriyet Anaokulunda okul öncesi öğretmeni olarak göreve başladı. 2010'da Ordu ili İkizce İlçesinde Kurtluca İlkokulu'na okul öncesi öğretmeni olarak atandı. Burada 4 yıl çalışmasının ardından Ordu Üniversitesi İkizce Meslek Yüksek Okulu Engelli Bakım ve Rehabilitasyon programında öğretim görevlisi olarak göreve başladı. Halen aynı kurumda öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : Tuğba KONTAŞ Ordu Üniversitesi İkizce Meslek Yüksek Okulu, İkizce/Ordu

E-Posta : tugbakontas@hotmail.com